

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 47
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
ΤΙΜΗ 3 ΕΥΡΩ

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Μπορούμε να τελειώσουμε μ' αυτό το σύστημα;...

Φθινόπωρο ανταρσίας,
το αντιμπεριαλιστικό κίνημα,
αντικαπιταλισμός και επανάσταση, Παλαιστίνη,
Αντίσταση στο Ιράκ, Πέρα από τον καπιταλισμό,

Φθινόπωρο ανταρσίας

Αυτό το κίνημα δεν γυρίζει πίσω. Το γράψαμε σ' αυτό το περιοδικό αμέσως μετά τον πόλεμο. Όταν τελείωσαν οι μεγάλες αντιπολεμικές διαδηλώσεις, ξαναεμφανίστηκαν θεωρίες για υποχώρηση του κινήματος. Όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στις άλλες χώρες, κόμματα και ομάδες της Αριστεράς βιάστηκαν να προδιαγράψουν το τέλος της αντίστασης.

Το μπάσιμο του Σεπτέμβρη τους έχει διαψεύσει όλους. Ο πρώτος που το αισθάνθηκε σαν πίεση ήταν ο ίδιος ο Σημίτης. Ετρεξε με την επιστροφή να πουλήσει υποσχέσεις, να εμφανίσει «κοινωνικό πακέτο» κάποια ψίχουλα και να εμφανιστεί σαν υπερασπιστής της Παιδείας, προβάλλοντας την καθιέρωση ενός μικρού αριθμού ολόημερων σχολείων σαν το μεγάλο βήμα. Αγκαλιά με τον Ευθυμίου προσπάθησαν να μας πείσουν ότι ακόμα και τα αποτελέσματα των εισαγωγικών για τα πανεπιστήμια, επιβεβαίωσαν αυτή την τάση. Ταυτόχρονα, όμως, άφησαν ασχολίαστο το γεγονός ότι ο αριθμός αυτών που δεν μπήκαν στις σχολές φέτος έχει αυξηθεί σε σχέση με πέρυσι.

Φρούδες ελπίδες! Η υποδοχή του «πακέτου» ήταν μια ομοβροντία από απεργίες που όλες είχαν τον ίδιο στόχο. Δώστε αυξήσεις και όχι ψίχουλα. Εκπαιδευτικό προσωπικό στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, καθηγητές, δάσκαλοι, νοσοκομειακοί και γιατροί του ΕΣΥ ξεκίνησαν με ένα κοινό αίτημα. Αύξηση πάνω από 20%, επίδομα 176 ευρώ που είχαν πάρει άλλοι κλάδοι στο Δημόσιο και από κει και πέρα μια σειρά από ιδιαίτερες διεκδικήσεις.

Το εντυπωσιακό είναι ότι πολύ γρήγορα αυτοί οι κλάδοι προχώρησαν σε δράση. Πρώτοι ξεκίνησαν οι εκπαιδευτικοί στα ΑΕΙ με απόφαση για πενθήμερη απεργία και στη συνέχεια αποχή μέχρι τέλους. Οι καθηγητές στα σχολεία προχωράνε σε 48ωρη απεργία για τις 6 και 7 Οκτώβρη, συντονίζονται με

τους δασκάλους για κοινές απεργιακές συγκεντρώσεις στις 6 Οκτώβρη και στη συνέχεια, αν η κυβέρνηση δεν υποχωρήσει, σε νέες απεργίες. Και στους εκπαιδευτικούς και στους νοσοκομειακούς γιατρούς (ΕΣΥ) υπάρχει πολύ πίεση από τα κάτω για απεργία διαρκείας. Κάτω από τις ίδιες πιέσεις, κήρυξε η ΠΟΕΔΗΝ το μήνα Οκτώβρη απεργιακό μήνα, με κυλιόμενες απεργίες και κάθε Πέμπτη πανελλαδική απεργία και απεργιακά συλλαλητήρια στις μεγάλες πόλεις. Στον απεργιακό κύκλο μπαίνουν και οι εργαζόμενοι στους Δήμους με απεργίες της ΠΟΕ-ΟΤΑ στις 6 και στις 16-17 Οκτώβρη.

Η μέγνη σφίγγει από δυο μεριές γύρω από τον Σημίτη γιατί ταυτόχρονα με τις απεργίες έχει ξαναβγει στους δρόμους το αντιπολεμικό κίνημα. Η 27 Σεπτέμβρη σηματοδοτεί διεθνώς μια νέα καμπάνια των ακτιβιστών ενάντια στην κατοχή του Ιράκ, για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης. Η απόφαση για ένα παγκόσμιο συλλαλητήριο στις 27 Σεπτέμβρη σε όλες τις μεγάλες πρωτεύουσες και στην Αθήνα, πάρθηκε στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στο Εβιάν μετά από πρόταση της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο, της Ένωσης Παλαιστίνιων Εργαζόμενων και του Stop the War Coalition της Βρετανίας.

Στην Ελλάδα η οργάνωση του συλλαλητηρίου της 27 Σεπτέμβρη στηρίχτηκε στην πετυχημένη συμμαχία συνδικάτων και ακτιβιστών που οργάνωσαν τα μεγάλα συλλαλητήρια ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ. Αυτό δεν στηρίχτηκε μόνο στη συνεργασία της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο με τη ΓΣΕΕ, την ΑΔΕΔΥ και το ΕΚΑ, αλλά και τη συμμετοχή των συνδικάτων που πρωτοστατούν στις απεργίες. Η ΟΛΜΕ, η ΠΟΕΔΗΝ, η ΕΙΝΑΠ, οι απεργιοί του ΔΕΠ έδειξαν πώς σπάνε τα στεγανά ανάμεσα στις οικονομικές και τις πολιτικές μάχες. Αυτό το είχαμε δει στις 21 Μάρτη και στις 3 Απρίλη που ολόκληροι χώροι απέργησαν και

Π

Φθινόπωρο ανταρσίας

3-5

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Το αδιέξοδο του «Οδικού Χάρτη»

6-7

Η δύναμη του

αντιιμπεριαλιστικού κινήματος

8-11

Ε.Κ.Φ. στο Παρίσι

Αντικαπιταλισμός

και επανάσταση

12-15

Η αντίσταση στο Ιράκ

16-21

Πέρα από τον καπιταλισμό

22-25

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2003

Τι πέτυχε το κίνημα;

26-28

Βιβλιοκριτική

29-34

«Η Σύγκρουση των Φονταμενταλισμών»

Ταρίκ Αλί

«Ριζοσπαστικό Ισλάμ»

Κρις Χάρμαν

«Ο Αριστερισμός

παιδική ασθένεια του Κομμουνισμού»

Β. Ι. Λένιν

«Το μοιραίο τρίγωνο»

Νόαμ Τσόμκι

«Οικοδόμοι»

Ηλίας Στάβερης

«Πέρα από τους μύθους της Δύσης»

Μαρκ Μαζζούερ

Το "Σοσιαλισμός από τα Κάτω" είναι το δίμηνο περιοδικό του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία
Διακίνηση: Κώστας Πίττας
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο,
Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια, Τηλ. 210 52 47 584
Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω"
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
Εκτύπωση: Γεωργαλός Α.Ε.

15 Μάρτη 2003, περικύκλωση του Πεντάγωνου, με αφορμή τη Σύνοδο των υπουργών Αμυνας της ΕΕ

κατέβηκαν στο Σύνταγμα με τα πανό τους, το βλέπουμε ξανά σήμερα. Για την κυβέρνηση Σημίτη αυτή είναι η μεγαλύτερη απειλή γιατί αυτό το κίνημα δεν διαδηλώνει μόνο ενάντια στην κατοχή στο Ιράκ, αλλά και ενάντια στην αποστολή ελληνικού στρατού κάτω από οποιοδήποτε προϋποθέσεις: «Οχι ελληνικός στρατός στο Ιράκ», είναι βασικό σύνθημα στο συλλαλητήριο στις 27 Σεπτεμβρη. Όπως δήλωσε ο Στέφανος Ληναίος στην εφημερίδα «Εργατική Αλληλεγγύη» (No 589) «Αν η ελληνική κυβέρνηση υποκύψει και στείλει στρατό... φοβάμαι ότι μπορεί να έχουμε μια κοινωνική έκρηξη που μπορεί να έχει τοπικά προβλήματα στα λιμάνια, στα αεροπλάνα, στους δρόμους...» Γι' αυτό τρέμει ο Σημίτης. Γιατί στο συλλαλητήριο στις 27 Σεπτεμβρη συμμετέχουν όλοι όσοι έχουν τη δύναμη να μετατρέψουν την απειλή σε πραγματική δράση: οι μαθητές, οι φοιτητές, οι απεργοί, οι αντικαπιταλιστές, τα συνδικάτα.

Αυτή δεν είναι ανταρσία που αντιμετωπίζει ο Σημίτης μόνο απ' έξω αλλά και μέσα στο ίδιο το κόμμα του. Αναγκάστηκε να διώξει το γραμματέα του κόμματός του, τον Λαλιώτη, επειδή πήρε θέση ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ και δήλωσε ότι το ΠΑΣΟΚ θα συμμετέχει στις 15 Φλεβάρη. Μια ομάδα συνδικαλιστών μαζί με κομματικά στελέχη από την περίοδο του Ανδρέα, δημιούργησαν την Αριστερή Πρωτοβουλία μέσα στο ΠΑΣΟΚ σε μια προσπάθεια να παίξουν αυτόνομο ρόλο και ελπίζοντας να σπρώξουν το κόμμα τους αριστερά. Στην πρώτη ανοικτή συγκέντρωση που κάλεσαν, συγκεντρώθηκαν

300 άτομα απ' όλη την Ελλάδα.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα το έχει ο Σημίτης μέσα στους εργατικούς χώρους. Παρ' όλο που η ΠΑΣΚΕ έχει την πλειοψηφία ή αρκετή δύναμη μέσα στα συνδικάτα, αυτό δεν εμποδίζει να ξεσπάσουν απεργίες. Αυτό γίνεται για δυο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι μια σειρά από συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ δεν πειθαρχούν στη γραμμή και το δεύτερο και πιο συχνό, δεν καταφέρνουν να κρατήσουν τον έλεγχο πάνω στο δικό τους κόσμο. Αυτό που το 1998 με την απεργία στην Ιονική το είδαμε μόνο σε ένα χώρο, από το 2000 και μετά, τη δεύτερη 4ετία του Σημίτη υπάρχει πολύ πιο γενικευμένα.

Η πραγματική ανταρσία βρίσκεται στο ότι μεγάλο κομμάτι μελών και ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ σιχαίνονται τον Σημίτη, και δεν έχουν καμιά ελπίδα ότι μπορεί να αλλάξει τίποτα στο ΠΑΣΟΚ. Ακόμα και τώρα που έχει ξεκινήσει η προεκλογική περίοδος και ο Σημίτης κάνει τα αδύνατα δυνατά για να ανεβάσει τη συσπείρωση, η ανταπόκριση είναι ελάχιστη. Ενδεικτικά, σε διάφορες τοπικές οργανώσεις που διοργανώνονται συζητήσεις για να αναλύσουν τα γκάλοπ, η εικόνα είναι θλιβερή. Πολύ μικρή συμμετοχή και κανένας ενθουσιασμός.

Η προεκλογική περίοδος σήμερα είναι πολύ διαφορετική από την προεκλογική περίοδο πριν από 4 χρόνια, την άνοιξη του 2000, και γι' αυτό παλιές μέθοδοι όπως υποσχέσεις και «πακέτα» γυρίζουν μπουμέραγκ. Η τετραετία που έζησε αυτός ο κόσμος είναι γεμάτη από εμπειρίες και

αλλαγές που τον έχουν επηρεάσει, του έχουν αλλάξει τις ιδέες, τον τρόπο που οργανώνει και ελπίζει.

Πριν δύομισα χρόνια έγινε το μεγαλύτερο απεργιακό ξέσπασμα με τις πανεργατικές ενάντια στο Ασφαλιστικό. Η μεγαλύτερη γενική απεργία μετά από πολλά χρόνια όχι μόνο έδειξε τη δύναμη της εργατικής τάξης, αλλά ανάγκασε για πρώτη φορά το Σημίτη σε άτακτη υποχώρηση. Ο Σημίτης ηττήθηκε. Αυτό ήταν το μήνυμα σε όλους τους χώρους που πρωτοστάτησαν σ' εκείνη τη μάχη.

Την ίδια χρονιά, τον Ιούλη του 2001 ήταν η Γένοβα. Η εμπειρία ενός κινήματος που πάλεψε για να σταματήσει τους 8 πλανητάρχες να συνεδριάσουν και να αποφασίσουν για την τύχη του κόσμου ήταν κορυφαία στιγμή για όλους. Η δύναμη, οι ιδέες, η ορμή αυτού του κινήματος έγινε πηγή έμπνευσης και ελπίδας για όλο τον κόσμο όπου κι αν βρισκόταν, είτε στους δρόμους της Γένοβας, είτε στο σπίτι του/της παρακολουθώντας τα γεγονότα από την τηλεόραση.

Η επιβεβαίωση της δύναμης αυτού του κινήματος ήταν η 15 Φλεβάρη και τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια που για δυο μήνες συντάραξαν τον κόσμο. Δικαιολογημένα οι New York Times χαρακτήρισαν αυτό το κίνημα «νέα υπερδύναμη». Στην Ελλάδα πολλοί το παρομοίωσαν με την έκρηξη της Μεταπολίτευσης.

Η σύγκριση των αντιπολεμικών

15 Σεπτέμβρη 2003, απεργία των ΑΕΙ διαδηλώνουν στο κέντρο της Αθήνας

συλλαλητηρίων φέτος με τα συλλαλητήρια ενάντια στους βομβαρδισμούς στη Σερβία πριν 4 χρόνια την άνοιξη του 1999 είναι σαν τη νύχτα με τη μέρα. Και τότε και τώρα πάνω από το 90% του κόσμου ήταν αντίθετο με τον πόλεμο. Μόνο που τότε κανένα συλλαλητήριο δεν ξεπέρασε τους 20 χιλιάδες, πράγμα που θεωρούνταν επιτυχία, ενώ τώρα όχι μόνο η συμμετοχή ήταν δεκαπλάσια αλλά και η ατμόσφαιρα και τα συνθήματα και η οργάνωση και η προοπτική πολύ πιο ριζοσπαστικά από τότε. Είναι τα συλλαλητήρια των ακτιβιστών, όπου δεκάδες χιλιάδες μαθητές κατεβάζουν τα σχολεία τους, κόσμος κατεβαίνει μαζικά από τις γειτονιές του, νοσοκομεία που απεργούν και κατεβαίνουν με τα πανό τους και όλος αυτός ο κόσμος μαζί να συνδέει τον πόλεμο με τον καπιταλισμό. «Ενας άλλος κόσμος είναι δυνατός» είναι το σύνθημα και αυτό είναι συνείδηση όχι μόνο μιας νέας γενιάς ακτιβιστών, αλλά και κόσμου που επηρεάζονταν προηγούμενα από τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα.

Αυτό φάνηκε και στις εκλογές στη Γαλλία, όταν τα δυο κόμματα της επαναστατικής αριστεράς συγκέντρωσαν 3 εκατομμύρια ψήφους, ποσοστό 10%. Ενα μεγάλο μέρος απ' αυτές τις ψήφους προήλθε από ψηφοφόρους του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Η Αριστερά έχει μια καθαρή επιλογή: ή θα σπρώξει και θα χτίσει πάνω στις επιτυχίες του αντιπολεμικού κινήματος, ή θα γυρίσει πίσω στον πεσιμισμό, που θα έχει σαν

αποτέλεσμα να μπλοκάρει κάθε ζωντανή εναλλακτική προοπτική απέναντι στο Σημίτη.

Αυτό είναι φανερό με το ΚΚΕ, που παρ' όλο το μέγεθος του κινδυνεύει να μετατραπεί σε περιθωριακή δύναμη σε σχέση με τα μεγάλα ζητήματα, καθώς κινείται διασπαστικά παντού, από το αντιπολεμικό κίνημα μέχρι τις απεργίες. Το ίδιο συμβαίνει και με τον ΣΥΝ, που παρ' όλο που τυπικά ορκίζεται στο όνομα του νέου κινήματος, η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η ηγεσία του ΣΥΝ κινείται ώστε το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ να είναι κάτι σαν δικό της ΠΑΜΕ, ετοιμάζει "ενωτικά" ψηφοδέλτια ΣΥΝ-συνεργαζόμενοι απέναντι στα "μετωπικά" ψηφοδέλτια του ΚΚΕ κτλ. Ουσιαστικά και οι δυο παραδοσιακές ηγεσίες αναπαράγουν τον ίδιο παλιό κύκλο. Και βέβαια το πρόβλημα δεν είναι απλά οργανωτικό-διασπαστικό. Είναι τα πολιτικά όρια ενός "ρεαλισμού" που δεν πιστεύει ούτε εμπιστεύεται τη δυναμική του κόσμου που παλεύει.

Ο Σημίτης υπολόγιζε ότι μπορεί να αντιμετωπίσει τη δυσарέσκεια του κόσμου με μια προεκλογική καμπάνια γεμάτη εγκαινία και αόριστες μελλοντικές υποσχέσεις "κοινωνικής ευαισθησίας". Η αλήθεια είναι ότι βρίσκεται υποχρεωμένος να αντιμετωπίσει ένα ολόκληρο κίνημα που δίνει μάχες με απεργίες για αυξήσεις και αντιπολεμικά συλλαλητήρια ενάντια στη βαθύτερη εμπλοκή στο Ιράκ. Ενα κίνημα που μπορεί να προβάλει ελκυστικό για την πλειοψηφία του κόσμου, όχι μόνο της

νεολαίας αλλά όλης της εργατικής τάξης. Δεν ήταν μόνο οι πανεργατικές κόντρες στο ασφαλιστικό που ήταν πλειοψηφικό ρεύμα, αλλά και οι διαδηλώσεις στη Γένοβα, και η αλληλεγγύη στους Παλαιστίνιους και βέβαια τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια.

Η Αριστερά θα μπορούσε και θα έπρεπε να βοηθήσει όλη αυτή τη δυναμική να εκφραστεί και στις εκλογές, φράζοντας έτσι το δρόμο στις προσπάθειες της ΝΔ να καπηλευτεί τη δυσарέσκεια ενάντια στο Σημίτη. Η δυναμική του κόσμου είναι προς τ' αριστερά. Αλλά για να εκφραστεί, να συσπειρωθεί και να ενισχυθεί έχει ανάγκη μια Αριστερά που αναγνωρίζει και αναδεικνύει τον αντικαπιταλισμό και τον αντιμπεριαλισμό αυτού του νέου κινήματος. Ενας ολόκληρος κόσμος προχωράει, κάνει τις συνδέσεις ανάμεσα στο χάος της αγοράς, τη φρίκη του πολέμου και το σύστημα που τα γεννάει. Οι ανταρσίες του είναι όλο και πιο τολμηρά αντικαπιταλιστικές και αντιμπεριαλιστικές. Καιρός είναι να τολμήσει και η Αριστερά.

Μαρία Στύλλου

Το αδιέξοδο του «Οδικού Χάρτη»

Το Ισραήλ έχει την απαίτηση να δέχονται αδιαμαρτύρητα οι Παλαιστίνιοι τις «επιλεκτικές δολοφονίες» αντιστασιακών στελεχών από τον ισραηλινό στρατό. Καθόλου παράξενο που το σχέδιο αυτό καταρρέει, όπως εξηγεί ο Λέανδρος Μπόλαρης.

Μερικούς μήνες πριν, ο Μπους και ο Μπλερ υπόσχονταν ότι μετά την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν, θα στρέψουν όλη την προσοχή τους στην "επίλυση" του Παλαιστινιακού. Χωρίς μια τέτοια "λύση" οι ιμπεριαλιστές ποτέ δεν θα είναι ήσυχoi για τον έλεγχό τους στην στρατηγική για τα συμφέροντά τους περιοχή της Μέσης Ανατολής. Για πάνω από πενήντα χρόνια, τα βάσανα και οι αγώνες των Παλαιστινίων, εμπνέουν και ξεσηκώνουν τους εργάτες και τους φτωχούς σε όλη την περιοχή, ενάντια στην ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση και τα διεφθαρμένα αραβικά καθεστώτα. Για τον ιμπεριαλισμό, η Παλαιστίνη είναι ένα μέτωπο που πρέπει να κλείσει με κάθε τρόπο.

Οι ελπίδες του Μπους και του Μπλερ ότι μετά τη Βαγδάτη σειρά θα είχε η Ιερουσαλήμ, δηλαδή ότι μετά την νίκη στο Ιράκ θα ελέγξουν τις εξελίξεις στην Παλαιστίνη, διαψεύδονται οικτρά. Το Ιράκ θυμίζει όλο και περισσότερο το Βιετνάμ στις αμερικανοβρετανικές δυνάμεις κατοχής.

Στην Παλαιστίνη ο "Οδικός Χάρτης" κατέρρευσε. Ο Αμπού Μάζεν, ο πρωθυπουργός της Παλαιστινιακής Αρχής στον οποίο στηρίζονταν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους για να πνίξει την Ιντιφάντα, παραιτήθηκε κάτω από την πίεση των οργανισμών διαδηλώσεων των Παλαιστινίων για τις δολοφονικές επιθέσεις του Ισραήλ. Τώρα η κυβέρνηση του Σαρόν απειλεί να απελάσει, ακόμα και να δολοφονήσει, τον Αραφάτ.

Την άνοιξη του 2002, το Ισραήλ για να συντρίψει την Ιντιφάντα εξαπέλυσε τα τανκς, τα ελικόπτερα και τα αεροπλάνα στις πόλεις και τα χωριά της Δυτικής Οχθης. Η ισοπέδωση του προσφυγικού καταυλισμού της Τζενίν, ένα φριχτό έγκλημα, ήταν μια από τις πιο βάρβαρες στιγμές αυτής της εκστρατείας. Ενα χρόνο μετά, η ισραηλινή καταστολή κλιμακώνεται δραματικά. Τα τανκς και οι

πύραυλοι χτυπάνε στη Γάζα, την στενή λωρίδα γης όπου είναι στοιβαγμένοι πάνω από ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιοι και στην οποία έχουν τις βάσεις τους οι παλαιστινιακές οργανώσεις. Ακόμα και οχτάχρονα κορίτσια πέφτουν θύματα των "εκτελέσεων ακριβείας" του ισραηλινού στρατού.

Η Λωρίδα της Γάζας και η Δυτική Οχθη του Ιορδάνη υποτίθεται ότι θα είναι -σύμφωνα με τις υποσχέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων- το μελλοντικό κράτος της Παλαιστίνης. Το Ισραήλ ισοπεδώνει εδώ και δυο χρόνια μεθοδικά τη Δυτική Οχθη. Τώρα απειλεί να κάνει το ίδιο και στη Γάζα.

Όταν στις αρχές του Ιούνη στην συνάντηση της Ακαμπα, ο Μπους υποσχέθηκε λύση του Παλαιστινιακού έχοντας στο δίπλα του τον Σαρόν και τον Αμπού Μάζεν, τον παλαιστίνιο πρωθυπουργό, τα διεθνή ΜΜΕ έσπευσαν να συμφωνήσουν ότι η ειρήνη είναι πιο κοντά στη Μ. Ανατολή. Το μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου, μας έλεγαν, ήταν ο "Οδικός Χάρτης" το σχέδιο που είχε καταστρώσει το "Κουαρτέτο", δηλαδή οι ΗΠΑ, η ΕΕ, η Ρωσία και ο ΟΗΕ. Τέσσερις μήνες από τότε ο "Οδικός Χάρτης" έχει καταρρεύσει.

Αυτό το σχέδιο είχε σαν αφετηρία ότι το παλαιστινιακό κίνημα θα έπρεπε να σταματήσει ουσιαστικά τον αγώνα του με αντάλλαγμα κάποιες ανουσίες υποχωρήσεις από το Ισραήλ. Είχαν σαν προαπαιτούμενο την αποδοχή της κατοχής.

Ο "Οδικός Χάρτης" έβραζε σαν κεντρικό στόχο της πρώτης φάσης του την "πάταξη της τρομοκρατίας" από την Παλαιστινιακή Αρχή. Δηλαδή το ανελήθο χτύπημα των οργανώσεων που παλεύουν ένοπλα ενάντια στην ισραηλινή κατοχή. Όταν οι ΗΠΑ και το Ισραήλ μιλάνε για "τρομοκράτες" εννοούν τους αγωνιστές της Ιντιφάντα, είτε ανήκουν σε ισλαμιστικές οργανώσεις είτε στις "Ταξιαρχίες Μαρτύρων του Αλ-Ακτσά" που προέρχονται από τη Φατάχ

είτε τις οργανώσεις της Αριστεράς.

Το αντάλλαγμα που θα "υποχρεωνόταν" να προσφέρει το Ισραήλ -σύμφωνα με το σχέδιο- ήταν πολύ μικρό. Την αποχώρηση από πόλεις και χωριά στη Δυτική Οχθη που είχε καταλάβει πέρσι την άνοιξη και τη δέσμευση να καταδαφίσει οικισμούς εποίκων που είχαν χτιστεί μετά το Μάρτη του 2001. Παρόλα αυτά, δεν εφάρμοσε ούτε μια απ' αυτές τις δεσμεύσεις.

Τα ισραηλινά τανκς έφυγαν από το κέντρο των πόλεων και στρατοπέδευαν στις παρυφές τους. Κάποια ακατοίκητα "φυλάκια" εποίκων καταδαφίστηκαν -μόνο πέντε- και την ίδια στιγμή χτίστηκαν 21 καινούργιοι οικισμοί.

Για τους Παλαιστίνιους η βαρβαρότητα της ισραηλινής κατοχής δε μειώθηκε στο παραμικρό, αντίθετα γίνεται πιο αβάσταχτη κάθε μέρα που περνάει. Από τον Ιούνη μέχρι τα μέσα του Αυγούστου, πριν την κατάρρευση της εκκευρίας δηλαδή, ο ισραηλινός στρατός είχε δολοφονήσει 7 Παλαιστίνιους, οι τέσσερις κάτω των 18 ετών. Κατεδάφισε 189 σπίτια και 89 εργοστάσια και βιοτεχνίες, οβίδες έπληξαν 312 δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, οι ισραηλινές αρχές κατάσχεσαν 4.773 περιουσίες Παλαιστινίων προς όφελος των εποίκων.

Οι αριθμοί από μόνοι τους δεν μπορούν να αποδώσουν πλήρως την πραγματικότητα την οποία βιώνουν οι Παλαιστίνιοι. Να για παράδειγμα μια επίσημη καταγγελία της Παλαιστινιακής Αρχής στις 2 Αυγούστου: "Η Παλαιστινιακή Εθνική Αρχή θέλει να επιστήσει την προσοχή σας σε μια νέα κατάσχεση παλαιστινιακής γης από τους Ισραηλινούς, αυτή τη φορά στην Αλ-Καντέρ, μια πόλη στα νότια της Δυτικής Οχθης. Ένας αριθμός παλαιστίνιων ιδιοκτητών αγροτικών εκτάσεων στην Ουμ Ράκμπα -νότια της Αλ-Καντέρ- έγιναν αποδέκτες μιας στρατιωτικής διαταγής με ημερομηνία 10 Ιούλη και υπογεγραμμένης από το λεγόμενο στρατιωτικό διοικητή της

"Ισραηλινής Αμυντικής Δύναμης" (στρατός) της Ιουδαίας και Σαμάριας, τον Μοσέ Καμπλίνσκι Ολοφ, σύμφωνα με την οποία κατάσχονται εκατοντάδες ντανάμ γης... και η προσάρτησή τους στο παράνομο Ισραηλινό οικισμό του "Εφράτ" ο οποίος επίσης έχει χτιστεί σε εκτάσεις που είχαν κατασχεθεί παλιότερα από την Αλ-Καντέρ. (...) κάτι που θα τους στερήσει κάθε πηγή εισοδήματος και θα αποκόψει τη νοτιοδυτική περιοχή της πόλης από τη Βηθλεέμ και τις υπόλοιπες γειτονικές πόλεις και χωριά".

Το Ισραήλ συνεχίζει πυρετωδώς την κατασκευή του λεγόμενου "Φράκτη Ασφαλείας". Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα τείχος, μια οχυρωματική γραμμή μήκους 650 περίπου χιλιομέτρων που θα καταβροχθίσει όταν ολοκληρωθεί, περίπου το 10% της έκτασης της Δυτικής Οχθης. Εκπρόσωποι παλαιστινιακών μη-κυβερνητικών οργανώσεων, περιγράφουν τη διαδικασία οικοδόμησης του Τείχους σαν τη μεγαλύτερη αρπαγή παλαιστινιακής γης από το 1967, όταν το Ισραήλ κατέλαβε τη Δυτική Οχθη και τη Λωρίδα της Γάζας.

Σε κάποια σημεία το Τείχος φτάνει τα 8 μέτρα ύψος, με οχυρωμένους πύργους κατά διαστήματα. Αλλού υπάρχουν αλληπάλληλες σειρές από ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα, ναρκοπέδια, ανιχνευτές υπέρυθρων ακτίνων. Στις περιοχές που "κυκλώνει" το Τείχος η ζωή γίνεται κυριολεκτικά αβάσταχτη για τους Παλαιστίνιους. Οι συνεχείς επιδρομές, οι απαγορεύσεις κυκλοφορίας, οι συλλήψεις και οι βομβαρδισμοί έχουν καταστρέψει το μεγαλύτερο μέρος της υποδομής και της παλαιστινιακής οικονομίας. Ολο και περισσότερο ο κόσμος είναι αναγκασμένος να στηρίζεται στα χωράφια για να επιβιώσει. Αλλά, όπως δείχνει και η διαμαρτυρία της Παλαιστινιακής Αρχής για την Αλ-Καντέρ, η πρόσβαση στα χωράφια γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη. Οι καλλιέργησιμες γαίες 51 χωριών έχουν είτε κατασχεθεί είτε οι ιδιοκτήτες τους δεν μπορούν να τις φτάσουν λόγω του Τείχους. Περίπου 6.500 από τους 42.000 κατοίκους της Καλικιλίγια έχουν αναγκαστεί να φύγουν από τα σπίτια τους, να γίνουν δεύτερη φορά πολλοί απ' αυτούς πρόσφυγες. Το τμήμα του Τείχους που ελέγχει τη γύρω περιοχή έχει ολοκληρωθεί και οι κάτοικοί της το έχουν ονομάσει "Κλουβί του Απαρτχάιντ".

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η συνέχιση της αντίστασης είναι μονόδρομος για τους Παλαιστίνιους. Η παλαιστινιακή κυβέρνηση με επικεφαλής τον Αμπού Μάζεν προσπάθησε να ανταποκριθεί στις πιέσεις των Αμερικάνων -και της υπόλοιπης "διεθνούς κοινότητας"- για

Διαδηλώσεις στην Παλαιστίνη μετά τη δήλωση του Σαρόν ότι θα εξορίσει τον Αραφάτ

"πάταξη της τρομοκρατίας" καλώντας τις "ακραίες" οργανώσεις να ξεκινήσουν διάλογο με την Παλαιστινιακή Αρχή. Η Τζιχάντ, η Χαμάς κάθισαν στο τραπέζι και κήρυξαν τρίμηνη εκκευρία από τον Ιούνιο. Όμως, η συνεχής πίεση της ισραηλινής κατοχής δεν αφήνει περιθώριο για τη τήρηση της "εκκευρίας" από τις παλαιστινιακές οργανώσεις. Έτσι κι αλλιώς, το Ισραήλ δεν εφαρμόσε ποτέ κανενός είδους εκκευρία.

Καμιά "λύση" του Παλαιστινιακού που μηχανεύονται οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις δεν μπορεί να περπατήσει στην πράξη, όσο συνεχίζεται η κατοχή. Ο "Οδικός Χάρτης", όπως και οι Συμφωνίες του Οσλο, σαν κύριο μέλημά τους δεν έχουν την αποκατάσταση της δικαιοσύνης, αλλά την εξασφάλιση της "ασφάλειας" του κράτους του Ισραήλ, του μαντρόσκυλου των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων στη Μ. Ανατολή.

Στον "Οδικό Χάρτη" υπάρχει η ρητή αναφορά στην μελλοντική δημιουργία ενός "ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους", κάτι που απουσίαζε από τις Συμφωνίες του Οσλο. Αυτή είναι και η μοναδική διαφορά. Όμως, η ουσία παραμένει η ίδια. Αυτό που "υπόσχονται" οι ΗΠΑ και οι υπόλοιποι ιμπεριαλιστές στους Παλαιστίνιους είναι ένα κρατίδιο το οποίο οικονομικά και στρατιωτικά θα βρίσκεται κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο του Ισραήλ.

Η έκτασή του δε θα καλύπτει καν το σύνολο των εδαφών που κατέλαβε το Ισραήλ με τον πόλεμο του 1967. Το δικαίωμα των προσφύγων που είναι σκορπισμένοι σε όλη τη Μ. Ανατολή να γυρίσουν στα σπίτια και τα χωριά από τα οποία είχαν διωχθεί το 1948, ούτε καν συζητιέται. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δίνουν μια υπόσχεση για τη δημιουργία ενός

"ανεξάρτητου" κράτους στο ασαφές μέλλον, που θα καλύπτει μάξιμουμ το 10% της έκτασης της ιστορικής Παλαιστίνης.

Η έκρηξη της δεύτερης Ιντιφάντα τρία χρόνια πριν, έφερε στο προσκήνιο μια νέα γενιά αγωνιστών στην Παλαιστίνη. Είναι ο κόσμος, η νεολαία, οι εργαζόμενοι, οι φτωχοί, που έχουν νιώσει στο πετσί τους τι σημαίνει κατοχή και καταλαβαίνουν πια μετά από τόσες σπασμένες υποσχέσεις, ότι μόνο ο αγώνας τους μπορεί να φέρει τη λευτεριά και όχι οι συμβιβασμοί με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ. Η ισραηλινή καταστολή δεν έχει μπορέσει να λυγίσει αυτό το πνεύμα. Οι γιγάντιες διαδηλώσεις των 100.000 και περισσότερων που συνοδεύουν τα φέρετρα στελεχών οργανώσεων που δολοφονεί το Ισραήλ, είναι η απόδειξη. Δεν πρόκειται για μουσουλμάνους τυφλωμένους από θρησκευτικό μίσος, αλλά για μια εθνικοαπελευθερωτική εξέγερση που δε λέει να το βάλει κάτω.

Το "Δεν υπάρχει Ειρήνη χωρίς Δικαιοσύνη" είναι το σύνθημα που εκφράζει με τον καλύτερο τρόπο την Ιντιφάντα. Σήμερα, γίνεται όλο και πιο σαφές τί σημαίνει δικαιοσύνη στην Παλαιστίνη. Σημαίνει το δικαίωμα να γυρίσουν οι Παλαιστίνιοι στη γη, στα χωριά και τις πόλεις από τις οποίες διώχθηκαν από το 1948 μέχρι σήμερα. Σημαίνει να πάψουν να αποτελούν είτε πολίτες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας όπως είναι στο κράτος του Ισραήλ σήμερα, είτε όμηροι περικυκλωμένοι από συρματοπλέγματα στα "αυτόνομα" εδάφη. Με άλλα λόγια, η ειρήνη και η δικαιοσύνη θα έρθουν με τη δημιουργία ενός δημοκρατικού μη-θρησκευτικού κράτους στην Παλαιστίνη, στη θέση του ρατσιστικού κράτους του Ισραήλ.

Η δύναμη του αντιιμπεριαλιστικού κινήματος

Ο Μπους και ο Μπλερ βάλτωσαν στο Ιράκ πολύ πιο γρήγορα από όσο περίμενε ο οποιοσδήποτε. Το αντιπολεμικό κίνημα μπορεί να οδηγήσει τον ιμπεριαλισμό στη μεγαλύτερη κρίση του εδώ και δεκαετίες, υποστηρίζει ο Πάνος Γκαργκάνας.

Σπάνια στην ιστορία ένας «θρίαμβος» μετατρέπεται τόσο γρήγορα στο αντίθετό του, όπως συμβαίνει σήμερα με την αμερικανοβρετανική κατοχή στο Ιράκ. Ίσως ο πιο επιγραμματικός τρόπος να δούμε την ταχύτητα και την έκταση της μεταστροφής είναι η πληροφορία των Financial Times στο φύλλο της 2 Σεπτεμβρίου, ότι το αμερικάνικο Πεντάγωνο οργανώνει προβολές της θρυλικής ταινίας του Τζίλο Ποντεκόρβο «Η μάχη της Αλγερίας» για να μελετούν οι αμερικάνοι εμπειρογνώμονες τις τακτικές της αραβικής αντίστασης την περίοδο της Αλγερίνικης επανάστασης. Ο Γαλλικός ιμπεριαλισμός κατείχε την Αλγερία για πάνω από έναν αιώνα πριν φτάσει να αντιμετωπίσει μια αντίσταση που δεν μπορούσε να καθυποτάξει. Ο Τζόρτζ Μπους και ο Τόνι Μπλερ το κατάφεραν στο Ιράκ μέσα σε τρεις μήνες.

Ο Μπους είχε κηρύξει την επίσημη λήξη των εχθροπραξιών την 1 Μάη. Τρεις μήνες αργότερα, τον Αύγουστο, τα πιο αρμόδια χείλη αποφαίνονταν ότι οι ΗΠΑ δεν μπορούν να κρατήσουν το Ιράκ μόνο με τους 150.000 στρατιώτες που διαθέτουν εκεί. Ενώ ο αρχικός σχεδιασμός ήταν ότι τον Σεπτέμβριο θα άρχιζε η επιστροφή των πρώτων μονάδων, ο Σεπτέμβριος άρχισε με το επίσημο αίτημα των ΗΠΑ προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ να ενισχυθεί η στρατιωτική παρουσία στο Ιράκ με τη συμμετοχή στρατευμάτων από άλλες χώρες. Και συνεχίστηκε με την ανοικτή ομολογία του Μπους, στο διάγγελμά του παραμονές της 11 Σεπτεμβρίου, ότι ο «περίπατος» στο Ιράκ εξελίσσεται σε μακροχρόνια κρίσιμη σύγκρουση.

Βέβαια, η αμερικάνικη προπαγάνδα

προσπαθεί να παρουσιάσει τις εξελίξεις σαν σύγκρουση των δυνάμεων του πολιτισμένου κόσμου με τις δυνάμεις της διεθνούς τρομοκρατίας που έχουν συρρεύσει στο Ιράκ και χτυπούν τα αμερικάνικα και τα βρετανικά στρατεύματα με τυφλές ενέργειες βίας. Αλλά αυτό το τέχνασμα έχει χάσει την όποια δυνατότητα είχε να πείσει τα προηγούμενα δυο χρόνια. Ενα πρώτο στοιχείο διάψευσης είναι το γεγονός ότι και το Αφγανιστάν εξελίσσεται αρνητικά για τα στρατεύματα κατοχής. Η ιδέα ότι οι «περιφερόμενοι φανατικοί ισλαμιστές» μετακόμισαν από το Αφγανιστάν στο Ιράκ, και μάλιστα μετά την πώση της Βαγδάτης, είναι η πιο διάτρητη δικαιολογία που θα μπορούσε να φανταστεί ο οποιοσδήποτε. Η αλήθεια είναι ότι η ιρακινή αντίσταση φουντώνει σε μαζικές διαστάσεις και αυτό εκφράζεται και με την έκταση των στρατιωτικών ενεργειών αλλά και με την εξάπλωση των διαδηλώσεων και των άλλων μαζικών κινητοποιήσεων.

Ο αριθμός των νεκρών στρατιωτών των ΗΠΑ και της Βρετανίας ξεπέρασε μέσα στο πρώτο τρίμηνο της κατοχής τον αριθμό των νεκρών του «επίσημου» πολέμου. Η πλειοψηφία απ' αυτούς έχουν σκοτωθεί στη διάρκεια κατά κύριο λόγο νυχτερινών «εκκαθαριστικών» επιχειρήσεων, όταν βγαίνουν από τα στρατόπεδά τους για να εισβάλουν σε σπίτια ιρακινών αναζητώντας όπλα. Με ποιούς συγκρούονται σε τέτοιες περιπτώσεις; Με έμπειρους «εισαγόμενους» τρομοκράτες; Την απάντηση τη δίνει ένας Βρετανός δημοσιογράφος που πήρε συνέντευξη από έναν απλό άνθρωπο της αντίστασης, ένα ψαρά με το ψευδώνυμο Σαλαχεντίν:

«Το πρωί πιάνω ψάρια και το βράδυ πιάνω

αμερικανούς. Το να πιάνεις αμερικανούς είναι πιο εύκολο... Οι αμερικανοί βάζουν χειροπέδες σε αθώους και φέρονται απρεπώς στις γυναίκες. Αν δεν έμπαιναν στα σπίτια μας δεν θα ασχολιόμασταν μαζί τους... Στην αρχή φοβόμασταν. Δεν ξέραμε τι δυνατότητες είχαν οι αμερικανοί. Αλλά ανακαλύψαμε ότι είναι δειλοί και δεν μπορούν να μας κυνηγήσουν». (Αναδημοσιεύτηκε στην Εργατική Αλληλεγγύη της 3/9/03)

Η αντίσταση

Αλλά το αντιστασιακό κύμα δεν περιορίζεται μόνο σε όσους παίρνουν τα όπλα για να χτυπήσουν αμερικανικές περιπόλους το βράδυ. Ο κόσμος βγαίνει στους δρόμους να διαδηλώσει ενάντια στις αρχές κατοχής με πολλές αφορμές. Να ένας ενδεικτικός κατάλογος:

29 Ιούλη. Διαδηλώσεις 1.000 ατόμων από την Ενωση Ανέργων της Βαγδάτης μετά τη σύλληψη του προέδρου της Ενωσης.

1 Αυγούστου. Διαδηλώσεις 2.000 ατόμων στην Καρμπάλα, διαμαρτυρία για τη χρήση βίας από τα αμερικάνικα στρατεύματα.

2 Αυγούστου. Διαδηλώσεις «δεκάδων χιλιάδων» στη Σουλεϊμανίγιε, ύστερα από τη σύλληψη ενός Κούρδου ισλαμιστή ηγέτη.

3 Αυγούστου. Διαδηλώσεις δημοσιογράφων στη Βαγδάτη μετά το κλείσιμο της εφημερίδας Αλ Μουστακίλα από τις αρχές κατοχής.

4 Αυγούστου. Διαμαρτυρίες στους δρόμους της Αλ Καλιντίγια, δυτικά της Βαγδάτης, ύστερα από έρευνες αμερικανών στρατιωτών σε σπίτια.

9 και 10 Αυγούστου. Πάνω από 10.000 άτομα στους δρόμους της Βασόρας σε διαμαρτυρία για την αύξηση της τιμής της βενζίνης και για

τις διακοπές του ηλεκτρικού.

11 Αυγούστου. Διαδηλώσεις απλήρωτων στρατιωτικών στην Μπακουμάσα και «ταραχές» στη Σαφβάν (κοντά στα σύνορα με το Κουβέιτ) λόγω της έλλειψης τροφίμων και νερού. (Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Socialist Review στο Λονδίνο).

Η πιο μαζική απόδειξη για τα αισθήματα του απλού κόσμου, όμως, δόθηκε όταν εκατοντάδες χιλιάδες βγήκαν στους δρόμους της Βαγδάτης, της Καρμπάλα και της Νατζάφ με αφορμή την κηδεία του σίιτη θρησκευτικού ηγέτη Μοχάμεντ Αλ Χακίμ που σκοτώθηκε από έκρηξη παγιδευμένου αυτοκινήτου στη Νατζάφ στις 29 Αυγούστου. Η αμερικάνικη προπαγάνδα εμφανίζει τους Σίίτες σαν το πιο φιλικό για τους «απελευθερωτές» τμήμα του πληθυσμού. Ο Αλ Χακίμ είχε διοριστεί μέλος του Προσωρινού Συμβουλίου από τον αμερικανό κυβερνήτη του Ιράκ Πολ Μπρέμερ. Μετά την έκρηξη, έγινε συστηματική προσπάθεια να στραφεί η οργή των Σιτών κατά των «υπολειμάτων του Μπάσθ που υποκινούν τέτοιες ενέργειες». Παρ' όλα αυτά οι διαδηλώσεις της κηδείας κυριαρχήθηκαν από συνθήματα κατά της αμερικάνικης κατοχής. Λίγο μετά την κηδεία, ένοπλες ομάδες σιτών έκαναν δημόσια την εμφάνισή τους στα τζαμιά παρά τη ρητή απαγόρευση των αρχών κατοχής.

Το συμπέρασμα για τους πιο πολλούς αναλυτές, όλων των αποχρώσεων, είναι ότι οι ΗΠΑ και η Βρετανία δεν αντέχουν ούτε στρατιωτικά, ούτε πολιτικά να συνεχίσουν αυτή την κατάσταση όπως τώρα. Ένας από τους πιο έμπειρους αμερικανούς διπλωμάτες, ο Τζέιμς Ντόμπινς που έχει διατελέσει «ειδικός απεσταλμένος» στη Σομαλία, στη Βοσνία, στο Κόσοβο και στο Αφγανιστάν, δήλωσε στους Financial Times:

«Ο σημερινός αριθμός στρατευμάτων είναι ανεπαρκής και ένα πιο ρεαλιστικό νούμερο θα ήταν οι 300.000. Αν οι ΗΠΑ αναγκάζονταν να εξασφαλίσουν αυτό τον αριθμό μόνης τους, το αποτέλεσμα θα ήταν καταστροφικό για τις στρατιωτικές δυνατότητές τους. Συνυπολογίζοντας και τις εναλλαγές μονάδων, αυτό θα σήμαινε 1.000.000 στρατιώτες δεσμευμένους για το Ιράκ- σχεδόν το σύνολο του αμερικανικού στρατού».

Αυτές οι πιέσεις είναι που ανάγκασαν τον Τζόρτζ Μπους και τον Κόλιν Πάουελ να κάνουν

15 Φεβράριου. Αντιπολεμικό συλλαλητήριο στο Σαν Φραντζίσκο

στροφή και να ζητήσουν από τη Γαλλία και τη Ρωσία να αλλάξουν στάση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και να εγκρίνουν ένα νέο ψήφισμα που θα οδηγήσει στην παρουσία μιας πολυεθνικής δύναμης στο Ιράκ υπό αμερικάνικη στρατιωτική διοίκηση. Για την ώρα οι σχετικές διαπραγματεύσεις σκαλώνουν στην απαίτηση των ΗΠΑ να διατηρήσουν τη διοίκηση. Αλλά ο Σιράκ και ο Σρέντερ έχουν αρχίσει να κατεβάζουν τους τόνους και να αφήνουν να εννοηθεί ότι ένας συμβιβασμός είναι εφικτός. Οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕΕ στην άτυπη Σύνοδο στη Ρίβα ντελ Γκάρντα της Ιταλίας (που ανέλαβε την προεδρία της ΕΕ μετά την Ελλάδα), φρόντισαν να στείλουν τέτοια μηνύματα. Μαζί τους ο Γ. Παπανδρέου έκανε την πρώτη δημόσια δήλωση ότι η Ελλάδα θα στείλει στρατό στο Ιράκ αν υπάρξει σχετική συμφωνία στον ΟΗΕ. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ που γίνεται κάθε Σεπτέμβρη στη Ν. Υόρκη θα είναι πεδίο σκληρών διαπραγματεύσεων που θα κορυφωθούν στις 27 Σεπτέμβρη. Μια ημερομηνία σημαδιακή, καθώς τα παζάρια στον ΟΗΕ θα συμπέσουν με την επέτειο της Παλαιστινιακής Ιντιφάντα και την Παγκόσμια Μέρα Δράσης κατά της κατοχής στο Ιράκ και στην Παλαιστίνη.

Μπορεί μια πιθανή τέτοια προσέγγιση ΗΠΑ-ΕΕ να αλλάξει τα δεδομένα; Θα χρειαστεί το αντιπολεμικό κίνημα να αναθεωρήσει τη στάση του; Αυτά είναι ερωτήματα που θα βρεθούν μπροστά μας το επόμενο διάστημα.

Ένα πρώτο στοιχείο που πρέπει να πάρουμε υπ' όψη μας είναι ότι η σημαία του ΟΗΕ θα είναι κυνική σημαία ευκαιρίας για όλες τις εμπλεκόμενες κυβερνήσεις. Αυτό είναι εξώφθαλμο στην περίπτωση του Τζόρτζ Μπους. Η προσπάθεια να εξασφαλιστεί η κάλυψη του ΟΗΕ δεν υπαγορεύεται από κανένα ξαφνικό ενδιαφέρον για τις διάτρητες «αρχές του διεθνούς δικαίου», ούτε από καμιά ξαφνική κρίση φιλίας για την Ευρώπη- παλιά και νέα. Η μονομερής επέμβαση στο Ιράκ δεν ήταν στιγμιαίος «σαμπουκάς», ήταν κομμάτι μιας στρατηγικής που υπολόγιζε ότι βρήκε την ευκαιρία να βάλει όλους τους υποψήφιους ανταγωνιστές των ΗΠΑ στη θέση τους. Η σύμβουλος Ασφαλείας του Μπους, η Κοντολιζα Ράις είχε δηλώσει πολύ πριν την εισβολή στο Ιράκ ότι «Το διεθνές σύστημα βρίσκεται σε ρευστή κατάσταση από την εποχή της κατάρρευσης της Σοβιετικής δύναμης... Αυτή είναι μια περίοδος όχι μόνο μεγάλων κινδύνων, αλλά και τεράστιων ευκαιριών. Πριν στεγνώσει ξανά ο πηλός, η Αμερική και φίλοι και σύμμαχοί τους πρέπει να κινηθούν για να αξιοποιήσουν αυτές τις ευκαιρίες».

Πίσω από τα κροκοδείλια δάκρυα για τις 11 Σεπτέμβρη εμφανίζεται έτσι η κυνική ομολογία της αμερικάνικης στρατηγικής. Το πρόβλημα του Μπους και των γερακιών του είναι ότι η ευκαιρία κινδυνεύει να χαθεί αν οι ΗΠΑ καθλωθούν μονομερώς στο Ιράκ. Οι ΗΠΑ δεν μπορούν να διαθέσουν 1.000.000 άντρες για το Ιράκ, γιατί αυτό θα σήμαινε να παραιτηθούν

από την κεντρική ιδέα της στρατηγικής τους, δηλαδή τη δυνατότητα να επεμβαίνουν όπου θέλουν, όποτε θέλουν, ακόμα κι αν χρειάζεται να διεξάγουν δυο πολέμους ταυτόχρονα. Μια τέτοια καθήλωση στο Ιράκ θα έδενε τα χέρια των ΗΠΑ σε σχέση με το μέτωπο που ήδη έχουν ανοίξει πέρα από τη Μέση Ανατολή, στην άλλη άκρη της Ασίας, στην Κορέα. Οι απειλές επέμβασης στην Κορέα παίζουν ένα προφανή ρόλο απέναντι στην Κίνα, που παραμένει πολύ ψηλά στον κατάλογο των υποψήφιων στρατηγικών ανταγωνιστών των ΗΠΑ. Η αντίσταση που συναντούν οι ΗΠΑ στο Ιράκ απειλεί να μπλοκάρει την ιμπεριαλιστική στρατηγική τους συνολικά.

Το φάντασμα του Μπλερ

Η νέα «ανακάλυψη» του ΟΗΕ είναι προσπάθεια, λοιπόν, να αντιμετωπιστούν αυτά τα διλήμματα από τον Μπους. Αλλά δεν σημαίνει ότι δίνει αυτόματα διέξοδο. Η κάλυψη του ΟΗΕ δεν είναι «μαγικό κλειδί» ακόμα κι αν δοθεί χωρίς πολλά ανταλλάγματα από τη Γαλλία και τη Γερμανία. Για δυο βασικούς λόγους. Ο πρώτος είναι η έκταση της κρίσης στη Μέση Ανατολή που βάζει σε αμφισβήτηση τη δυνατότητα όχι μόνο των ΗΠΑ και της Βρετανίας αλλά και της ΕΕ και της Ρωσίας να επιβάλουν τις λύσεις που επιδιώκουν. Η καλύτερη απόδειξη γι' αυτό είναι η κατάρρευση του Οδικού Χάρτη στην Παλαιστίνη. Η κίνηση για την επιβολή αυτού του σχεδίου σε βάρος της Παλαιστινιακής Ιντιφάντα έγινε από το λεγόμενο «κουαρτέτο»: ΗΠΑ, ΕΕ, Ρωσία, ΟΗΕ. Μια συνεργασία σαν αυτή που επιδιώκουν να

«βάλει τάξη» στο Ιράκ προσπάθησε να αναγκάσει την Παλαιστινιακή Αρχή να αστυνομεύσει τις αντιστασιακές οργανώσεις. Αυτό ήταν το νόημα της πρωθυπουργίας Μάζεν που κράτησε 100 μέρες. Στο τέλος κατάρρευσε, καθώς όλο και περισσότεροι Παλαιστίνιοι έβλεπαν ότι το Ισραήλ χρησιμοποιούσε την ανακωχή για να κλιμακώνει τις δολοφονίες στελεχών της αντίστασης και να εδραιώνει τις θέσεις των εποίκων που κατακερματίζουν τις περιοχές της Παλαιστινιακής Αρχής. Ο μανδύας του ΟΗΕ και της ΕΕ δεν ήταν αρκετός για να συγκαλύψει την ουσία της κατοχής και να σταματήσει την Ιντιφάντα. Αν αυτό ισχύει για την Παλαιστίνη τότε ισχύει και για το Ιράκ.

Αυτό το στοιχείο ενισχύεται από ένα δεύτερο παράγοντα που είναι η δράση του αντιπολεμικού κινήματος μέσα στις χώρες της ΕΕ. Μέχρι τώρα, ο Σιράκ και ο Σρέντερ έχουν αποφύγει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόθυμοι φίλοι του Μπους, όπως ο Μπλερ και ο Αθνάρ. Μια στροφή του γαλλογερμανικού άξονα, όποια ανταλλάγματα κι αν εξασφαλίσει για τις εταιρίες πετρελαίου της Ευρώπης, κινδυνεύει να αποδειχτεί δώρο-άδωρο όχι μόνο λόγω της αντίστασης στη Μέση Ανατολή αλλά και λόγω της αντιπολεμικής διάθεσης στην Ευρώπη. Η κρίση του Μπλερ είναι η καλύτερη απόδειξη γι' αυτό.

Ο Μπλερ μέχρι πρόσφατα είχε όλα τα «ατού» μιας ισχυρής κυβέρνησης: τεράστια κοινοβουλευτική πλειοψηφία, σταθερό προβάδισμα στις δημοσκοπήσεις, ιδεολογική υπεροχή κατοχυρωμένη με τη στήριξη των

ΜΜΕ, έλεγχο των συνδικαλιστικών ηγεσιών πολιτικά, ιδεολογικά και οργανωτικά. Μέσα από την εμπλοκή του στον πόλεμο κατά του Ιράκ, έχει δει όλα αυτά τα ατού να εξανεμίζονται. Αντιμετώπισε τη μεγαλύτερη κοινοβουλευτική ανταρσία στην ιστορία του Εργατικού Κόμματος. Είδε τις δημοσκοπήσεις να ρίχνουν την αξιοπιστία του σε μονοψήφιους αριθμούς. Βρέθηκε σε σύγκρουση με το BBC για τον έλεγχο των αποκαλύψεων γύρω από τα «όπλα μαζικής καταστροφής» του Ιράκ. Βλέπει τα συνδικάτα να στρέφονται προς τ' αριστερά για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες υποχώρησης στις επιθέσεις του Θατσερισμού και των «Νέων Εργατικών». Το Συνέδριο της βρετανικής ΓΣΕΕ πέρσι είχε απορρίψει ψήφισμα κατά του πολέμου στο Ιράκ. Φέτος το πέρασε πανηγυρικά. Ακόμα και η δικαστική έρευνα του Λόρδου Χάτον για το θάνατο του καθηγητή Κέλι που αποκάλυψε κάποια από τα ψέματα για το σπλοστάσιο του Ιράκ έχει εξελιχθεί αρνητικά για τον Μπλερ. Αντί για κουκούλωμα της υπόθεσης έχει μετατραπεί σε διαδικασία καταρράκωσης υπουργών και συμβούλων του. Ολη αυτή η κρίση δεν δημιουργήθηκε αυτόματα. Επαιξε καθοριστικό ρόλο η ικανότητα του αντιπολεμικού κινήματος στην Βρετανία να κατεβάσει στους δρόμους εκατομμύρια ανθρώπους. Μια καμπάνια που ξεκίνησε αμέσως μετά τις 11 Σεπτεμβρίου 2001 και κοντράρισε βήμα-βήμα την εμπλοκή της βρετανικής κυβέρνησης στον πόλεμο του Μπους, τα ψέματα και τα εγκλήματα της. Μια δυναμική μαζικής δράσης που χτίστηκε με μεγάλα συλλαλητήρια -σταθμούς και έδεσε το

νέο κίνημα του Σιάτλ και της Γένοβας με την αντιπολεμική κινητοποίηση και τον αντιιμπεριαλισμό.

Είναι απόλυτα ρεαλιστικό να πάρει το αντιπολεμικό κίνημα στη Γαλλία τις ίδιες διαστάσεις που πήρε στη Βρετανία και να δημιουργήσει για τον Σιράκ (και τον Σρέντερ και τους άλλους) την ίδια κρίση που αντιμετωπίζει ο Μπλερ. Για την ακρίβεια, οι δυνατότητες στη Γαλλία είναι μεγαλύτερες γιατί είναι μια χώρα όπου η ταξική πόλωση έχει εκφραστεί πιο έντονα και πιο ανοιχτά. Το απεργιακό κύμα που συγκλόνισε τη Γαλλία στις αρχές του καλοκαιριού ήταν μεγαλύτερο από τις απεργίες του Δεκέμβρη του 1995 και σύμφωνα με ορισμένους σχολιαστές μπορεί να συγκριθεί μόνο με τις απεργίες του Μάη του 1968.

Και βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πέρα από τον υποκειμενικό παράγοντα, υπάρχουν και αντικειμενικοί όροι που δυσκολεύουν τις ιμπεριαλιστικές φιλοδοξίες των ευρωπαϊκών καπιταλισμών. Το οικονομικό κόστος της κατοχής του Ιράκ έχει φτάσει ήδη σε τέτοια αστρονομικά ποσά ώστε να δημιουργεί προβλήματα στις ΗΠΑ. Ο Μπους ζητάει 87 δις δολάρια για τη χρηματοδότηση του πολέμου, πέρα από τα 79 δις που είχε ήδη δώσει το Κογκρέσο. Η κατοχή του Ιράκ κοστίζει 4 δις δολάρια το μήνα. Αυτά είναι νούμερα δυσβάστακτα ακόμα και για την αμερικάνικη οικονομία, πολύ περισσότερο για οποιονδήποτε ευρωπαϊκό καπιταλισμό. Καμιά από τις άρχουσες τάξεις της Ευρώπης δεν μπορεί να αντέξει τα βάρη μιας μακροχρόνιας εμπλοκής. Μπορούν, μήπως, ΗΠΑ και ΕΕ να βρουν ένα τρόπο να μοιραστούν αυτά τα βάρη, ώστε να μοιραστούν και τα οικονομικά οφέλη από την κατοχή του Ιράκ; Ούτε αυτό είναι εύκολο. Δεν βρισκόμαστε στην αρχή της δεκαετίας του 1950, όταν η οικονομική υπεροχή των ΗΠΑ σήμαινε ότι η συνεργασία μαζί τους ήταν μονόδρομος για τους ευρωπαϊούς καπιταλιστές. Σήμερα ΗΠΑ και ΕΕ δεν συμπίπτουν αυτόματα ούτε για τα ζητήματα των διεθνών αγορών στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, ούτε για τις σχέσεις δολαρίου-ευρώ στο διεθνές νομισματικό σύστημα, ούτε για τις σχέσεις NATO- «Κοινής Ευρωπαϊκής Αμυνας». Οι προσπάθειες του Μπους να βρει στήριγμα στην Ευρώπη διχάζουν και θα εξακολουθήσουν να διχάζουν τις άρχουσες τάξεις της ΕΕ, που ταλαντεύονται ανάμεσα στην «Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Εξωτερικών και Αμυνας» και την «Ατλαντική» πολιτική. Αυτά είναι στοιχεία που δείχνουν πόσο ευάλωτοι μπορούν να είναι οι ευρωπαϊκοί καπιταλισμοί μπροστά στο αντιπολεμικό κίνημα.

Η σημερινή συγκυρία ανοίγει την προοπτική να απλωθεί αυτή η δυναμική πανευρωπαϊκά σε ακόμα μεγαλύτερη κλίμακα απ' ό,τι μέχρι τώρα. Αν η ΕΕ εμπλακεί πιο ενεργά στο πλευρό του Μπους, αυτό θα είναι μια κίνηση που μπορεί, αντί να σταθεροποιήσει την ιμπεριαλιστική παρουσία στο Ιράκ, να απλώσει τα αδιέξοδα του Μπους και του Μπλερ σε όλη την Ευρώπη.

Αντιιμπεριαλισμός

Αυτή η προοπτική απαιτεί απ' την αριστερά μέσα στο αντιπολεμικό κίνημα να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων. Να αποφύγει τις οποιοσδήποτε ταλαντεύσεις ότι τάχα η σημαία του ΟΗΕ ή της ΕΕ είναι καλύτερη από την αστερόεσα των ΗΠΑ. να αποκρούσει τις παγίδες της ισολομοφίας και να επιμείνει στο δικαίωμα του Ιράκ και της Παλαιστίνης να απαλλαγούν από την κατοχή χωρίς «ναι μεν αλλά», όρους και προϋποθέσεις. Και να συνδεθεί με τις μαζικές αντιπολεμικές και αντικαπιταλιστικές διαθέσεις που υπάρχουν παντού, όχι μόνο στις χώρες του Μπλερ, του Αθνάρ, του Μπερλουσκόνι αλλά και του Σιράκ, του Σρέντερ και του Σημίτη.

Το κλειδί για να προχωρήσει έτσι η Αριστερά είναι να ξεκαθαρίσει τον αντιιμπεριαλισμό της. Και εδώ αρχίζουν τα προβλήματα. Εδώ και πολλά χρόνια, η Αριστερά βρέθηκε αντιμέτωπη με τις «εκουχρονιστικές» ιδεολογικές επιθέσεις που ήθελαν να κλείσουν τον αντιιμπεριαλισμό στο χρονοντούλαπο, να τον βαφτίσουν «ξύλινη γλώσσα» που ανήκει σε άλλες εποχές. Σήμερα αυτού του είδους τα ιδεολογήματα βρίσκονται σε υποχώρηση. Εχασαν πολλή από την «αίγλη» τους κάτω από το βάρος των πολεμικών εγκλημάτων του ιμπεριαλισμού στη Βοσνία, στη Σομαλία, στο Κόσοβο, στο Αφγανιστάν, στο Ιράκ. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχολιαστές σαν τον Παύλο Τσίμα που έχει μια ολόκληρη διαδρομή από την Αριστερά προς τον Σημίτη, σήμερα μιλάνε περιγράφοντας τη Βαγδάτη σαν μια πόλη που θυμίζει «τη Σαϊγκόν τις παραμονές της επίθεσης του Τετ». (στα Νέα, 13/9/03). Οι διάφοροι Πρετεντέρηδες και Ανδριανόπουλοι που είχαν τρέξει να ειρωνευτούν την Αριστερά ότι είχαν πάντα βλέπει ένα νέο Βιετνάμ, βρίσκονται εκθεμιμένοι από τις εξελίξεις στο Ιράκ.

Η ίδια η πραγματικότητα ξανακάνει επίκαιρες τις εμπειρίες και τις ιδέες της προηγούμενης ανόδου του κινήματος, την περίοδο του Βιετνάμ. Αυτό κάνει πιο εύκολο να σπάσουμε το θάψιμο του αντιιμπεριαλισμού, αλλά ταυτόχρονα απαιτεί να αναζητήσουμε τις γνήσιες παραδόσεις του.

Οι απολογητές του καπιταλισμού και οι συνοδοιπόροι τους της δεξιάς σοσιαδημοκρατίας πάντα χρησιμοποιούσαν μια καρικατούρα του αντιιμπεριαλισμού για να στηρίξουν τις επιθέσεις τους. Εμφάνιζαν ότι αντιιμπεριαλισμός είναι ο εξωραϊσμός διαφόρων καθεστώτων του τρίτου κόσμου, μια ψεύτικη ιδεολογία που κουβαλάει «τριτοκοσμικά» πρότυπα και οράματα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Μ' αυτόν τον τρόπο προοιτιούσαν να εξαφανίσουν την εικόνα ότι ο αντιιμπεριαλισμός είναι πρώτα και κύρια σύγκρουση των εργατών στις ίδιες τις αναπτυσσόμενες χώρες με το σύστημα που γεννάει τους πολέμους. Την εικόνα του Λένιν ότι ο ιμπεριαλισμός είναι η σύγχρονη φάση του καπιταλισμού και η πάλη εναντίον του είναι πάλη για την ανατροπή του συστήματος. Αυτή η κεντρική σκέψη του Λένιν που συνδέει το αντιπολεμικό κίνημα της Ευρώπης και της Αμερικής με τις αντιστάσεις των μαζών στις χώρες που δέχονται τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και όλο αυτό το κίνημα με την προοπτική της εργατικής επανάστασης, είναι πολύτιμο και επίκαιρο εργαλείο για την Αριστερά σήμερα.

Σήμερα οι συνδέσεις είναι πιο έντονες. Κάθε στρατιωτική επιτυχία του Μπους την αισθάνονται στις πλάτες τους οι απλοί άνθρωποι όχι μόνο στη Βαγδάτη ή στη Δυτική Οχθη αλλά σε όλο τον πλανήτη: στην Αργεντινή, όπου το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αισθάνεται πιο σίγουρο να επιβάλει τους σκληρούς όρους του δανεισμού, στη Νότια Αφρική, όπου οι πολυεθνικές της φαρμακοβιομηχανίας αποθρασύνονται στην απάνθρωπη αντιμετώπιση των ασθενών του AIDS, στην Κορέα, όπου ο κόσμος βλέπει την απειλή ενός νέου πολέμου στην πιο αιματοβαμμένη χερσόνησο που ξαναρχεται. Και βέβαια μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ όπου οι εργατικές οικογένειες βλέπουν να έρχονται φέρετρα για τους νέους τους ενώ οι πλούσιοι φίλοι του Μπους παίρνουν το μεγαλύτερο πακέτο φοροαπαλλαγών της ιστορίας. Αυτό είναι το υπόβαθρο για τον εντυπωσιακό παγκόσμιο συντονισμό του κινήματος στις 15 Φλεβάρη και στις 27 Σεπτέμβρη. Αυτή η ενότητα δεν είναι ούτε συγκυριακή, ούτε ευκαιριακή. Πατάει στα κοινά συμφέροντα των εργατών όλου του κόσμου απέναντι στο παγκόσμιο σύστημα της εκμετάλλευσης και του πολέμου. Αρκεί η Αριστερά να τα βλέπει και να τα αναδεικνύει ώστε να μετατρέψει αυτό το κίνημα σε πανίσχυρη δύναμη, σε γνήσια εναλλακτική λύση απέναντι στα αιματηρά αδιέξοδα του Μπους.

Αντικαπιταλισμός και επανάσταση

Οι ακτιβιστές του αντικαπιταλιστικού κινήματος ετοιμάζονται για τη συνάντηση στο Παρίσι τον Νοέμβριο, μεταφέροντας τη δυναμική και τις εμπειρίες των αντιπολεμικών κινητοποιήσεων αλλά και τη ζωντάνια των πολιτικών αντιπαραθέσεων γύρω απ' αυτές τις μάχες.

Η Δήμητρα Κυρίλλου εξηγεί τι περιμένουμε από το δεύτερο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ.

Η ίδρυση του ΕΚΦ πέρυσι το Νοέμβριο στη Φλωρεντία ήταν ένα γεγονός πολύ σημαντικό για τους ακτιβιστές του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Έδωσε το στίγμα ότι αγωνιστές από διαφορετικές πολιτικές προελεύσεις, χώρες και κοινωνικούς χώρους μπορούν να συζητούν δημοκρατικά και ανοικτά όλα τα μικρά και μεγάλα ζητήματα του κινήματος και κυρίως να απαντούν με τρόπο οργανωμένο. Η μεγάλη διαδήλωση του ενός εκατομμυρίου στις 9 Νοέμβριο 2002 και η συμφωνία για τη διοργάνωση της παγκόσμιας μέρας κατά του πολέμου στις 15 Φλεβάρη 2003 έδωσαν έμπνευση και αισιοδοξία τόσο στον κόσμο του ΕΚΦ, όσο και σε εκατομμύρια αγωνιστές που ψάχνουν πολιτική προοπτική και κοιτάζουν προς το νέο κίνημα.

Στην Ελλάδα εκ μέρους του «Σοσιαλισμός από τα κάτω» δεν κρύψαμε την ευφορία μας για αυτή την εξέλιξη(1).

Τα γεγονότα που ακολούθησαν ήταν πραγματικά εντυπωσιακά: Η 15 Φλεβάρη άλλαξε κυριολεκτικά τον πολιτικό χάρτη στην Ευρώπη και σ' όλο τον πλανήτη. Ζήσαμε τη συνάντηση των αντικαπιταλιστών με τους αντιπολεμικούς ακτιβιστές σε ένα κίνημα αντίστοιχο μόνο με αυτό κατά του πολέμου στο Βιετνάμ, σε μέγεθος, ζωντάνια, ριζοσπαστισμό. Με την εισβολή στο Ιράκ οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες συγκλονίστηκαν από σειρά διαδηλώσεων, στάσεων εργασίας και δράσης κατά των ιμπεριαλιστών.

Αν σήμερα, μετά την πώση της Βαγδάτης ο επίσημος πολιτικός κόσμος θεωρεί τον Μπους και τους παρ' αυτόν Μπλερ, Αθνάρ και λοιπούς πολιτικά και ιδεολογικά ηττημένους, το νέο αντιπολεμικό κίνημα έχει συμβάλει

αποφασιστικά σ' αυτό. Αυτό το κίνημα μετέφερε την κραυγή διαμαρτυρίας της πλειοψηφίας του κόσμου στους δρόμους, στις οθόνες των τηλεοράσεων και στην κοινή γνώμη. Η επικράτηση των ΗΠΑ στο Ιράκ μπορεί να πάγωσε τις προσδοκίες ενός κόσμου, όχι όμως και τη διάθεσή του να παλέψει. Σήμερα είναι πιο εύκολο κανείς να συνδέει και να συνοικειώνει.

Η δυναμική του κινήματος

Αυτή η δυναμική ήταν ορατή και στο Εβιάν, τον επόμενο μεγάλο σταθμό του ΕΚΦ με τις κινητοποιήσεις κατά των G8 τον περασμένο Ιούνιο. Το μέγεθος και ο τόνος των διαδηλώσεων που περικύκλωσαν την κοσμική λουτρόπολη με ακτιβιστές από κάθε γωνιά της Ευρώπης, οι συζητήσεις που οργανώθηκαν στη Γενεύη και το Ανεμάς, η συνάντηση του "αντιπολεμικού συντονισμού", έστειλαν σαφώς το μήνυμα: Το κίνημα παραμένει στους δρόμους.

Τρεις βδομάδες αργότερα, στην Ελλάδα είχαμε την ευκαιρία να ζήσουμε το ίδιο κλίμα οργανώνοντας τις κινητοποιήσεις της Θεσσαλονίκης κατά των 15 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το τριήμερο των διαδηλώσεων-συζητήσεων στη Χαλκιδική και στην ίδια την πόλη της Θεσσαλονίκης ήταν μαζικό και δυνατό. Σφραγίστηκε από τη συνάντηση των αντικαπιταλιστών με το εργατικό κίνημα και τον κόσμο της περιοχής, και όχι από τις (υπαρκτές) δυσκολίες συντονισμού των διοργανωτών και έστειλε ηχηρά το μήνυμα του κόσμου που επιμένει να παλεύει.

Κάνοντας λοιπόν έναν απολογισμό, οι 9 μήνες που πέρασαν από το 1ο ΕΚΦ ήταν σαφώς πλούσιοι σε δράση και πολιτική ζύμωση και κυρίως έφεραν τη σφραγίδα του

νέου κινήματος που συγκρούεται και διεκδικεί να αλλάξει τα πράγματα. Όλα αυτά δεν είναι υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι είναι "πολιτικά παιδιά" της Φλωρεντίας. Παρ' όλ' αυτά, το μήνυμα της Φλωρεντίας δεν ερμηνεύτηκε με τον ίδιο τρόπο από όλα τα κομμάτια του κινήματος. Από την πρώτη στιγμή υπήρχαν επικρίσεις. Κάποιοι μίλησαν για την «κόκκινη» Φλωρεντία, στην οποία τον τόνο έδωσε η αριστερά(2). Μέσα στο ίδιο το κίνημα, από τον Μπερνάρ Κασσέν, τότε πρόεδρο του Αττάκ Γαλλίας, μιας από τις πιο δυνατές οργανώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης, εκφράστηκε ανοικτά η δυσφορία ότι «το ζήτημα του επερχόμενου πολέμου στο Ιράκ μονοπώλησε τη θεματολογία του 1ου ΕΚΦ εις βάρος της κοινωνικής ατζέντας, των θεσμικών αιτημάτων και της 'άλλης Ευρώπης' που όφειλαν κατά προτεραιότητα να συζητηθούν»(3).

Αυτό δεν είναι κρυφό. Οι διαφορετικές απόψεις για το πώς προχωράει το ΕΚΦ, με ποια κέντρα, με ποιους συμμάχους και με ποια προοπτική υπήρχαν και προηγουμένως. Το αντικαπιταλιστικό κίνημα περηφανεύεται (και καλά κάνει) για το ότι συνενώνει στις γραμμές του ένα ολόκληρο φάσμα από δυνάμεις, οργανώσεις και φορείς με ετερόκλητες ιδεολογικές αναφορές και πρακτικές, που μπορούν και συγκλίνουν στην κοινή πάλη κατά του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού.

Αυτό αποτελεί ταυτόχρονα δύναμη και αδυναμία. Αξίζει να θυμηθεί κανείς τη δοκιμασία της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και το πώς ολόκληρα κομμάτια του αντικαπιταλιστικού κινήματος βρέθηκαν βραχυκυκλωμένα σε μια πολιτική ίσων

Φλωρεντία 2002. Διαδήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ

αποστάσεων ανάμεσα στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και τη «διεθνή τρομοκρατία». Χρειάστηκε μια σειρά από πολιτικές μάχες που έδωσαν οι δυνάμεις που ήταν πιο αποφασισμένες να συγκρουστούν με τις επιλογές των ΗΠΑ μέσα κι έξω από τις διαδικασίες του ΕΚΦ, που πάλεψαν για την ανάπτυξη αντιπολεμικού κινήματος ενάντια στην εισβολή στο Αφγανιστάν και επιχειρηματολόγησαν σκληρά ώστε στη Φλωρεντία το κίνημα αυτό να πρωταγωνιστήσει και να οργανωθεί για τις επόμενες μάχες κατά του πολέμου στο Ιράκ. Σ' αυτό το φόντο φτάσαμε στη Φλωρεντία και στους αγώνες που ακολούθησαν, όχι όμως με τρόπο ομοιόμορφο. Η διάσταση ανάμεσα στην αντίληψη που συνδέει τον πόλεμο με τις στρατηγικές επιλογές του καπιταλισμού και γ'αυτό τον παλεύει με όλες τις δυνάμεις, και στην αντίληψη που τον θεωρεί ένα ακόμη μέτωπο κατά του

νεοφιλελευθερισμού μαζί με όλα τ' άλλα αποκαλύφθηκε και βάθυνε. Αυτή η διάσταση είναι που εξηγεί γιατί χώρες όπως η Αγγλία, η Ιταλία, η Ελλάδα είχαν τεράστια και συνεχή κινητοποίηση και άλλες όπως η Γαλλία και η Γερμανία περιορισμένη. Η διαφορά ήταν κύρια στον υποκειμενικό παράγοντα, στο πόσο κεντράρει κανείς και οργανώνει. Η εξέλιξη του πολέμου στο Ιράκ όξυνε όλες αυτές τις αποκλίσεις. Η πτώση της Βαγδάτης έφερε το αντιπολεμικό κίνημα μπροστά στην πρόκληση να κοντράρει την κατοχή του Ιράκ και της Παλαιστίνης, να κρατήσει σε επιφυλακή τις συλλογικότητες που έχουν σχηματιστεί, να συνολικεύσει την κριτική του απέναντι στο σύστημα που παράγει πολέμους. Σε αυτό το πλαίσιο η διοργάνωση της 27ης Σεπτεμβρίου έχει εξέχουσα σημασία. Από την άλλη, μέσα στους κόλπους του ΕΚΦ έχει ήδη αρχίσει να μορφοποιείται ένας

πόλος που βλέπει ότι η απάντηση στη μονοκρατορία των ΗΠΑ περνάει από την ενδυνάμωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της, του Ευρωστρατού μη εξαιρουμένου. Στο κέντρο αυτής της αντίληψης βρίσκεται το Αττάκ Γαλλίας, που θα φιλοξενήσει αυτό το Νοέμβριο τη διοργάνωση του 2ου ΕΚΦ στο Σεν Ντενί του Παρισιού. Η ηγεσία του αποτελείται από προσωπικότητες με δεσμούς τόσο με το Σοσιαλιστικό Κόμμα, όσο και με το Γαλλικό Κ.Κ., τη συνδικαλιστική οργάνωσή του τη CGT και το κέντρο θεωρητικής έρευνας «Χώρος Μαρξ». Οι θέσεις όλου αυτού του κομματιού για την κατάσταση μετά τον πόλεμο είναι αποκαλυπτικές. Σε ένα πρόσφατο άρθρο του στη «Μοντ Ντιπλωματίκ» ο Κασσέν διερωτάται κατά πόσο το Αττάκ θα πρέπει να υποστηρίξει την πρόταση Γαλλίας -Γερμανίας -Βελγίου για την Ευρωπαϊκή άμυνα: «Αντιμέτωποι με την αμερικανική στρατηγική της κατά βούληση χρήσης βίας, το κίνημα για έναν άλλο κόσμο δε μπορεί να παριστάνει τη σπρουθοκάμηλο στα αμυντικά θέματα»(4). Με άλλα λόγια, το αντικαπιταλιστικό κίνημα θα πρέπει να υποστηρίξει τον Ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό σαν αντίβαρο στον αμερικανικό, ακόμη και αν αυτός έχει πολιτική ηγεσία το δίδυμο Σιράκ-Ραφαρέν!

Στο πλαίσιο αυτό δεν είναι παράδοξο που στη Γαλλία, μια χώρα με δυνατό εργατικό κίνημα, και μαζικές αριστερές και αντικαπιταλιστικές οργανώσεις το αντιπολεμικό κίνημα όχι μόνο δεν πρωταγωνιστήσε, αλλά κυριολεκτικά αγκυλώθηκε σε αφορισμούς του επιπέδου «Ούτε Μπους-ούτε Ισλάμ». Οι προπαρασκευαστικές συναντήσεις για τη διοργάνωση του 2ου ΕΚΦ στο Σεν Ντενί φέρουν δυστυχώς αυτό το στίγμα. Σε αντίθεση με τη Φλωρεντία, τα ζητήματα του πολέμου μέχρι στιγμής κατέχουν περιορισμένη θέση στην ατζέντα και η πρόταση για ένα αντιπολεμικό συλλαλητήριο που θα κλείσει το 2ο ΕΚΦ, κατά το παράδειγμα της Φλωρεντίας έχει σαν αντιπρόταση ένα καρναβάλι-παρέλαση με διάφορες σκηνοθετημένες θεματικές ενότητες!

Μεταρρύθμιση ή επανάσταση;

Οι διαφοροποιήσεις αυτές δεν είναι τυχαίες ούτε μεμονωμένες. Στην πραγματικότητα ο παραπάνω πόλος έχει συγκεκριμένη αντίληψη για το ποια είναι η «άλλη Ευρώπη» και προφανώς για τον ίδιο το ρόλο του κινήματος σ' αυτήν. Το ζήτημα της εναλλακτικής

Απεργιακή διαδήλωση στο Παρίσι στις 25 Μάη 2003

πρότασης απέναντι στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό φέρνει τους σημερινούς ακτιβιστές μπροστά σε ένα ερώτημα ηλικίας 100 περίπου χρόνων: «Μεταρρύθμιση ή επανάσταση?».

Η ηγεσία του γαλλικού Αττάκ έχει όλους τους δεσμούς με τη ρεφορμιστική αριστερά και με την πολιτική που οραματίζεται μια επιστροφή σε έναν καπιταλισμό περισσότερο ελεγχόμενο, μέσω της επιβολής ειδικών φόρων και ρυθμίσεων (π.χ. φόρος Τόμπιν στις διεθνείς συναλλαγές) και κυρίως μέσα από την ενδυνάμωση του ρόλου του κράτους σαν φορέα αυτής της πολιτικής(5).

Είναι ειρωνικό ότι το κομμάτι αυτό την ίδια στιγμή που προσανατολίζεται σε μια κεντροαριστερή οποιαδήποτε σχέση με το παραπάνω δίλημμα. Ο Πιερ Καλφά, ηγετικό στέλεχος του Αττάκ χαρακτηριστικά γράφει: «Σε αντίθεση με άλλα κινήματα χειραφέτησης, το κίνημα για μια άλλη παγκοσμιοποίηση δεν αναζητά την εξουσία, θέτει εαυτόν στη σφαίρα της ανιεξουσίας. Έτσι έχει καταφέρει να αποφύγει στρατηγικά διλήμματα όπως το «μεταρρύθμιση ή επανάσταση» που στο παρελθόν έχουν δικάσει κινήματα»(6). Η θέση αυτή μπορεί

να ηχεί ενωτική, όμως με το να αρνείται στο κίνημα τη δυνατότητα να υιοθετεί στρατηγικές απόψεις, στην πραγματικότητα το υποβιβάζει στο ρόλο μιάς ομάδας πίεσης που θα πρέπει να πείσει -ποιους άλλους- τους επαγγελματίες της πολιτικής, δηλαδή τα κόμματα που κυβερνούν, να εφαρμόσουν τις προτάσεις τους!

Τέτοιες απόψεις είναι πολύ λάθος για έναν επιπλέον λόγο. Μέσα από τις κινητοποιήσεις των τελευταίων χρόνων ο κόσμος έχει ριζοσπαστικοποιηθεί. Με αυτό δε θέλουμε να ισχυριστούμε ότι η πλειοψηφία του κινήματος έχει συνταχθεί συνειδητά με την επανάσταση, αλλά ότι τείνει πολύ πιο εύκολα από παλιά να συνολικεύει την αντίθεσή της και να την στρέφει κατά του καπιταλισμού. Αυτή τη δυναμική του κόσμου από τα κάτω θα πρέπει να αξιοποιήσει και να οργανώσει το ΕΚΦ και όχι τη διαχείριση «μιας άλλης παγκοσμιοποίησης».

Αυτονομία:

Από πού πάνε στο μέτωπο;

Την ίδια στιγμή, στον ίδιο περίπου σκεπτικισμό για την κεντρικότητα της αντιπολεμικής δράσης έχει καταλήξει και ο χώρος της

αυτονομίας, αν και από διαφορετική αφετηρία. Οι σημερινοί «Disobbedienti» στην Ιταλία είναι η πιο γνωστή οργάνωση αυτού του κινήματος που έχει σαφή αναφορά και στο παλιότερο κίνημα της αυτονομίας. Το αυτόνομο ρεύμα διαφοροποιείται ανοικτά από την κλασική αριστερά και πολύ συχνά την απορρίπτει, προβάλλοντας τη δημιουργία αποκεντρωμένων δικτύων σαν κέντρα της αντίστασης αλλά και σαν εναλλακτική πρόταση στον καπιταλισμό. Αυτή η αναφορά στην αυτοοργάνωση "από τα κάτω" βρίσκει -πιστεύουμε όχι άδικα- ανταπόκριση από πολλούς ακτιβιστές και σε συνδυασμό με τις αδυναμίες και τα λάθη της ρεφορμιστικής αριστεράς έχει φέρει αρκετό κόσμο σήμερα να κοιτάζει προς αυτές τις πολιτικές ιδέες, ακόμη και αν δεν είναι ενταγμένοι στις οργανωμένες δυνάμεις του αυτόνομου κινήματος.

Το βιβλίο των Μ. Χαρντ και Τ. Νέγκρι «Αυτοκρατορία» είναι η βίβλος του ρεύματος αυτού. Περιγράφει μια σύγχρονη μορφή καπιταλιστικής κυριαρχίας που «δεν στηρίζεται σε ένα γεωγραφικό ορμητήριο εξουσίας και δεν εξαρτάται από καθορισμένα σύνορα και φραγμούς»(7). Έτσι καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η παγκοσμιοποίηση τελικά εξασθένησε το ρόλο των κρατών και οι εθνικοί ανταγωνισμοί πλέον επιλύονται στο ενιαίο πεδίο της Αυτοκρατορίας, μέσα από θεσμούς όπως ο ΟΗΕ, οι G8, το NATO. Αυτή η θέση συνδυάζεται με μια συμπληρωματική θεωρία, σύμφωνα με την οποία το υποκείμενο της αντίστασης στο σύστημα δεν μπορεί με κανένα τρόπο να είναι η σύγχρονη εργατική τάξη, αλλά οι "απόκληροι της Αυτοκρατορίας", διάσπαρτα κομμάτια, πλήθη, που θίγονται από τη νέα μορφή εξουσίας του κεφαλαίου.

Με αυτό το συνδυασμό θεωριών, οι Αυτόνομοι καταφέρνουν να κάνουν ταυτόχρονα δυο λάθη: και να υποβαθμίζουν το ρόλο που παίζει ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος στον καπιταλισμό σήμερα και να υποτιμούν τη δύναμη που μπορεί να αντισταθεί στον πόλεμο και στο σύστημα που τον δημιουργεί.

Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται να κρατήσει κανείς ότι, ενώ το ρεύμα της αυτονομίας κατ' αρχήν τοποθετείται στην πιο ριζοσπαστική πτέρυγα του κινήματος, με τις εξελίξεις στον πόλεμο κυριολεκτικά έχασε το πολιτικό κέντρο. Από διαφορετική αφετηρία έχει οδηγηθεί στο ίδιο συμπέρασμα με τους μεταρρυθμιστές για τη σημασία του πολέμου και σήμερα

αναλύεται στο να κεντράρει βασικά τις μορφές οργάνωσης του ΕΚΦ, τη διαχείριση της ηγεσίας του και όχι την πολιτική της προοπτική.

Ποιο ΕΚΦ θέλουμε στο Σεν Ντενί;

Τι περιμένουμε λοιπόν από τη συνάντηση του Παρισιού και τι επιδιώκουμε; Χρειάζεται να ξεκαθαρίσει κανείς ότι θέλουμε όπως στη Φλωρεντία, η ριζοσπαστική και πολύ περισσότερο η επαναστατική αριστερά να δώσει το παρόν σε όλες τις πολιτικές μάχες που ανοίγουν. Αυτό δε σημαίνει ότι επιφυλάσσουμε για τον εαυτό μας το ρόλο αυτού που μεμφιμοιρεί και καταγγέλλει. Τέτοιες πρακτικές είναι λάθος και οδηγούν στην αυτοπεριθωριοποίηση. Στις μέχρι σήμερα προπαρασκευαστικές συναντήσεις επιχειρηματολογήσαμε χωρίς εκπτώσεις αλλά συντροφικά για τον προσανατολισμό του ΕΚΦ και τις επιλογές του:

Κατ' αρχήν θέλουμε στη θεματολογία του 2ου ΕΚΦ κεντρικό το ζήτημα του πολέμου, όχι από μονομανία, ούτε από διάθεση υποτίμησης άλλων ζητημάτων, αλλά γιατί όλα δείχνουν πως ο πόλεμος είναι κεντρική επιλογή του κεφάλαιου και πως η σύγκρουση με τον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό σήμερα σημαίνει σύγκρουση με τις ιμπεριαλιστικές εξορμήσεις. Επιπλέον, κάθε μέρα που περνά αποκαλύπτεται πόσο εγκληματικό και ταυτόχρονα δύσκολο καθήκον είναι για τις ΗΠΑ η κατοχή του Ιράκ. Η διοργάνωση της 27ης Σεπτεμβρίου αποτελεί σταθμό σε αυτό το πλαίσιο και πρέπει να βρει τη συνέχειά της στο ΕΚΦ του Παρισιού.

Στο θέμα της ατζέντας, είναι πολύ σημαντικό να συζητηθεί η προοπτική της άλλης Ευρώπης - ουσιαστικά της άλλης κοινωνίας. Αυτό δεν αποτελεί προβληματισμό μόνο των αριστερών μειοψηφιών, αλλά της πλειοψηφίας του κόσμου σήμερα. Πιστεύουμε ότι το αντικαπιταλιστικό κίνημα μπορεί και οφείλει να επεξεργάζεται θέσεις και εναλλακτική πρόταση στη βαρβαρότητα του καπιταλισμού. Δεν το θεωρούμε ένα κίνημα διαμαρτυρίας που θα αρκείται στο να πιέζει τις πολιτικές εκπροσωπήσεις του κοινοβουλίου, αλλά μια δύναμη που διεκδικεί να χτίσει μαζί με τον κόσμο μια διαφορετική προοπτική. Ποιά είναι αυτή η προοπτική; Αξίζει να επισημάνουμε ότι η πρόταση της ανατροπής του καπιταλισμού και της αντικατάστασής του από ένα διαφορετικό σύστημα οργάνωσης ξαναγίνεται δημοφιλής μετά από πολλά χρόνια. Υπάρχουν όμως μέσα στο κίνημα όλες οι απόψεις. Πιο συχνά συναντά κανείς το ρεαλισμό της επιστροφής στον

Πράγα 2000. Διαδήλωση ενάντια στο ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα

κρατικό παρεμβατισμό αλλά και τη λογική των αποκεντρωμένων ζωνών που θα παρακάμψουν τον καπιταλιστικό ογκόλιθο. Ολη η πλούσια συζήτηση που έχει ανοίξει χρειάζεται να προχωρήσει και να εμβραθύνει στο 2ο ΕΚΦ.

Σε ό,τι αφορά τα πάνελ των ομιλητών, διεκδικούμε σε αυτά τους ακτιβιστές της βάσης, είτε είναι Γάλλοι απεργοί, είτε αγωνιστές του αντιπολεμικού κινήματος, είτε «ανυπάκοοι». Στη Φλωρεντία θυμόμαστε πόση αίσθηση έκαναν στο ακροατήριο οι ομιλίες απλού κόσμου που είχε να πει για τους αγώνες που οργανώνει. Αντίθετα η συνταγή με πολυάριθμα πάνελ γνωστών φλύαρων ακαδημαϊκών και γραφειοκρατών συχνά αποβαίνει εις βάρος της ουσίας. Ζητάμε χρόνο για ομιλίες από κάτω, ώστε η διαδικασία να είναι ζωντανή και δημοκρατική.

Τέλος, θέλουμε ένα κλείσιμο του 2ου ΕΚΦ με διαδήλωση στους δρόμους του Παρισιού. Δεν μας ενοχλεί αν αυτό θα έχει καλλιτεχνικά, φαρσικά ή άλλα ευρηματικά στοιχεία, σε καμιά περίπτωση όμως δε θα πρέπει να υποτιμηθεί η δυναμική και η έμπνευση που μεταδίδει μια μαζική πορεία αγωνιστών που αμφισβητούν, αντιπροτείνουν και διεκδικούν τον κόσμο με το μέρος τους. Και πάλι, η Φλωρεντία αποτελεί ζωντανό παράδειγμα.

Για έναν τέτοιο χαρακτήρα του ΕΚΦ αγωνιστήκαμε σαν «Πρωτοβουλία Γένοβα» στις μέχρι τώρα προπαρασκευαστικές συναντήσεις και σ'αυτή την κατεύθυνση σκοπεύουμε να

συνεχίσουμε. Είναι πολύ σημαντικό ότι για τα πιο πάνω σημεία επιχειρηματολογήσαμε από κοινού με μεγάλο κομμάτι εκπροσώπων, και μάλιστα από διάφορες προελεύσεις και αφετηρίες κι αυτό δείχνει τα τεράστια βήματα προς τα μπρος που έχουν γίνει μέσα στο ίδιο το κίνημα. Αυτό είναι που μας δίνει και την αισιοδοξία ότι το ΕΚΦ θα ανταποκριθεί στις προκλήσεις που θέτει η φοβερή σημερινή συγκυρία.

Σημειώσεις:

- (1) «Φλωρεντία: Μιά αναμφισβήτητη επιτυχία», άρθρο της Μ.Στύλλου, Σοσιαλισμός Από τα Κάτω, τ.45,
- (2) L. Caramel "Forum de Florence: Offensive de la gauche radicale", Le Monde, 16-11-2002.
- (3) B.Cassen: "On the Attack", συνέντευξη στο αγγλικό περιοδικό New Left Review, Γενάρης/Φλεβάρης 2003.
- (4) B.Cassen: "Trois questions pour ATTAC", www.attac.org
- (5) Εκτενής και επίκαιρη παρουσίαση των διαφορετικών τάσεων μέσα στο αντικαπιταλιστικό κίνημα, υπάρχει στο τελευταίο βιβλίο του Alex Callinicos "An anti-capitalist Manifesto" - Polity, 2003.
- (6) P.Khalifa, "La guerre en Iraq, et après?", Le Grain de sable, no 422, 09-05-2003; www.attac.org.
- (7) Hardt και Negri, Empire, pp.xii, 190. Η «Αυτοκρατορία» έχει επίσης εκδοθεί στα ελληνικά.

Η αντίσταση στο Ιράκ

Ο Νίκος Λούντος θυμίζει την πλούσια παράδοση
του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς στο Ιράκ.

Ακόμη και όσοι στέκονται στο πλευρό της Αντίστασης των Ιρακινών ενάντια στην κατοχή, τις περισσότερες φορές, την αντιμετωπίζουν σαν μια έκρηξη που δεν έχει ρίζες. Σαν μια αυθόρμητη αντίσταση μιας "μάζας" που τις αιτίες της μπορούμε να τις αναζητήσουμε σε θρησκευτικές ή εθνικιστικές ευαισθησίες. Το ερώτημα που κωδικοποιεί αυτή τη σύγχυση είναι: *"Αφού οι Ιρακινοί μπορούν να αντισταθούν, γιατί τόσα χρόνια που ο Σαντάμ ήταν αιμοσταγής δικτάτορας δεν το είχαν κάνει;"* Ήταν τεράστια η ιδεολογική επίθεση που δεχόταν ο λαός του Ιράκ επί μια τουλάχιστον δεκαετία, παρουσιαζόμενος είτε ως πιστό "κοπάδι" του Σαντάμ είτε ως άβουλο πλήθος που περιμένει την απελευθέρωσή του από τους ιμπεριαλιστές. Γι' αυτό έχει μεγάλη σημασία η προσπάθεια να αναδείξουμε την πραγματική "από τα κάτω" ιστορία του Ιράκ.

Και η αλήθεια είναι ότι το Ιράκ όλο σχεδόν τον 20ο αιώνα ήταν πεδίο αγώνων και ενάντια στους ιμπεριαλιστές και ενάντια στην ντόπια άρχουσα τάξη. Και όχι μόνο αυτό. Σε αυτούς τους αγώνες τον πρωτοπόρο ρόλο τον έπαιξε το εργατικό κίνημα και η Αριστερά. Και οι δύο λέξεις -εργατικό κίνημα και αριστερά- απουσιάζουν τελείως από τις τρέχουσες αναλύσεις για το Ιράκ. Κι όμως, στο Ιράκ άνησε το μεγαλύτερο Κομμουνιστικό Κόμμα ολόκληρης της Μέσης Ανατολής και ταυτόχρονα ένα από τα μεγαλύτερα συνδικαλιστικά κινήματα.

Τη δεκαετία του '50, όταν ακόμη η χώρα βρισκόταν υπό βρετανική κατοχή, σε ένα σκληρό βασιλικό καθεστώς, δρούσαν νόμιμα 16 συνδικάτα. Η εργατική τάξη της χώρας δεν ήταν μεγάλη, ίσως κοντά στο μισό εκατομμύριο, ούτε ιδιαίτερα συγκεντρωμένη σε μεγάλους χώρους παραγωγής. Όμως το λιμάνι της

Βασόρας, οι σιδηρόδρομοι και η πετρελαιοβιομηχανία ήταν σημεία κλειδιά τα οποία συγκέντρωναν χιλιάδες εργάτες, οι οποίοι είχαν τη δύναμη να μπλοκάρουν την οικονομία όλης της χώρας. Πάνω στο σιδηρόδρομο και στους 11 χιλιάδες εργάτες του για παράδειγμα στηρίζονταν όλη η κίνηση εμπορευμάτων αλλά και στρατευμάτων. Έτσι το 1944 όταν απέργησαν για δέκα μερες ανάγκασαν τη διοίκηση να τους δώσει 20-30% αυξήσεις. Στον τομέα του πετρελαίου δούλευαν 15 χιλιάδες εργάτες. Η αστυνομία, όταν 5 χιλιάδες από αυτούς απέργησαν στο Κιρκούκ το 1946 εξαπέλυσε μια άγρια ένοπλη επίθεση σκοτώνοντας δέκα απεργούς για να μπορέσει να βάλει φρένο στην κλιμάκωση.

Το εργατικό κίνημα

Το εργατικό κίνημα όμως έπαιξε ένα ρόλο που όση καταστολή και να ασκούσαν μόνο μπούμεραγκ μπορούσε να τους γυρίσει. Για πολύ περισσότερο κόσμο ήταν η αιχμή του δόρατος της μάχης ενάντια στη βρετανική κατοχή και την εκμετάλλευση. Οι περισσότερες εταιρίες βρίσκονταν στα χέρια Βρετανών κι έτσι κάθε απεργιακή μάχη έπαιρνε και εθνικοαπελευθερωτικό περιεχόμενο. Μάλιστα όσο νικούσαν οι εργάτες, τόσο περισσότερο συσπειρώναν πίσω τους υποστηρικτές. Γιατί οι απεργίες φαίνονταν ο μοναδικός τρόπος να κάνουν τους Αγγλους να "πονάνε" και να πληρώνουν.

Το εργατικό κίνημα από την αυγή του είχε συνδεθεί με τους αγώνες ενάντια στην κατοχή. Το 1933 οι εργάτες είχαν απαντήσει στις προσπάθειες στησίματος "κίτρινων", αντιδραστικών συνδικάτων με τη δημιουργία της Ομοσπονδίας Εργατικών Συνδικάτων. Η

Ομοσπονδία κήρυξε μποϊκοτάζ προς την Εταιρία Ηλεκτρικού και Ενέργειας που βρισκόταν σε βρετανικά χέρια. Ολόκληρη η Βαγδάτη -όχι μόνο οι εργάτες- συμμετείχαν στο μποϊκοτάζ και χρησιμοποιούσαν ηλεκτρικό μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις.

Το 1948 αυτή η δυναμική έφτασε σε έκρηξη. Οι Αγγλοι ήθελαν να ανανεώσουν τη συνθήκη εκμετάλλευσης του Ιράκ, καθώς έληγε η ισχύς του δικαιώματος επικυριαρχίας τους. Ήξεραν όμως και οι ίδιοι ότι *"με την παλιά συμμορία στην εξουσία αυτή η χώρα δεν μπορεί να πάει και πολύ μπροστά"*, όπως έλεγε ένα βρετανικό εσωτερικό κείμενο της εποχής. Έτσι το 1947 είχαν κάνει την προσπάθεια να προχωρήσουν σε συμβιβασμούς. Εβαλαν στην ηγεσία της χώρας τον Σαλίχ Τζαμπρ που συνδύαζε δύο "πλεονεκτήματα". Ήταν ένας από τους ηγέτες της εξέγερσης του 1920 ενάντια στους Αγγλους, της πρώτης εμφάνισης του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος που ήταν ορόσημο για όλο τον κόσμο και ήταν Σίιτης, άνηκε δηλαδή στην θρησκευτική πλειοψηφία που καταπιεζόταν περισσότερο.

Στην αρχή το κύμα έμοιαζε να καταλαγιάζει. Όμως ο Τζαμπρ ακολούθησε την ίδια σκληρή στάση με την 'παλιά συμμορία'. Ενώ ταυτόχρονα οι συνθήκες διαβίωσης μέσα στη χώρα χειροτέρευαν και στην Παλαιστίνη οι σφαγές των σιωνιστών ενάντια στους Αραβες έφταναν σε κορύφωση καθώς ιδρύονταν το κράτος του Ισραήλ, με τη στηρίξη των Αγγλων. Το μίγμα ήταν εκρηκτικό και όταν οι όροι της ανανέωσης της εξάρτησης που πρότειναν οι Αγγλοι ήρθαν στο φως και φάνηκε ότι ήταν εξίσου ληστρικοί παρά τις υποσχέσεις, ξέσπασε η 2η μεγάλη στιγμή της ιρακινής Αντίστασης, η Γουάθμπα, "το Αλμα". Στις 27 Γενάρη του '48, στη Βαγδάτη φλεγόμενα οχήματα είχαν το ρόλο

Διαδήλωση νοσοκομειακών γιατρών στη Βαγδάτη

οδοφραγμάτων. Οι νεκροί ήταν 300-400 από τις συγκρούσεις με το στρατό και την αστυνομία. Η αντιπολίτευση έκανε μια ενιαία έκκληση για 'αναίρεση της συνθήκης, διάλυση του κοινοβουλίου, εκλογές και ψωμί'. Ο Τζαμπρ παραπήθηκε.

Και από αυτή την έκρηξη -τη μεγαλύτερη εξέγερση ενάντια στους Άγγλους στο Ιράκ το εργατικό κίνημα βγήκε ακόμη δυνατότερο. Γιατί εκτός του ότι οι εργάτες ξαναβρέθηκαν στην πρώτη γραμμή είχαν πλέον ξεφτιλιστεί οι παραδοσιακοί αντι-Βρετανοί σαν τον Τζαμπρ. Η απεργία στον σταθμό άντλησης πετρελαίου K3 κοντά στη Χαντίθα τον Απρίλη και το Μάη του 1948 έμεινε στην ιστορία του αντιιμπεριαλιστικού κινήματος. 3000 εργάτες και διοικητικό προσωπικό απεργούσαν για δυόμισυ βδομάδες, διεκδικώντας αυξήσεις μέχρι και 40%. Η παραγωγή πετρελαίου είχε σταματήσει και η κυβέρνηση τους έκοψε το νερό και τα τρόφιμα. Αποφάσισαν να ξεκινήσουν μια πορεία προς τη Βαγδάτη που απείχε 250χλμ! Στη διαδρομή τους, που έμεινε γνωστή ως η "μεγάλη πορεία" τους υποδέχονταν στα χωριά όπου τους πρόσφεραν φαγητό και νερό. Μπροστά ο' αυτή την επίδειξη δύναμης του εργατικού κινήματος, η κυβέρνηση έστειλε την αστυνομία και τους συνέλαβε στη Φαλούτζα. Είχαν φτάσει 70χλμ από τη Βαγδάτη.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα

Πολιτικά, η δύναμη πίσω από όλους αυτούς τους αγώνες που περιγράψαμε ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα Ιράκ (ΚΚΙ). Το κόμμα αυτό έχει να επιδείξει εκπληκτικά επιτεύγματα. Κατάφερε να μεγαλώσει σε συνθήκες παρανομίας από τη δεκαετία του '40, στηριζόμενο στις πιο ζωντανές δυνάμεις της ιρακινής κοινωνίας. Ο πυρήνας της ανάπτυξής του ήταν οι εργάτες του λιμανιού και του σιδηρόδρομου. Το μαζικοποίησαν οι φοιτητές και οι μαθητές που πλημμύριζαν τα αντιιμπεριαλιστικά συλλαλητήρια. Το ΚΚΙ ήταν ένα κόμμα των εργατών και της ριζοσπαστικής νεολαίας ενώ στις ιδέες του κέρδιζε επίσης σημαντικά κομμάτια των διανοούμενων της πόλης, στρατιωτικούς αλλά και αγρότες και φτωχούς μικρομεσαίους. Από τα 16 νόμιμα συνδικάτα, το ΚΚΙ έλεγχε τα 12, και στα μέλη του οφείλονταν όλες οι κρίσιμες επιλογές σύγκρουσης με την κυβέρνηση και τους Άγγλους.

Η σύνδεση του εργατικού κινήματος με το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα ήταν η μεγαλύτερη επιτυχία του ΚΚΙ. Είχε καταφέρει να φέρει μια μικρή εργατική τάξη στην ηγεσία όλων των καταπιεσμένων τάξεων. Δεν ήταν αντικειμενική αυτή η επιτυχία. Στο Ιράκ η εργατική τάξη ήταν πιο μικρή και πιο αμόρφωτη από ότι στη Συρία για παράδειγμα και τη σχετική της αύξηση την είχε καταφέρει τα τελευταία μόλις χρόνια, από αγρότες που αναγκάστηκαν να έρθουν στις

πόλεις. Η πλειοψηφία του πληθυσμού παρέμενε να δουλεύει στον αγροτικό τομέα. Ο πληθυσμός στις πόλεις αυξανόταν ραγδαία, όμως μόνο ένας στους 5 περίπου κατοίκους τους ήταν εργάτης. Η πλειοψηφία ήταν κόσμος που ζούσε με περιθωριακό εμπόριο, ή μικρομαγαζάτορες, αλλά και ένα μεγάλο στρώμα από μικροαστούς -γιατρούς, μηχανικούς, στρατιωτικούς.

Το ΚΚΙ κατάφερε να οργανώσει τη μικρή αυτή εργατική τάξη, σχεδόν στο σύνολό της και να τη μετατρέψει σε μια δύναμη που έδινε μάχες με τους ιδιοκτήτες των μεγάλων εταιριών. Οι μάχες ξεκινούσαν σχεδόν πάντα ως οικονομικές -για αυξήσεις, για το ωράριο κλπ. Κλιμακώνονταν όταν τα αφεντικά αμφισβητούσαν τους εκπροσώπους των εργατών και χτυπούσαν τα συνδικάτα. Έτσι το εργατικό κίνημα έφτανε να αμφισβητεί το ρόλο των Άγγλων μέσα στις εταιρίες, στην εκμετάλλευση του πετρελαίου, στη χώρα ολόκληρη. Οι επιτυχίες του εργατικού κινήματος έδιναν την αίγλη του σε ολόκληρη την κοινωνία. Ιδίως στους φτωχούς της πόλης, αλλά και στους μικροαστούς. Για παράδειγμα, το να γινόταν κάποιος στρατιωτικός στο Ιράκ τη δεκαετία του '40 και του '50 ήταν ο μόνος τρόπος να ξεφύγει από τη μιζέρια της αγροτικής ζωής ή της φτώχειας της πόλης, κερδίζοντας έναν αξιοπρεπή μισθό. Όμως αυτό δε σήμαινε ότι άφηνε τους δεσμούς του με την πολυμελή συνήθως οικογένειά του και ξέχναγε τις αιτίες

που τον είχαν σπρώξει να αναζητήσει την κοινωνική ανάδειξη ατομικά. Το εργατικό κίνημα φαινόταν ακόμη και σε τέτοιους ανθρώπους, μια ισχυρή συλλογικότητα που μπορούσε να δώσει ριζικές λύσεις στην κοινωνία.

Η επιτυχία του εργατικού κινήματος οφειλόταν και στις πολιτικές πρωτοβουλίες του ΚΚΙ. Μπορεί το εργατικό κίνημα να ήταν το σημείο αιχμής, όμως μια σειρά άλλες κινήσεις είχαν βοηθήσει την πλατιά του εξάπλωση. Το 1959, η Ομοσπονδία Δημοκρατικής Νεολαίας έφτασε να συσπειρώνει 84.000 νέους, οι Αγωνιστές της Ειρήνης, ένα ειρηνιστικό μέτωπο, 250.000 μέλη, ενώ η Συνομοσπονδία των Συνδικάτων είχε 275.000 μέλη. Η Ομοσπονδία Γυναικών 25.000 μέλη. Όλα αυτά ήταν πρωτοβουλίες που είχε πάρει το ΚΚΙ καταφέροντας να κινητοποιεί όλες τις ζωντανές δυνάμεις της ιρακινής κοινωνίας. Δίπλα τους, είχε οργανώσει και μια μαζική ένοπλη οργάνωση -για την προστασία από τις επιθέσεις των Βρετανών.

Το ΚΚΙ είχε σωστή αντιμετώπιση απέναντι στους καταπιεσμένους Σίιτες, στους Κούρδους και στις άλλες μειονότητες. Η πλειοψηφία των απλών μελών του ήταν Σίιτες, αντανακλώντας τις αναλογίες όλης της κοινωνίας. Ανάμεσα στο 1949 και το 1955 μάλιστα η εκπροσώπηση των Σιιτών στα υψηλότερα κλιμάκια του κόμματος ανέβηκε από 21% σε 47%. Ιδιαίτερα μετά την απογοήτευση από τον Σίιτη Τζαμπρ ο απλός κόσμος σε πόλεις όπως η Νατζάφ, η Νασιρίγια και η Βασόρα στρεφόταν σε πιο ριζοσπαστικές λύσεις και το ΚΚΙ ήταν η πιο συγκροτημένη από αυτές. Ο διεθνισμός του ΚΚΙ ήταν πολύ πιο ελκυστικός για τους Σίιτες από ότι οι δύο μορφές του εθνικισμού που αναπτύσσονταν αντιπαραθετικά με τους Βρετανούς. Και ο παναραβικός εθνικισμός και ο ιρακινός εθνικισμός έμοιαζαν -και ήταν- αρκετά σουνίτικοι προς τους Σίιτες. Το ΚΚΙ κατάφερε και έγινε σε ένα βαθμό η ελπίδα των Σιιτών, ο πολιτικός οργανισμός μέσα από τον οποίο πρώτα και κύρια θα μπορούσαν να εκφραστούν για να μπορούν να πάρουν μέρος στις κοινωνικές εξελίξεις που φαινόταν ότι άρχιζαν να σαρώνουν την περιοχή. Και βέβαια πρόσφερε και ένα καλύτερο όραμα -μια κοινωνία ισότητας για όλους ανεξάρτητα από θρησκεία και καταγωγή.

Εξίσου εντυπωσιακή ήταν η παρέμβαση του ΚΚΙ στους Κούρδους. Είχε θέση αρχής το δικαίωμα των Κούρδων στην αυτονομία, εξέδιδε εφημερίδα στα κουρδικά ενώ από το 1941 είχε καταφέρει να χτίσει οργανώσεις σε βασικές κουρδικές πόλεις, όπως το Αρμπίλ, το Κιρκούκ και η Σουλεϊμάνιγια. Από τη μία το είχε καταφέρει έχοντας εδραιωθεί μέσα στους εργατικούς χώρους. Από την άλλη ήταν η δύναμη που στάθηκε πιο σταθερά στο πλευρό των χωρικών που έδιναν τη μάχη με τους αγάδες.

Το 1947 στο Αρμπάτ, κοντά στη Σουλεϊμάνιγια, έγινε εξέγερση των χωρικών. Ο σείκς Μαχμούντ είχε καταφέρει μετά τον 1ο παγκόσμιο πόλεμο να ελέγξει την περιοχή και να εξαναγκάσει τους χωρικούς να του πληρώνουν "δεκάτη", το ένα δέκατο του προϊόντος

Αύγουστος 2003: 300 χιλιάδες διαδηλωτές πλημμυρίζουν τους δρόμους της Βαγδάτης με αντικατοχικά συνθήματα στην

τους. Ο γιος του Μαχμούντ θέλησε να αυξήσει την κλοπή από το ένα δέκατο στο ένα τρίτο. Οι χωρικοί αντιστάθηκαν στους 400 ένοπλους που έστειλε για την αρπαγή του προϊόντος. Το ΚΚΙ έθεσε τις τοπικές του οργανώσεις στην υπηρεσία των χωρικών, βοηθώντας στην οργάνωση της αντίστασης. Ο αγώνας των χωρικών οδηγήθηκε στην ήττα τελικά, μέσα από εσωτερική προδοσία, όμως η παρουσία του ΚΚΙ είχε δύο θετικά μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Πρώτον κατάφερε να δεθεί με τους Κούρδους και να γίνει μία δύναμη του κινήματός τους. Δεύτερον κατάφερε να καθορίσει τις άλλες δυνάμεις που αναπτύσσονταν στο Κουρδιστάν, όπως το Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα του Μπαρζανί και να τις οδηγήσει σε μια πορεία προς τα αριστερά που συνεχίστηκε για χρόνια.

Οι πολιτικές πρωτοβουλίες του ΚΚΙ φαίνονται ανάγλυφα στην αντιμετώπιση του Παλαιστινιακού. Καθώς ο σιωνισμός άρχιζε να αναδύεται σε επικίνδυνη δύναμη στην περιοχή, το ΚΚΙ συγκρότησε την Ενωση Εναντίον στον Σιωνισμό. Στην ηγεσία της βρίσκονταν Εβραίοι Κομμουνιστές που κατοικούσαν στο Ιράκ. Αντίστοιχες μάχες το ΚΚΙ έδινε και σε άλλα μέτωπα, όπως στη γυναικεία καταπίεση. Η Ενωση για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων της Γυναίκας δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του ΚΚΙ το 1952. Αγωνιζόταν για πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα στις γυναίκες και διεκδικούσε παροχή φροντίδας προς τα παιδιά από το κράτος.

Η έκρηξη του 1958

Η κηδεία του θρησκευτικού ηγέτη των Σιτών

Η πολιτική δύναμη που είχε χτίσει το ΚΚΙ βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα στα τέλη της δεκαετίας του '50. Οι εξελίξεις σε όλη τη Μέση Ανατολή πυροδοτούν εκρήξεις. Το 1951 ο Μοσαντέκ που έχει ανέβει στην εξουσία στο Ιράν εθνικοποιεί το πετρέλαιο της χώρας, δείχνοντας ότι η διάθεση για σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό αγκαλιάζει όλη την περιοχή και έχει αποτελέσματα. Ένα χρόνο μετά ο Νάσερ και οι 'Ελεύθεροι αξιωματικοί' ανεβαίνουν στην εξουσία της Αιγύπτου, διώχνουν τα αγγλικά στρατεύματα κατοχής και καταργούν τη βασιλεία. Το κύμα έμπνευσης σάρωσε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, και όχι μόνο. Υπήρξε άμεσος αντίκτυπος και στο Ιράκ, μια εργατική έκρηξη που ονομάστηκε 'Ιντιφάντα', το 1952.

Το παλιό καθεστώς του Ιράκ μπορεί να απάντησε πάλι με κύμα βίας, όμως όλοι καταλάβαιναν ότι οι μέρες του ήταν μετρημένες. Μπροστά σ' αυτή την προοπτική, το ΚΚΙ προχωράει στη συμμετοχή σε ένα μέτωπο αντιιμπεριαλιστικών κομμάτων, που εκφράζανε περισσότερο τα μεσαία στρώματα της πόλης. Τα σπέρματα αυτής της συμμαχίας βρίσκονταν στην κοινή έκκληση της αντιπολίτευσης το 1948.

Η διαδικασία κοινωνικής πόλωσης προχωρούσε, με το καθεστώς να περιθωριοποιείται όλο και περισσότερο. Εκτός από τους μεγαλογαιοκτήμονες δεν είχε μείνει κανένα άλλο κοινωνικό στρώμα που να το στηρίζει. Καμιά όμως από τις πολιτικές δυνάμεις δεν έπαιρνε την πρωτοβουλία -είτε γιατί

δεν ήθελε είτε γιατί δεν μπορούσε- να προχωρήσει σε μια ολομέτωπη σύγκρουση, σε κάλεσμα για ανατροπή του καθεστώτος με κάθε μέσο. Έτσι το ρόλο αυτό τον έπαιξε η οργάνωση των 'Ελεύθερων Αξιωματικών' με την ηγεσία του Αμπντέλ Καρίμ Κασέμ.

Οι 'Ελεύθεροι αξιωματικοί' δρούσαν μέσα στο στρατό, στα πρότυπα της ομώνυμης οργάνωσης του Νάσερ, στην Αίγυπτο. Χωρίς μεγάλη αντίσταση, τον Ιούλιο του 1958 κατάφεραν να πάρουν την εξουσία. Αποτελούσαν κατά κάποιο τρόπο την ένοπλη έκφραση της πολιτικής συμμαχίας της αντιπολίτευσης. Δεν είχαν όμως οργανωτικούς δεσμούς και δεσμεύσεις. Η αλήθεια είναι πως οι 'Ελεύθεροι' δεν είχαν οργανωτικούς δεσμούς με κανέναν. Οι πράξεις τους όμως εκφράζανε την τεράστια πλειοψηφία. Στην κυβέρνησή τους κάλεσαν να συμμετέχουν άνθρωποι των κομμάτων της Αντιπολίτευσης -του Εθνικού Δημοκρατικού Κόμματος και του Ιστικλάλ- μαζί με αξιωματικούς των 'Ελεύθερων' και άλλες προσωπικότητες. Αφησαν απ' έξω το ΚΚΙ και το ΚΔΚ.

Οι αλλαγές στις οποίες προχώρησαν ήταν επαναστατικές. Προχώρησαν σε ένα ριζοσπαστικό αναδασμό. Οι γαιοκτήμονες έχασαν τον έλεγχο πάνω στη γη και μαζί μ' αυτόν έχασαν και την πολιτική τους επιρροή, υποβιβάζόμενοι σε μια χούφτα κτηματίες. Μπήκε ανώτατο όριο κατοχής γης με άρδευση τα 618 εκτάρια. Ενώ χιλιάδες αγρότες που μέχρι τότε ήταν άκληροι πήραν για να καλλιεργούν από 20-40 εκτάρια ο καθένας. Ταυτόχρονα φτιάχτηκαν συνεταιρισμοί ενώ η νομοθεσία που καθόριζε τις τιμές βελτιώθηκε προς όφελος των πιο φτωχών.

Στην κυβέρνηση συμμετείχε η δρ. Ναζίχα Ντουλάμι, η πρώτη γυναίκα υπουργός στην ιστορία του αραβικού κόσμου. Από μόνο του αποκαλυπτικό ότι η κοινωνία του Ιράκ βρισκόταν σε μια επαναστατική έκρηξη. Τα συνδικάτα και οι μαζικές οργανώσεις νομιμοποιήθηκαν και άρχισαν να παίζουν τεράστιο ρόλο. Η Ένωση για τα Δικαιώματα της Γυναίκας οργάνωσε το πρώτο της Συνέδριο έχοντας φτάσει τα 42.000 μέλη. Για πρώτη φορά γιορτάστηκε η μέρα της γυναίκας, στις 8 Μάρτη με μια τεράστια διαδήλωση. Ξεκίνησε εκδημοκρατισμός των κρατικών οργανισμών με γραφειοκράτες και στρατιωτικούς που συνεργάζονταν με τους Βρετανούς ενάντια στον κόσμο, να χάνουν τα προνόμιά τους. Ενώ στην εξωτερική πολιτική, αποκαταστάθηκαν οι σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση, την Κίνα και το Ανατολικό Μπλοκ. Η κίνηση αυτή δεν δείχνει ιδεολογικό προσανατολισμό του καθεστώτος, αλλά το ότι για πρώτη φορά η εξωτερική πολιτική του Ιράκ ήταν ανεξάρτητη και όχι άμεσα υπαγορευμένη από το Υπουργείο Εξωτερικών της Βρετανίας.

Όσον αφορά τις εσωτερικές διακρίσεις, σε βάρος

Μια καθημερινή σκηνή στους δρόμους του Ιράκ

των Σιιτών, των Κούρδων και άλλων μειονοτήτων έμοιαζε πως άνοιγε μια εποχή ελπίδων. Ο Κασέμ ακόμη και ως πρόσωπο συμβόλιζε αυτή τη διάθεση. Ήταν από καταγωγή μισός Σιίτης, μισός Σουνίτης και ο ίδιος δεν εξέφραζε κάποια ιδιαίτερη αγάπη για τη θρησκεία. Οι γενικές του δηλώσεις προς τους Κούρδους ήταν στην κατεύθυνση των περισσότερων δικαιωμάτων. Δεν έκανε λόγο για αυτοδιάθεση αλλά είχε την εμπιστοσύνη του κουρδικού πληθυσμού.

Η κατάσταση μετά το '58 ήταν επαναστατική. Όλες οι μάχες ήταν ακόμη ανοιχτές και σε κάθε δίλημμα, οι πολιτικές διαφωνίες άνοιγαν και το 'πεζοδρόμιο', η θέληση του κόσμου που εκφραζόταν στο δρόμο έπαιζε τεράστιο ρόλο στο πού θα στραφούν τα πράγματα. Γι' αυτό, το ΚΚΙ παρότι δεν ήταν μέσα στην κυβέρνηση έπαιζε τεράστιο ρόλο. Τα μέλη του είχαν φτάσει τις 25.000, όμως μέσα από τις μαζικές οργανώσεις και τα συνδικάτα επηρέαζε εκατοντάδες χιλιάδες. Ακούγεται σαν ανέκδοτο ότι τον Ιανουάριο του '59 σταμάτησε για ένα διάστημα να δέχεται αιτήσεις για νέα μέλη επειδή δεν μπορούσε πλέον να τα καλύψει οργανωτικά.

Η επανάσταση είχε πάρει πιο ριζοσπαστικό χαρακτήρα από ότι μπορούσε να φανταστεί κανείς. Έτσι, ολόκληρες δυνάμεις άρχισαν να συσπειρώνονται για να βάλουν ένα φρένο. Και πάνω απ' όλους οι ιμπεριαλιστές. Είχαν χάσει από τον έλεγχό τους την Αίγυπτο, το 1952. Το 1956 είχαν ρεζιλευτεί στρατιωτικά στο Σουέζ,

χάνοντας ένα από τα πιο σημαντικά οικονομικά τους κέντρα στην περιοχή. Το 1951 έχασαν για μια περίοδο το Ιράν και τίποτα δεν τους διαβεβαίωνε ότι δεν θα το ξαναχάσουν. Η απώλεια του ελέγχου του Ιράκ και των πετρελαίων του ήταν πολύ ισχυρό χτύπημα για να το δεχτούν. Αμέσως μετά την επανάσταση του '58 αύξησαν τη στρατιωτική τους παρουσία στο Λίβανο, ενώ το Ισραήλ εξοπλιζόταν για να πάρει στρατιωτική τη ρεβάνς μετά την ήττα του '56. Αυτές οι πιέσεις ενεργούσαν πάνω στα συντηρητικά κομάτια του νέου καθεστώτος μέσα στο Ιράκ που έχοντας την εξουσία στα χέρια τους, δεν ήθελαν να ρισκάρουν να οξύνουν τις σχέσεις τους με τους ιμπεριαλιστές.

Ποιος ο λόγος να εθνικοποιήσουν το πετρέλαιο αν μπορούσαν σε συνεργασία με την βρετανική εταιρία να βγάλουν κέρδη; Κάποια μέλη της κυβέρνησης και το κόμμα Μπάαθ ανέλαβαν να οργανώσουν και να φέρουν σε πέρας την αντεπανάσταση. Οι διαχωρισμοί και οι πιέσεις είχαν αρχίσει από το 1958. Γι' αυτό εξάλλου ενώ με την επανάσταση νομιμοποιήθηκαν όλες οι οργανώσεις, το ΚΚΙ ποτέ δεν πήρε το χαρτί της νομιμότητας, παρότι μέσα σε ένα μήνα κατάφερε να μαζέψει 150.000 υπογραφές στήριξης.

Όμως το 1961 οι πιο συντηρητικοί άρχισαν να παίρνουν για τα καλά κεφάλι. Τόσο που ο Κασέμ άρχισε να κάνει υποχωρήσεις. Ως τότε ο Κασέμ ήταν ο πιο αριστερός μέσα στην κυβέρνηση. Οι αντίπαλοί του τον

κατηγορούσαν για πράκτορα των κομμουνιστών. Η αλήθεια είναι ότι ο Κασέμ είχε αποφασίσει ένα δικό του δρόμο για την οικονομική ανάπτυξη του Ιράκ. Όσο σ' αυτόν έβρισκε σύμμαχο το ΚΚΙ, ήταν μαζί του. Από το '61 άρχισε να το βλέπει σα βάρος και σαν αιτία άσκοπης σύγκρουσης με τους συντηρητικούς.

Έτσι άρχισε να στρέφεται ενάντια στο ΚΚΙ για να δίνει διαπιστευτήρια στους δεξιούς ότι δεν είναι 'ουρά των κομμουνιστών'. Εφτάσε να απαγορεύσει την κυκλοφορία της εφημερίδας του ΚΚΙ -του μοναδικού εντύπου που τον υποστήριζε σε μαζική κλίμακα. Κάτω από την πίεση των συντηρητικών οργάνωσε και επιχείρηση καταστολής στα κουρδικά χωριά σε βάρος των ανταρτών οι οποίοι ήταν άλλη μια δύναμη που τον στήριζε πολιτικά. Το ΚΚΙ με αυτές τις εξελίξεις είχε παραλύσει, μην ξέροντας πώς να απαντήσει σ' αυτή την αντιστροφή ρόλων. Μαζί με την παράλυση του πρωτοπόρου τμήματος, παρέλυε σιγά σιγά και η επανάσταση. Σ' αυτές τις συνθήκες, ήταν σχετικά εύκολο για το Μπάαθ που αναδεικνυόταν σε πόλο συσπείρωσης των πιο αντικομμουνιστικών στοιχείων, να οργανώσει ένα πραξικόπημα, για χάρη των δεξιών, το Φλεβάρη του '63. Στο Μπάαθ παραδόθηκαν μέσω ασυρμάτου, από τη CIA και τις γαλλικές μυστικές υπηρεσίες, οι λίστες με τα ονόματα όλων των μελών του ΚΚΙ.

Αυτό που επακολούθησε ήταν φρικαλέο. Το ΚΚΙ υπολογίζει σε 5.000 τα μέλη και τους υποστηρικτές του που δολοφονήθηκαν τις τρεις πρώτες μέρες του πραξικοπήματος, με μια διαδικασία εφόδων σε σπίτια και εκτελέσεων. Το Μπάαθ έστησε ένα παραστρατιωτικό σώμα, την Εθνοφυρούρα, στα πρότυπα των ταγμάτων εφόδου του Χίτλερ. Στάδια, στρατόπεδα και σχολεία μετατράπηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης για κομμουνιστές και άλλους αντιφρονούντες. Τα γραφεία της Εθνοφυρούρας σε κάθε πόλη ήταν το κέντρο των βασανιστηρίων. Οι μαρτυρίες μιλάνε για κομμένα χέρια και δάχτυλα, αμέτρητους βιασμούς γυναικών, δολοφονίες με αέρια και μετά 'εξαφάνιση' των πτωμάτων μέσα σε δεξαμενές με οξεία για να μην μένει ίχνος.

Δεν ήταν μοιραίο

Το πρόβλημα του ΚΚΙ που το οδήγησε εκεί λέγεται σταλινισμός. Ήταν η αντίληψη που καθόριζε ολόκληρη την ηγεσία του ότι η επανάσταση πρέπει να έχει αστικοδημοκρατικά όρια. Οτι δεν είναι δυνατόν να μιλάς για συνολική αλλαγή της κοινωνίας αν πρώτα δεν αναπτυχθεί καπιταλιστικά το Ιράκ. Αρα όποιοι

έσπρωχνε προς αυτή την κατεύθυνση, όπως ο Κασέμ, ήταν αντικειμενικά προοδευτικός και έπρεπε να στηριχτεί πάση θυσία -ακόμη και αν σου απαγόρευε να κυκλοφορείς την εφημερίδα σου.

Όταν ο Κασέμ άρχισε να κάνει υποχωρήσεις, το ΚΚΙ είχε τη διάθεση να τον πιέσει, αλλά δεν είχε να προτείνει εναλλακτική λύση. Να πει σε όλον αυτόν τον κόσμο που έδωσε και συνέχιζε να δίνει τις μάχες ότι «Μέχρι εδώ ήταν. Ο Κασέμ έφτασε στα όριά του. Τώρα ήρθε η ώρα εμείς να βάλουμε τέρμα στους δεξιούς που θέλουν να φέρουν τους ιμπεριαλιστές από την πίσω πόρτα».

Η πολιτική αυτή δεν ήταν απλό 'λάθος'. Είχε να κάνει και με τα συμφέροντα της σταλινικής Ρωσίας. Η Σοβιετική Ενωση έβλεπε τις επιτυχίες του ΚΚΙ σαν μια ευκαιρία να έχει μια κυβέρνηση στο Ιράκ με την οποία μπορεί να συνεργάζεται, να κάνει μπίζνες και στρατιωτικές συμφωνίες. Κι άρα σε καμιά περίπτωση δεν ήθελε να χαλάσει αυτή η ισορροπία. Πρότεινε στο ΚΚΙ να στηρίξει τον Κασέμ ως το τέλος.

Το ΚΚΙ μετά τη σφαγή του '63, συνέχισε να επιβιώνει. Στις φοιτητικές εκλογές 4 χρόνια αργότερα κατάφερε ξανά να κερδίσει την πλειοψηφία των ψήφων. Όμως η πολιτική του αυτοδυναμία είχε πλέον τρωθεί ανεπανόρθωτα. Αντιμέτωπος τις επόμενες κυβερνήσεις, εθνικιστών, νασερικών και μπασαθικών με μαλθακό τρόπο, επικροτώντας τις σωστές κινήσεις τους -τις εθνικοποιήσεις για παράδειγμα που συνέχιζαν να γίνονται, και κάνοντας κριτική στα "λάθη" τους. Οι συμμαχίες της Σοβιετικής Ενωσης έπαιζαν πλέον πιο καθοριστικό ρόλο από τις ανάγκες του απλού κόσμου στο Ιράκ. Έτσι το ΚΚΙ άρχισε να ονομάζει την οικονομική πολιτική των κυβερνήσεων "μη καπιταλιστική ανάπτυξη", δίνοντας τους δηλαδή σοσιαλιστικό χρωματισμό. Κάτι που στις καλές του μέρες το ΚΚΙ δεν είχε πει για τον Κασέμ που ήταν ασύγκριτα πιο αριστερός. Μ' αυτόν τον τρόπο παζάρωσε τη συμμετοχή του στην κυβέρνηση το 1972, σε συνεργασία με το Μπάαθ, το κόμμα που είχε σφαγιάσει τα μέλη του μόλις 9 χρόνια πριν. Το κόμμα που τους ξανασφαγιάσε λίγα χρόνια αργότερα, καθώς στην ηγεσία του αναδεικνυόταν ο Σαντάμ Χουσεΐν. Μια νέα άρχουσα τάξη που έβλεπε σε ρόλο της να κάνει το μαντρόσκυλο των μεγάλων δυνάμεων δε χρειάζοταν αριστερές κριτικές.

Η εμφάνιση του σιιτικού ισλαμισμού σαν

πολιτική δύναμη του ιρακινού νότου έχει τις ρίζες της σ' εκείνη την περίοδο, τις δεκαετίες '60 και '70 και όχι στα βάθη των αιώνων και στους επιγόνους του Μωάμεθ, όπως θέλουν να μας πείσουν δημοσιογράφοι και σχολιαστές. Από τη μια γιατί η εξαφάνιση του ΚΚΙ έδωσε το χώρο σε κληρικούς να παίζουν το ρόλο του προστάτη. Προσπαθούσαν να σώσουν οι ίδιοι τον εαυτό τους, μπροστά στον κίνδυνο της πίεσης πάνω στους Σίτες αλλά και στον κίνδυνο της αστικοποίησης που έπαιρνε τον κόσμο μακριά από τη θρησκεία. Από την άλλη γιατί ο απλός κόσμος έβλεπε τον θρησκευτικό ιστό, αλλά και τα κόμματα που δημιουργήθηκαν γύρω από αυτόν, όπως το Ντάουα, σαν τρόπο για να αντισταθεί στην ανανεωμένη επιθετικότητα του νέου καθεστώτος. Η επανάσταση στο Ιράν, το 1979 έδωσε ακόμη μια ώθηση σ' αυτό το κίνημα, με οργανώσεις

*Πολλές φορές στο παρελθόν,
στη Μέση Ανατολή, το κίνημα
σε μία χώρα έδινε έμπνευση
στην άλλη. Σήμερα η Αντίσταση
στο Ιράκ και στην Παλαιστίνη
δίνουν τεράστια
έμπνευση στην εργατική τάξη
ολόκληρης της περιοχής.
Η εργατική τάξη του Ιράκ όμως
δεν έχει να δώσει μόνο έμπνευση.
Έχει να δώσει και εμπειρίες.
Για το τι σημαίνει νίκη και ήττα,
ιμπεριαλισμός, κατοχή, πόλεμος.
Για την παράδοση της Αριστεράς
στη Μέση Ανατολή*

όπως το Ανώτατο Συμβούλιο για την Ισλαμική Επανάσταση στο Ιράκ (SCIRI), να κληρονομήσουν όλη τη ριζοσπαστική παράδοση των Σιτών και να την στρέφουν σε ισλαμιστική κατεύθυνση.

Το Ιράκ και η πρόσφατη πολιτική του ιστορία είναι ένα καλό παράδειγμα για την εγκυρότητα της θεωρίας του Λέον Τρότσκι για τη 'διαρκή επανάσταση'. Η θεωρία που ανέπτυξε ο Ρώσος επαναστάτης στις αρχές του αιώνα μέσα από τις εμπειρίες των επαναστάσεων του 1905 και του 1917 εξηγεί ότι ο δρόμος των καθυστερημένων χωρών προς την πρόοδο περνάει μέσα από τον πρωταγωνιστικό ρόλο των εργατών στην επανάσταση, δεν περνάει μέσα από στάδια που πρώτα αναπτύσσουν μια χώρα καπιταλιστικά και μετά έχουμε δικαίωμα να μιλάμε για σοσιαλισμό.

Οι διαδικασίες της εθνικής απελευθέρωσης, της αγροτικής μεταρρύθμισης, της κοινωνικής προόδου περνάνε μέσα από τη σοσιαλιστική επανάσταση. Ποιος άλλος στο Ιράκ μιλούσε γι' αυτά τα θέματα, εκτός από το εργατικό κίνημα και την Αριστερά;

Η εργατική τάξη είχε στα χέρια της τη δυνατότητα αλλαγής της κοινωνίας και την παρέδωσε σε "αντιπροσώπους" όπως ο Κασέμ και οι 'Ελεύθεροι αξιωματικοί', λόγω της σύγκυσης του ΚΚΙ και της σταλινικής 'θεωρίας των σταδίων'. Όσες και καλές προθέσεις να είχαν όμως οι 'Ελεύθεροι αξιωματικοί', η κοινωνική αλλαγή δεν μπορεί να στηριχτεί στα χέρια μιας ομάδας. Χρειάζεται μια κοινωνική τάξη για να τη φέρει σε πέρας.

Κι αυτή η κοινωνική τάξη, αν το 1958 ήταν στο Ιράκ τόσο δυνατή, σήμερα σε ολόκληρη την Μέση Ανατολή είναι τεράστια. Οι κοινωνίες της Μέσης Ανατολής σήμερα, στηρίζονται στη δουλειά της εργατικής τάξης, όχι στους αγρότες. Το πετρέλαιο, η παραγωγή, η επεξεργασία και η διακίνησή του παίζουν και σήμερα κεντρικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Οι αγώνες του απλού κόσμου σε ολόκληρη την περιοχή βρίσκουν απέναντί τους τη βάρβαρη καταστολή, είτε από καθεστώτα όπως η Σαουδική Αραβία που είναι παραδοσιακός σύμμαχος των ιμπεριαλιστών, είτε όπως η Αίγυπτος και η Συρία που στήθηκαν πάνω σε συμβιβασμούς. Ακόμη και μέσα στο ίδιο το Ιράκ η εργατική τάξη κάτω από το καθεστώς του Μπάαθ γιγαντώθηκε, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης. Το εμπάργκο και ο πόλεμος αποτέλεσαν ισχυρό πλήγμα, όμως η εργατική τάξη συνεχίζει να είναι υπαρκτή και με όλη αυτή την παράδοση στις αποσκευές της.

Πολλές φορές στο παρελθόν, στη Μέση Ανατολή, το κίνημα σε μία χώρα έδινε έμπνευση στην άλλη. Σήμερα η Αντίσταση στο Ιράκ και στην Παλαιστίνη δίνουν τεράστια έμπνευση στην εργατική τάξη ολόκληρης της περιοχής. Η εργατική τάξη του Ιράκ όμως δεν έχει να δώσει μόνο έμπνευση. Έχει να δώσει και εμπειρίες. Για το τι σημαίνει νίκη και ήττα, ιμπεριαλισμός, κατοχή, πόλεμος. Για την παράδοση της Αριστεράς στη Μέση Ανατολή.

Είναι αναγκαίες αυτές οι εμπειρίες γιατί στη Μέση Ανατολή είναι ανάγκη να υπάρχει Αριστερά για να απαντήσει στους ιμπεριαλιστές και στα καθεστώτα από τη σωστή πλευρά. Το

Πέρα από τον καπιταλισμό

Πώς μπορεί να είναι «ένας άλλος κόσμος»;
Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εξετάζει τις εναλλακτικές λύσεις του κινήματος

Υπάρχει εναλλακτική λύση απέναντι στον καπιταλισμό; Στις μεγάλες αντικαπιταλιστικές διαδηλώσεις, στο Σιάτλ, στη Γένοβα, στο Πόρτο Αλέγκρε, στη Φλωρεντία, η φράση "ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός" κυριαρχεί παντού -σε αφίσες και πανό, σε μπλούζες και αυτοσχέδια πλακάτ, σε φωνές, σε τραγούδια και συνθήματα. Αυτός ο "άλλος κόσμος" είναι μια μόνιμη πηγή έμπνευσης όχι μόνο για τους εκατοντάδες χιλιάδες ακτιβιστές που πολιορκούν ξανά και ξανά τις συνόδους κορυφής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) ή των G8, αλλά και για τα δισεκατομμύρια των φτωχών και των κατατρεγμένων αυτού του κόσμου -για τη συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων της γης που ο καπιταλισμός έχει καταδικάσει μόνιμα στην πείνα, στην αρρώστια, στον πόλεμο και τον πρόωρο θάνατο.

Αλλά πώς θα μοιάζει αυτός ο "άλλος κόσμος"; Θα πρέπει να κρατήσουμε κάτι από το σημερινό σύστημα; Και αν ναι, τι; Τι θα πρέπει να αλλάξουμε; Και πώς θα εξασφαλίσουμε ότι ο νέος κόσμος που θα χτίσουμε δεν θα εκφυλιστεί σε "μια από τα ίδια" ή -ακόμα χειρότερα- δεν θα εξελιχθεί σε έναν εφιάλτη;

Το ίδιο το αντικαπιταλιστικό κίνημα δεν έχει ενίαια απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα. Και αυτό δεν είναι καθόλου παράξενο: η πολυχρωμία και η πολυφωνία είναι το χαρακτηριστικό και πηγή δύναμης για κάθε νέο κίνημα. Οι χιλιάδες νέοι αγωνιστές που μπαίνουν στο κίνημα φέρνουν μαζί τους τον ενθουσιασμό, τα όνειρα, τις ιδέες αλλά ταυτόχρονα και τον απόηχο από τις κυρίαρχες αντιλήψεις της εποχής αλλά και τις ιδεολογικές και πολιτικές τους καταβολές. Η κοινωνία που οραματίζονται, για παράδειγμα, οι ακτιβιστές της καμπάνιας Jubilee 2000 -μια οργάνωση

που προπαγανδίζει την παραγραφή του χρέους του Γ' Κόσμου και συνδέεται με ριζοσπαστικά ρεύματα της χριστιανικής εκκλησίας- είναι πολύ διαφορετική από αυτήν που οραματίζεται η ηγεσία του MST, του κινήματος των άκληρων εργατών γης της Βραζιλίας -μια ηγεσία με επιρροές από την μαοϊκή αριστερά της δεκαετίας του 1970 και του 1980.

Καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο;

Για ένα μεγάλο κομμάτι του κινήματος αυτό που είναι πραγματικά «εφικτό» είναι μια «βελτιωμένη» έκδοση του ίδιου του καπιταλισμού. Για αυτούς τα σημερινά προβλήματα -η φτώχεια, τα χρέη, η μαύρη εργασία- είναι αποτελέσματα της κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού, που άφησε ελεύθερες τις πολυεθνικές, τις μεγάλες τράπεζες και τα χρηματιστηριακά κεφάλαια να αλωνίζουν και να απομυζούν τον πλανήτη. Ο χαρακτηρισμός «αντικαπιταλιστικό» δεν τους αρέσει για το κίνημα. Προτιμάνε να το ονομάζουν κίνημα «ενάντια στην νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση».

Στην Ευρώπη ο πιο σημαντικός «εκπρόσωπος» αυτής της πτέρυγας είναι αναμφίβολα το ΑΤΤΑC -μια οργάνωση με δεκάδες χιλιάδες μέλη στη Γαλλία και παραρτήματα σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες. Το κέντρο της καμπάνιας του ΑΤΤΑC είναι η επιβολή του φόρου Τόμπιν. Ο Τζέιμς Τόμπιν, ένας συντηρητικός αμερικάνος οικονομολόγος, είχε προτείνει, σαν ένα μέτρο για την καταπολέμηση της κερδοσκοπίας, την φορολόγηση των συναλλαγματικών ανταλλαγών. Ακόμα και ένας μικρός φόρος, έλεγε, θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν φρένο για το όργιο των κερδοσκοπικών αγοροπωλησιών συναλλάγματος, με τον ίδιο τρόπο που ακόμα και λίγη «άμμος στα

γρανάζια» μπορεί να ακινητοποιήσει μια ολόκληρη μηχανή. Σε αντίθεση με τον ίδιο τον Τόμπιν, που είδε με οργή και θλίψη να συνδέει το όνομά του με το κίνημα του Σιατλ και της Γένοβας, οι ηγέτες του ΑΤΤΑC βλέπουν ταυτόχρονα τον φόρο σαν ένα μέσο για την χρηματοδότηση κοινωνικών προγραμμάτων -ενίσχυσης των φτωχών, απαλλαγής του Γ' Κόσμου από τα χρέη κλπ. Το 1998 οι καθημερινές συναλλαγές στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος ξεπερνούσαν τα 1600 δισεκατομμύρια δολάρια! Ακόμα και ένας ελάχιστος φόρος -οι προτάσεις κάνουν λόγο για 0.1% έως 0.25%- θα μπορούσε να αποφέρει εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο.

Για το ΑΤΤΑC ο φόρος Τόμπιν είναι ένας μηχανισμός για τον έλεγχο και την ρύθμιση του καπιταλισμού. Η επιβολή του επαφίεται στα κυβερνήσεις, τους διεθνείς οργανισμούς και τις διακρατικές συμφωνίες. Στην πραγματικότητα οι ηγέτες του ΑΤΤΑC οραματίζονται μια «επιστροφή» στην εποχή του «κεϋνσιανισμού» της περιόδου του 1950-70-της εποχής όπου το κράτος προσπαθούσε να ρυθμίσει την αγορά ενισχύοντας τη ζήτηση, στηρίζοντας την απασχόληση, ελέγχοντας τις εισροές και εκροές ξένων κεφαλαίων κλπ -προσαρμοσμένη στα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποίησης; αυτό που χρειαζόμαστε γράφει η Σούζαν Τζορτζ, η αντιπρόεδρος του ΑΤΤΑC, είναι μια «*νέα, εκσυγχρονισμένη Κεϋνσιανή στρατηγική... όχι μόνο για τις ΗΠΑ ή την Ευρώπη αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο*». Τη θέση του κράτους «ρυθμιστή» των δεκαετιών του 1950 και του 1960 θα πάρει, στην σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, ένα «Πλανητικό Συβόλαιο» ή κάποιος «Οργανισμός Φόρου Τόμπιν»- ένας διεθνής οργανισμός, δηλαδή, στα πλαίσια του ΟΗΕ.

1917: το Σοβιέτ της Πετρούπολης συνεδριάζει

Το ΑΤΤΑC δεν είναι η μόνη πτέρυγα του κινήματος που προτείνει κάποιου είδους «επιστροφή» σαν τη «εφικτή» λύση απέναντι στην αποτυχία και τα εγκλήματα του σημερινού συστήματος. Το Global Exchange στις ΗΠΑ για παράδειγμα, ένα δίκτυο που έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση της διαδήλωσης του Σιατλ, αντιπαραθέτει στην «νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση» μια κοινωνία οργανωμένη σε μικρές, αποκεντρωμένες, οικολογικά συνειδητές, τοπικές αγορές. Και την ίδια, πάνω-κάτω, θέση υποστηρίζουν οι περισσότερες πράσινες, οικολογικές οργανώσεις.

Η επιβίωση και η ευημερία του πλανήτη, λένε, θα στηρίζεται σε μια σειρά από «κανόνες» -τις τίμιες ανταλλαγές των προϊόντων στην αγορά, την καταβολή δίκαιων μισθών στους εργαζόμενους και τους υπαλλήλους, την εξασφάλιση ασφαλών συνθηκών δουριάς για τους εργαζόμενους, την τήρηση των κανόνων προστασίας του περιβάλλοντος κλπ. Χάρη στη «μικρή κλίμακα» η κοινότητα θα μπορεί να έχει πρόσβαση και έλεγχο σε όλα τα επίπεδα και να εξασφαλίζει ότι οι κανόνες αυτοί θα τηρούνται -πράγμα που είναι αδύνατο σήμερα με τις απρόσωπες και δαιδαλώδεις πολυεθνικές που απλώνουν τα πλοκάμια τους ανεμπόδιστες σε κάθε γωνιά του

πλανήτη.

Για τους θιασώτες των «μικρών κοινωνιών», όπως και για τους θιασώτες της «νέας κεντρικής στρατηγικής» τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο πλανήτης οφείλονται σε κάποιες «δυσλειτουργίες» του συστήματος: στην υπερβολική δύναμη των πολυεθνικών, στην ασυδοσία του κερδοσκοπικού κεφαλαίου, στην αδιαφορία των ισχυρών απέναντι στις «ηθικές αξίες». Το μόνο που χρειάζεται, λένε, είναι να διορθωθούν αυτές οι δυσλειτουργίες - με τον έλεγχο, είτε μέσα από έναν φόρο και έναν νέο διεθνή οργανισμό που θα τον επιβάλλει, είτε μέσα από την αποκέντρωση και τις μικρές κοινότητες.

Στην πραγματικότητα, όμως, οι λύσεις τους δεν είναι καθόλου «εφικτές». Η φτώχεια, η πείνα, ο πόλεμος δεν οφείλονται σε κάποιες «δυσλειτουργίες» του συστήματος: είναι τα αποτελέσματα της λειτουργίας του καπιταλισμού. Ο ίδιος ο πυρήνας του συστήματος είναι σάπιος.

Η τύφλα της αγοράς

Τη δεκαετία του 1950 και του 1960 ο κεντρικισμός και η κρατική παρέμβαση ήταν η «ορθοδοξία» της οικονομικής πολιτικής σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Το σύστημα, όμως,

κάθε άλλο παρά παράδεισο θύμιζε -για την πλειοψηφία των ανθρώπων τουλάχιστον. Πίσω από τους ραγδαίους ρυθμούς ανάπτυξης της εποχής η εκμετάλλευση, η φτώχεια και η καταπίεση έκαναν θραύση. Ακόμα χειρότερα η κρατική παρέμβαση δεν κατάφερε τελικά να αποτρέψει την κρίση, που χτύπησε άγρια όλες τις αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η στροφή προς τις ιδιωτικοποιήσεις, την απορρύθμιση των αγορών και την «απελευθέρωση» του κεφάλαιου -προς τα μέτρα που συνδέονται με τον «νεοφιλελευθερισμό» δηλαδή- ήταν το αποτέλεσμα αυτής ακριβώς της αποτυχίας.

Ο καπιταλισμός, παρά την φαντασμαγορική πρόοδο της τεχνολογίας και την έκρηξη που έφερε στην παραγωγικότητα της εργασίας, δεν κατάφερε ποτέ ούτε να καλύψει τις ανάγκες τις κοινωνίας, ούτε να λύσει τις δικές του αντιφάσεις -να ξεπεράσει την αστάθεια που τον οδηγεί ξανά και ξανά σε καταστροφικές οικονομικές κρίσεις. Και αυτό δεν είναι τυχαίο. Ο καπιταλισμός δεν λειτουργεί με άξονα τις ανάγκες τις κοινωνίας αλλά με άξονα το ανταγωνιστικό κίνητρο του κέρδους. Αυτό που γεφυρώνει αυτά τα δυο είναι το «αόρατο χέρι» της αγοράς.

Οι αστοί οικονομολογοί ισχυρίζονται ότι αυτή η γέφυρα είναι «τέλεια», ότι η αγορά

Απεργία της καπινοβιομηχανίας Παπαστρατού τον Απρίλη του 1986

είναι ο καλύτερος δυνατός μηχανισμός προσαρμογής της παραγωγής στις ανάγκες της κοινωνίας. Η αγορά, λένε, κατευθύνει τους παραγωγούς, με αυτόματο τρόπο στην παραγωγή αυτών ακριβώς των προϊόντων που θέλουν οι καταναλωτές. Οι καπιταλιστές, αυτοί που έχουν στα χέρια τους τον έλεγχο των μέσων παραγωγής δηλαδή, λένε οι θιασώτες του συστήματος, δεν χρειάζεται να ξέρουν άμεσα τι χρειάζεται ο κόσμος. Το μόνο που χρειάζεται να παρακολουθούν είναι τις τιμές. Οι έμποροι, λέει η θεωρία της αγοράς, πολύ φυσιολογικά ανεβάζουν τις τιμές των προϊόντων που έχουν μεγάλη ζήτηση και εξαφανίζονται γρήγορα από τα ράφια. Οι υψηλές τιμές, όμως, μεταφράζονται αυτόματα σε μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους προσελκύοντας έτσι και άλλους βιομήχανους στην παραγωγή τους. Η αγορά, λένε, είναι ένα τέλειο πληροφοριακό σύστημα που ενημερώνει, μέσα από τα «σήματα» των τιμών τους παραγωγούς, για τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Χάρη στο κυνήγι του κέρδους, οι πληροφορίες αυτές μετατρέπονται γρήγορα σε πραγματικά προϊόντα: η προσφορά ισορροπεί αυτόματα στα επίπεδα της ζήτησης.

Στην πραγματικότητα, όμως, ο μηχανισμός της αγοράς μόνο τέλειος δεν είναι. Στην Αφρική το AIDS κάνει θραύση. Η ανάγκη για φάρμακα είναι τεράστια. Αλλά η φτώχεια δεν αφήνει κανένα περιθώριο για αυξήσεις στις τιμές, αυξήσεις στα κέρδη και έξτρα παραγωγή. Ο κόσμος στην Αφρική δεν έχει λεφτά να αγοράσει ούτε φτηνά, ούτε ακριβά φάρμακα. Το «τέλειο» σύστημα της αγοράς καταδικάζει κυνικά εκατομμύρια φτωχούς ανθρώπους σε έναν φρικτό και κυριολεκτικά αναίτιο θάνατο. Το «τέλειο πληροφοριακό» σύστημα χρησιμοποιεί το χρήμα για να «μετρήσει» την ζήτηση, τις

ανάγκες και τις επιθυμίες των «καταναλωτών» δηλαδή. Αλλά οι φτωχοί δεν έχουν χρήματα και αυτοί που δεν έχουν χρήματα δεν περιλαμβάνονται στους «καταναλωτές». Οι ανάγκες τους -οι ανάγκες της πλειοψηφίας των ανθρώπων δηλαδή- περνάνε ολοκληρωτικά απαρατήρητες στο σύστημα της αγοράς.

Ούτε την ισορροπία ανάμεσα στην προσφορά και την ζήτηση καταφέρνει να εξασφαλίσει η αγορά. Η μετάβαση από τις υψηλές τιμές στην έξτρα παραγωγή δεν γίνεται αυτόματα: οι βιομήχανοι χρειάζονται μήνες ή ακόμα και χρόνια -για να χτίσουν νέα εργοστάσια, να εγκαταστήσουν νέες μηχανές, να εκπαιδεύσουν το προσωπικό κλπ - μέχρι να καταφέρουν να αρχίσουν την παραγωγή. Και τότε ανακαλύπτουν με τρόμο ότι δεκάδες «συνάδελφοί» τους είχαν σπεύσει και αυτοί να αρπάξουν την ίδια «ευκαιρία». Ο ανταγωνισμός και το κυνήγι του κέρδους απατούν να παραμένουν τα σχέδια των καπιταλιστών κρυφά από τους «συνετέλους» τους. Η άλλη όψη του «τέλειου» μηχανισμού της αγοράς είναι τα βουνα από απούλητα προϊόντα, τα εργοστάσια που ανοίγουν για να ξανακλείσουν, οι γραμμές παραγωγής που υπολειπονται. Αντί για την ισορροπία η αγορά οδηγεί ξανά και ξανά την οικονομία στην ύφεση, την κρίση και την καταστροφή.

Ούτε η «παρέμβαση», ούτε ο έλεγχος -από την κοινότητα, το κράτος ή τους διεθνείς οργανισμούς- μπορούν να απαλλάξουν το σύστημα από αυτές τις «δυσλειτουργίες» της αγοράς. Για αυτό οι προτάσεις των «μεταρρυθμιστών», παρά τις καλές τους προθέσεις, καταλήγουν ξανά και ξανά στα ίδια. Για να απαλλαγούμε από τα δεινά που μαστίζουν την ανθρωπότητα χρειαζόμαστε ένα σύστημα ριζικά διαφορετικό, ένα σύστημα που δεν θα στηρίζεται ούτε τους «μαγικούς»

μηχανισμούς της αγοράς ούτε στην απληστία των καπιταλιστών για να «οσοφριστεί» και να καλύψει τις ανάγκες της κοινωνίας. Ένα σύστημα ριζικά διαφορετικό και στα δύο επίπεδα -και στο επίπεδο της καταγραφής των αναγκών μας και στο επίπεδο της ρύθμισης της παραγωγής: τον σοσιαλισμό.

Δημοκρατικός προγραμματισμός

Οι απολογητές του καπιταλισμού κάνουν σήμερα πολύ λόγο για τη «δημοκρατία». Αλλά η δημοκρατία τους έχει μείνει στα μισά του δρόμου: οι άνθρωποι μπορεί να ψηφίζουν κάθε τέσσερα ή πέντε χρόνια για να επιλέξουν ποιός θα τους εκπροσωπούν στο κοινοβούλιο ή ποιός θα είναι ο πρόεδρος της χώρας. Αλλά οι χώροι δουλειάς εξακολουθούν να είναι «φέουδα» και «δικτατορίες»: το αφεντικό, το διοικητικό συμβούλιο, οι διευθυντές και οι προϊστάμενοι δεν εκλέγονται από κανέναν. Τη θέση τους στα πολυτελή γραφεία τους, τους παχιούλους μισθούς τους και τις εξουσίες τους τις χρωστάνε κατά κανόνα στην οικογένεια ή στο συμβούλιο των μετόχων. Η αποστολή τους είναι να εξασφαλίζουν τις προτεραιότητες της επιχείρησης: την μεγιστοποίηση του κέρδους. Η «δικτατορία» τους είναι ασυμβίβαστη με τον «άλλο κόσμο» που πρεσβεύουμε, με μια κοινωνία όπου οι άνθρωποι δεν θα είναι υποταγμένοι στο σύστημα του κέρδους.

Στην σοσιαλιστική κοινωνία που οραματιζόμαστε η «ανώτατη εξουσία» στους χώρους δουλειάς θα βρίσκεται στα χέρια των ίδιων των εργαζομένων. Αυτοί θα παίρνουν όλες τις μεγάλες αποφάσεις -θα καθορίζουν τις προτεραιότητες, τις επενδύσεις, το πρόγραμμα παραγωγής κλπ. Αυτοί θα επιλέγουν τους «διευθυντές» και τους «προϊστάμενους» - δηλαδή θα αποφασίζουν ποιός από τους συναδέλφους τους είναι ο πιο κατάλληλος για να παρακολουθούν, να συντονίζουν και να επιβλέπουν από τη μια μέρα στην άλλη την υλοποίηση των σχεδίων τους. Και αυτοί θα τους ελέγχουν για να εξασφαλίσουν ότι οι αποφάσεις τους τηρούνται πραγματικά.

Η οικονομική δημοκρατία, όμως, είναι κάλπικη αν περιοριστεί στο επίπεδο της επιχείρησης. Τη δεκαετία του 1970 οι εργάτες σε διάφορες επιχειρήσεις -κατά κανόνα «προβληματικές» επιχειρήσεις που είχαν εγκαταλειφθεί στην τύχη τους σαν «μη κερδοφόρες» από τα αφεντικά- προσπάθησαν να απαντήσουν στην χρεωκοπία παίρνοντας οι ίδιοι την διοίκηση στα χέρια τους. Γρήγορα, όμως, όλες αυτές οι προσπάθειες «αυτοδιαχείρησης» κατέρρευσαν. Με ποιιά

κριτήρια θα αποφάσιζαν τα εκλεγμένα όργανα των εργαζομένων να προϊόντα που θα παρήγαγε το εργοστάσιο; Πόσα θα παρήγαγε; Και σε τι ποσότητες; Και με ποιά κριτήρια θα αποφάσιζε η συνέλευση των εργαζόμενων αν θα έφτιαχνε ένα καινούργιο τμήμα ή θα έκλεινε ένα παλιό; Οι εργάτες κινούνταν «στα τυφλά» -ακριβώς όπως και τα παλιά τους χρεωκοπημένα αφεντικά. Στο τέλος το μόνο που μπορούσαν να κάνουν ήταν να παρακολουθήσουν και αυτοί τις τιμές -να υποταχθούν με άλλα λόγια στα «μηνύματα» της αγοράς. Δεν είναι καθόλου παράξενο ότι η «αυτοδιαχείριση» αυτή δεν έσωσε τους εργάτες ούτε από τον οικονομικό κύκλο, ούτε τελικά από την χρεωκοπία και την ανεργία. Για να εξασφαλίσουμε μια πραγματική δημοκρατία στην σφαίρα της παραγωγής και της οικονομίας δεν αρκεί να απαλλαγούμε από την δικτατορία του αφεντικού. Χρειάζεται να απαλλαγούμε και από την δικτατορία του «αόρατου χεριού» της αγοράς: να αντικαταστήσουμε το σύστημα των τιμών και του κέρδους με ένα πλάνο παραγωγής, προσαρμοσμένο στις ανάγκες τις κοινωνίας.

Η εμπειρία του σταλινισμού έχει δώσει μια μαύρη χροιά στη λέξη «πλάνο». Στην Ρωσία του Στάλιν και του Μπρέζνιεφ το «πλάνο» ήταν συνυφασμένο με μια εξοντωτική εντατικοποίηση στη δουλιά και ατέλειωτες ελλείψεις ακόμα και των πιο στοιχειωδών αγαθών -κατοικιών, ρούχων, φαρμάκων ή τροφίμων. Αλλά τα σταλινικά πλάνα δεν είχαν καμιά σχέση με την δημοκρατία. Στην πραγματικότητα η οικονομία της Ρωσίας λειτουργούσε με τα ίδια τυφλά κριτήρια που λειτουργεί κάθε μεγάλη καπιταλιστική επιχείρηση στη Δύση. Δεν είναι καθόλου παράξενο ότι η σταλινική Ρωσία δεν απέφυγε τελικά ούτε την κρίση, ούτε την χρεωκοπία, ούτε την κατάρρευση. Τα προγράμματα παραγωγής που κατάρτωναν τα επιτελεία της κυβέρνησης της Ρωσίας -τόσα εκατομμύρια κοτόπουλα, τόσες χιλιάδες κατοικίες, τόσα νέα τάνκς, τόσο νέο πύραυλο-δεν διέφεραν σε τίποτα από τα προγράμματα παραγωγής που καταστρώνουν τα επιτελεία μια μεγάλης αυτοκινητοβιομηχανίας σαν την Ford ή την Τογιότα -τόσες χιλιάδες ζάντες, τόσοι κινητήρες, τόσα τιμόνια. Οι πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας ήταν και στις δυο περιπτώσεις άγνωστες και αδιάφορες.

Στην κοινωνία που οραματιζόμαστε ο προγραμματισμός της παραγωγής δεν θα γίνεται από κάποια γραφειοκρατικά επιτελεία με κριτήριο τον ανταγωνισμό. Το δικό μας «πλάνο» θα καταστρώνεται δημοκρατικά και συλλογικά, από τους ίδιους τους εργαζόμενους

Συλλογή στους συλλογιστές στους απεργούς των Λεωφορείων το 1993

-από την συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας. Οι εργάτες ξέρουν πολύ καλά και τις ανάγκες τους και τις επιθυμίες τους. Το μόνο που θα χρειάζεται να κάνουν είναι να τις καταγράψουν -μέσα από τα συλλογικά τους όργανα στους χώρους δουλιάς, στις γεπονιές, στις πόλεις και τις χώρες- να τις ιεραρχήσουν και να προγραμματίσουν πώς θα τις καλύψουν. Σε ένα χωριό χρειάζονται ένα ασθενοφόρο. Στη γειτονική πόλη δέκα λεωφορεία. Η στέγη σε ένα εργοστάσιο χρειάζεται αντικατάσταση. Σε ένα άλλο χρειάζονται μια νέα μηχανή συσκευασίας. Η προβλήτα του κεντρικού λιμανιού χρειάζεται επέκταση. Και δεν θα ήταν ωραία ιδέα να αποκτήσει η τηλεόραση μια νέα εκπομπή;

Αυτές οι αιτήσεις θα αποτελούν και τη βάση για το πρόγραμμα παραγωγής σε κάθε επιχείρηση: πόσα ασθενοφόρα μπορεί να φτιάξει το τάδε εργοστάσιο; Πόσα το γεπονικό; Ποιοί θα αναλάβουν την επέκταση της προβλήτας; Η υπερπαραγωγή, η σπατάλη, η ανεργία θα περάσουν οριστικά στο παρελθόν. Το ίδιο και η φτώχεια. Τα τρόφιμα, τα ρούχα, τα σπίτια, οι διακοπές θα πάνε να είναι προνόμια.

Ο δημοκρατικός προγραμματισμός θα απαλλάξει τους ανθρώπους από όλα τα δεινά του καπιταλισμού -όχι μόνο στο οικονομικό επίπεδο αλλά παντού. Σήμερα η «αξία» των εργατών αποτιμάται με βάση την αποτελεσματικότητά τους στο κυνήγι του κέρδους. Οι εργάτες που δεν «αποδίδουν» - γιατί το αφεντικό δεν έχει εκσυγχρονίσει τον μηχανολογικό εξοπλισμό, γιατί οι τράπεζες ανέβασαν τα επιτόκια πάνω από τα περιθώρια κέρδους της επιχείρησης, γιατί τα προϊόντα που παράγει είναι εκτός μόδας κλπ- πετάγονται σαν «άχρηστοι» στην ανεργία. Οι ικανότητές τους είναι «άχρηστες», οι γνώσεις τους είναι «άχρηστες», η πείρα τους είναι «άχρηστη», η

ύπαρξή τους η ίδια είναι «άχρηστη». Η ανατροπή της διπλής δικτατορίας του αφεντικού και της αγοράς θα απαλλάξει τους εργάτες από τα ευτελή κριτήρια των καπιταλιστών και οι άνθρωποι θα αντιμετωπίζονται σαν προσωπικότητες και όχι σαν μηχανές κέρδους. Ο σεβασμός και η αλληλεγγύη θα διώξουν τις προκαταλήψεις, τις διακρίσεις και την δυσπιστία από τις σχέσεις των ανθρώπων. Ο ρατσισμός και ο σεξισμός δεν θα έχουν καμιά θέση σε αυτή την κοινωνία. Και αυτές οι κατακτήσεις θα αρχίσουν να αλλάζουν και τους ίδιους τους ανθρώπους -τον τρόπο που σκεφτόμαστε, που αισθανόμαστε, που καταλαβαίνουμε, που επικοινωνούμε.

"Ο άνθρωπος", γράφει ο Λέον Τρότσκι στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου του "Λογοτεχνία και Επανάσταση", "άρχιζε κηνυγώντας τα σκοτάδια της παραγωγής και της προκατάληψης, σπάζοντας, διαμέσου της τεχνολογίας τη βαρβαρική ρουτίνα της δουλειάς του και θριαμβεύοντας πάνω στη θρησκεία μέσω της επιστήμης... Το ανθρώπινο είδος θα πάψει να σέρνεται μπροστά στο Θεό, τον Τσάρο και το Κεφάλαιο. Ο άνθρωπος θα πασχίζει να κουμαντάρει τα ίδια του τα αισθήματα, να ανεβάζει τα ένστικτά του στο ύψος του συνειδητού και να τα κάνει διάφανα, να διευθύνει τη βούλησή του μέσα στα σκοτάδια του ασυνήθτου..."

Ο άνθρωπος θα γίνει ασύγκριτα πιο δυνατός, πιο σοφός και πιο επιδέξιος. Το σώμα του θα γίνει πιο αρμονικό, οι κινήσεις του πιο ρυθμικές, η φωνή του πιο μελωδική. Οι μορφές της ύπαρξής θα αποκτήσουν ποιότητα ισχυρά δραματική. Ο μέσος άνθρωπος θα φτάσει στο ανάστημα ενός Αριστοτέλη, ενός Γκαίτε, ενός Μάρξ. Και πάνω σε αυτά τα ύψη θα ορθώνονται καινούργιες κορυφές".

Τι πέτυχε το κίνημα;

Οι διαδηλώσεις στο κλείσιμο της ελληνικής προεδρίας της ΕΕ έδειξαν πόσο βαθιά απλώνονται οι αντιστάσεις. Η **Κατερίνα Θωίδου** υποστηρίζει ότι ήταν ένας σταθμός που έδωσε καλύτερες προϋποθέσεις για τους αγώνες αυτού του φθινοπώρου.

Η κυβέρνηση Σημίτη έδωσε όλες της τις δυνάμεις για να μετατρέψει την σύνοδο της Θεσσαλονίκης σε ένα πανηγυρικό κλείσιμο της ελληνικής προεδρίας. Ομως τα "πανηγύρια" και για τον ίδιο τον Σημίτη και για όλους τους ευρωπαίους ηγέτες όπως αποδείχτηκε, μερικούς μήνες μετά, μόλις τότε άρχιζαν. Οι αποκαλύψεις για τα ψέματα τους Μπους και του Μπλερ γύρω από το θέμα των όπλων μαζικής καταστροφής, πυροδότησαν ακόμη περισσότερο την κρίση στο εσωτερικό όχι μόνο των ΗΠΑ και της Βρετανίας αλλά και κάθε χώρας που στήριξε αυτό τον βρόμικο πόλεμο.

Στην Ελλάδα ο Σημίτης είχε την ελπίδα ότι μετά τους τρεις μήνες των μεγάλων αντιπολεμικών διαδηλώσεων και της έκρηξης του κινήματος, θα μπορούσε να προβάλει τον εαυτό του και την κυβέρνησή του σαν το πιο επιτυχημένο επιτελείο που κατάφερε να συνδυάσει τα συμφέροντα των ΗΠΑ με αυτά της ΕΕ και ταυτόχρονα να ρίξει τους τόνους στο εσωτερικό για να μπορέσει να συνεχίσει ανενόχλητος τις διαρθρωτικές αλλαγές που επιθυμούσε ο ΣΕΒ και οι καπιταλιστές.

Αντί γι' αυτό στη Θεσσαλονίκη ξετυλίχτηκε για άλλη μία φορά όλη η εργατική και αντιπολεμική αγανάκτηση δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων που μετέτρεψαν την σύνοδο κορυφής της ΕΕ σε έναν ακόμη σταθμό του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Παρά την κινδυνολογία της κυβέρνησης όλο το προηγούμενο διάστημα και την μεγάλη καταστολή στη διάρκεια της μεγάλης συγκέντρωσης το Σάββατο 21 Ιούνη που εξαπέλυσε η κυβέρνηση, δεν μπόρεσε να διαλύσει ούτε την ίδια την διαδήλωση αλλά ούτε και την διάθεση των εργαζόμενων και της νεολαίας να δώσουν συνέχεια στο

αντιπολεμικό κίνημα.

Η επιτυχία της Θεσσαλονίκης βρίσκεται στο γεγονός ότι, όπως και στο Σιάτλ, τη Γένοβα και την Φλωρεντία, χιλιάδες εργαζόμενοι, φοιτητές, άνεργοι, άντρες και γυναίκες ένωσαν τις φωνές τους διεκδικώντας δουλειά, ειρήνη, αυξήσεις, και συνολικά μία κοινωνία όπου οι ανάγκες του κάθε κομματιού της θα είναι πάνω από τις επιλογές μίας κούφιας καπιταλιστών. Στη Θεσσαλονίκη συναντήθηκαν οι εργαζόμενοι της TVX, οι εργαζόμενοι στα ΕΛΠΕ, οι νεολαίοι του ΠΑΣΟΚ, οι Οικολόγοι, οι Ομοφυλόφιλοι, με τους αντικαπιταλιστές, τους μαθητές, τους φοιτητές. Συναντήθηκαν το εργατικό με το αντιπολεμικό κίνημα και έστειλαν το μήνυμα στο Σημίτη και τα αφεντικά ότι θα συνεχίσουν μέχρι να σταματήσουν την κατοχή στο Ιράκ, την ανεργία, τη λήπτητα και τις ιδιωτικοποιήσεις.

Η αλήθεια είναι ότι αυτό που φάνηκε στη Θεσσαλονίκη είχε ξεκινήσει ένα μήνα πριν όταν άρχισε να ξεδιπλώνεται η αντίσταση σε όσα ο ΣΕΒ με την στήριξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ανακοίνωσε. Τις "προτάσεις τους για την ανεργία", που περιελάμβαναν νέες επιθέσεις απέναντι στην εργατική τάξη, όπως διάλυση των εργασιακών σχέσεων, αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης, και λήπτητα στους μισθούς. Ήταν η περίοδος που μεγάλα και μικρότερα κομμάτια της εργατικής τάξης βγήκαν σε απεργίες ενάντια στην ανεργία και της απολύσεις, εμπνευσμένα από την μεγάλη αντιπολεμική έκρηξη ενάντια στον πόλεμο του Ιράκ που ξεκίνησε από τις 15 Φλεβάρη και μετά.

Η αιχμή σε αυτόν τον αγώνα ήταν οι 500 εργαζόμενες της Σίσερ Πάλκο που ξεκίνησαν με πρωτοφανή αποφασιστικότητα, παίρνοντας τη σκυτάλη από το αντιπολεμικό

κίνημα, έναν αγώνα που κράτησε πάνω από ένα μήνα και κέρδισε τη συμπαράσταση των εργαζομένων. Αυτό το κλίμα ανάγκασε το Εργατικό Κέντρο Αθήνας να καλέσει συγκέντρωση ενάντια στις απολύσεις στο Σύνταγμα.

Την ίδια στιγμή ξεσπούν απεργίες στην ΑΓΝΟ ενάντια στο ξεπούλημα της εταιρείας στον Κολλίο. Στις αρχές Ιούνη, λίγες μέρες πριν από την Σύνοδο Κορυφής στη Θεσσαλονίκη οι εργαζόμενοι της ΑΓΝΟ οργανώνουν κάθοδο στην Αθήνα, όπου ξεσηκώνουν το κέντρο και φτάνουν να συναντηθούν μαζί με τις εργάτριες της Πάλκο έξω από το υπουργείο Εργασίας, φωνάζοντας κοινά συνθήματα ενάντια στην ανεργία και τις ιδιωτικοποιήσεις. Αυτή η συγκέντρωση ήταν μια μικρή γεύση για το τι θα συνέβαινε στην ίδια τη συγκέντρωση της Θεσσαλονίκης.

Την ίδια ακριβώς μέρα οι Μουσικοί του Δήμου Αθήνας έκαναν την πρώτη τους συγκέντρωση ενάντια στην προσπάθεια της Ντόρας Μπακογιάννη να ξεκινήσει επιθέσεις απέναντι στους εργαζόμενους του Δήμου Αθήνας. Οι Μουσικοί που ήταν οργανωμένοι σε σύλλογο απευθύνθηκαν πλατιά στον κόσμο και έδωσαν με τρομερή ζωντάνια τη μάχη για να ξαναπάρουν πίσω τις δουλειές τους, οργανώνοντας καθημερινές μουσικές εκδηλώσεις μπροστά στο Δημαρχείο της Αθήνας όλο τον Ιούλη, αναγκάζοντας τελικά το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου στο τέλος του ίδιου μήνα να πάρει θέση υπέρ της επαναπρόσληψής τους.

Η εργατική αντίσταση δεν περιορίστηκε μόνο σε μικρούς χώρους. Η κυβέρνηση προσπάθησε να περάσει το ξεπούλημα των Ελληνικών Πετρελαίων στο Λάτση σαν τον "γάμο" του αιώνα. Η ιδιωτικοποίηση των ΕΛΠΕ

εντάσσονταν μέσα στο πακέτο των ιδιωτικοποιήσεων που άρχισε να βάζει σε εφαρμογή ο Χριστοδουλάκης με τις ευλογίες του Σημίτη, προκειμένου να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη των καπιταλιστών που πιέζουν για συνέχεια των ιδιωτικοποιήσεων. Οι εργαζόμενοι στα ΕΛΠΕ απέρριψαν το σχέδιο, οργανώνοντας μία πρώτη απεργιακή συγκέντρωση στο χώρο του Συντάγματος, ενώ έδωσαν και στην ίδια τη Θεσσαλονίκη μαζικό παρόν στη συγκέντρωση των συνδικάτων στο Αγαλα Βενιζέλου.

Έτσι η Θεσσαλονίκη έφτασε να είναι η κορύφωση και η συνέχεια όχι μόνο του αντιπολεμικού κινήματος που ξαναβρέθηκε στο δρόμο μετά τις απεργίες και τα συλλαλητήρια της Ανοιξης, αλλά και η συνέχεια όλων αυτών των μαχών. Αυτή η σύνδεση φάνηκε πολύ καθαρά από την παραμονή της μεγάλης διαδήλωσης του Σαββάτου όταν το Εργατικό Κέντρο της Χαλκιδικής μαζί με την τοπική επιτροπή κατοίκων του Ν. Μαρμαρά υποδέχτηκαν τους διαδηλωτές σε μία συγκέντρωση που έγινε λίγα μόλις μέτρα μακριά από το Πόρτο Καρράς, όπου βρίσκονταν απομονωμένοι οι Ευρωπαίοι ηγέτες.

Και όταν λίγο πριν την έναρξη της συγκέντρωσης εμφανίστηκαν οι μεταλλωρύχοι της TVX, που είχαν για εβδομάδες πριν καταλάβει το ορυχείο στη Χαλκιδική ζητώντας να παραμείνει ανοιχτό, με τα κίτρινα κράνη τους και τα πανώ τους ήταν πια οφθαλμοφανές ότι τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει την κοινή δράση των συνδικάτων και των αντικαπιταλιστών. Το σύνθημα που ακούγονταν από τα στόματα όλων ήταν το "θέλουμε ειρήνη, θέλουμε δουλειά, γι' αυτό παλεύει η εργατιά". Η δυναμική αυτής της συγκέντρωσης φάνηκε πολύ περισσότερο όταν πήρε το λόγο ο εκπρόσωπος των Cobas των ιταλικών συνδικάτων που θύμισε τις μάχες της Γένοβας και της Φλωρεντίας, την δολοφονία του Κάρλο Τζουλιάνι, και έδωσε τη διάσταση τους παγκόσμιου κινήματος τοποθετώντας την Θεσσαλονίκη δίπλα σε αυτούς τους σταθμούς.

Στη συγκέντρωση του Σαββάτου 21 Ιούνη επιβεβαιώθηκε αυτή η εικόνα στο μέγιστο. Απέτυχαν οι προσπάθειες της αστυνομίας να διαλύσει την συγκέντρωση δημιουργώντας επεισόδια σε απόσταση αναπνοής από την εξέδρα στο άγαλα Βενιζέλου την ώρα της ομιλίας του προέδρου του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης. Μέλη συνδικάτων και της Συμμαχίας Σταματήστε τον πόλεμο, κάνοντας αλυσίδες δεν άφησαν την αστυνομία να τη

Περικύκλιση του Πόρτο Καρράς

διαλύσει. Αμέσως μετά ένα τεράστιο ποτάμι ξεχύθηκε στους δρόμους της Θεσσαλονίκης. Τα πανώ των συνδικάτων μπήκαν μπροστά και στη συνέχεια τα πανώ της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο, της Πρωτοβουλίας ΓΕΝΟΒΑ και του ΣΕΚ, των Οικολόγων και πιο πίσω το μπλοκ του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ που είχε προσυγκέντρωση στο Βαρδάρη και στη συνέχεια ακολούθησε την κεντρική πορεία των συνδικάτων. Η διαδρομή από το Αγαλα Βενιζέλου, το Αμερικάνικο Προξενείο, μέχρι την Παραλία της Θεσσαλονίκης πλημμύρισε από ένα τεράστιο πολύχρωμο ποτάμι, ανακατεμένο με πανώ συνδικάτων και αντιπολεμικές πικέτες και συνθήματα ενάντια στην αγορά και την κατοχή του Ιράκ. Ο κατάλογος ήταν αμέτρητος. Σωματεία και Εργατικά Κέντρα από όλη την Ελλάδα έδωσαν το παρών. Από τα Εργατικά Κέντρα Φλώρινας, Κιλκίς και Αθήνας, μέχρι τους εργαζόμενους του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης, το σωματείο LIDL, το σωματείο Τσιμέντων Χαλκίδας,

της Γιούρομπανκ, της ΟΤΟΕ, της ΕΥΔΑΠ, της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, της ΟΣΠΑ.

Όλο αυτό το μείγμα μετέτρεψε τη Θεσσαλονίκη σε έναν σταθμό του κινήματος, έδειξε ότι αυτό που θα έχει να αντιμετωπίσει ο Σημίτης όλη την επόμενη περίοδο δεν θα είναι τα συχαρητήρια για την προεδρία αλλά την εργατική αντίσταση που συνεχίζεται σε όλους τους χώρους. Αυτό φάνηκε πολύ καθαρά από τις κινήσεις του Σημίτη αμέσως μετά την Θεσσαλονίκη σε σχέση με την αλλαγή ηγεσίας στο ΠΑΣΟΚ.

Η Θεσσαλονίκη έκανε ακόμη πιο έντονη την κρίση της κυβέρνησης Σημίτη. Ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ που συμμετείχε στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια της Ανοιξης διεκδικώντας δουλειές και όχι βόμβες έδωσε το παρόν και στη Θεσσαλονίκη μέσα από την παρουσία των συνδικάτων και έστειλε το μήνυμα ότι δεν πρόκειται να κάνει πίσω από αυτά τα αιτήματα. Η αποπομπή του Λαλιώτη από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος είχε αναγκαστεί κάτω από την πίεση του κινήματος να πάρει θέση υπέρ

Σάββατο 21 Ιούνη. Αντικαπιταλιστές και συνδικάτα πλημμυρίζουν το κέντρο της Θεσσαλονίκης

των αντιπολεμικών συλλαλητηρίων, ήταν η προσπάθεια του Σημίτη να ελέγξει την δυσαρέσκεια μέσα στο ίδιο του το κόμμα και να προσπαθήσει να βρει διέξοδο από την κρίση που το έχει οδηγήσει το ίδιο το κίνημα.

Όμως ακόμα και αυτή η κίνηση δεν φάνηκε να έχει αποτέλεσμα. Όλοι οι χώροι που μπήκαν σε κίνηση την προηγούμενη χρονιά μοιάζουν ετοιμοπόλεμοι να ανοίξουν ξανά την κόντρα ενάντια στο νέο μισθολόγιο και τις ιδιωτικοποιήσεις που προωθεί η κυβέρνηση. Καμία μάχη δεν έχει ληξει, αλλά αντίθετα όλα τα μέτωπα παραμένουν ανοικτά. Οι εκπαιδευτικοί και οι καθηγητές πανεπιστημίου ανοίγουν ξανά την κόντρα ενάντια στη λιτότητα και τους μισθούς ψίχουλα. Οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία συνεχίζουν να διεκδικούν την ένταξή τους στα Βαρέα και Ανθυγιεινά επαγγέλματα. Ενώ την ίδια στιγμή φουντώνει η αντίσταση στο Ιράκ και την Παλαιστίνη και μαζί της η κρίση όσων στήριξαν έναν πόλεμο που οδήγησε στην πιο σκληρή κατοχή, που έφερε ακόμα χειρότερες συνθήκες για το λαό του

Ιράκ.

Οι υποσχέσεις του Σημίτη ξεφτιζουν. Καθώς δίνει τελεσίγραφο στους υπουργούς του να μην δώσουν καμία παροχή όλο το επόμενο διάστημα και να μην υποκύψουν στις πιέσεις των συνδικάτων, υπονοώντας την ΟΛΜΕ και την ΠΟΣΔΕΠ που ξεκινούν γύρο κινητοποιήσεων διεκδικώντας αυξήσεις στους μισθούς και στις συντάξεις.

Η κατάντια μιας κυβέρνησης που ακόμα και προεκλογικά δεν μπορεί να ικανοποιήσει τα αιτήματα χιλιάδων εργαζομένων που βγήκαν στο δρόμο του αγώνα όλη την προηγούμενη χρονιά είναι πολύ έντονη. Όλος αυτός ο κόσμος έχει κάνει τεράστια πολιτικά βήματα. Μέσα σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα καταλαβαίνει ότι ο πόλεμος στο Ιράκ συνεχίζεται για τα συμφέροντα των ιμπεριαλιστών και τα κέρδη των καπιταλιστών, που βρίσκονται πίσω από την μπότα των αμερικανοβρετανών φαντάρων. Και την ίδια στιγμή τα ίδια συμφέροντα στερούν από την πλειοψηφία των εργαζομένων και της νεολαίας

τα βασικά δικαιώματά τους όπως είναι η δουλειά, η δωρεάν παιδεία και υγεία, η δυνατότητα του να ζούμε με αξιοπρέπεια από το μισθό μας.

Αυτή η αλλαγή δεν είναι ελληνικό φαινόμενο. Ο Μπους στην Αμερική κινδυνεύει να χάσει τις εκλογές. Ο Μπλερ βρίσκεται αντιμέτωπος με την κάθεται πτώση της δημοτικότητάς του. Στη Γαλλία στα μέσα του καλοκαιριού ο Σιράκ ήρθε αντιμέτωπος με το μεγαλύτερο απεργιακό κύμα από το 1995.

Αυτές οι εξελίξεις στις ιδέες του κόσμου δεν θα υπήρχαν αν το αντικαπιταλιστικό κίνημα δεν έδινε τις μάχες για να οργανώσει τις αντιστάσεις ενάντια στον πόλεμο και στις επιλογές των καπιταλιστών. Η περίοδος από την Φλωρεντία μέχρι την Θεσσαλονίκη ήταν γεμάτη από τέτοιες εμπειρίες. Χιλιάδες κόσμος μπήκε σε κίνηση, ένα μεγάλο ποσοστό για πρώτη φορά, απέκτησε πολύτιμες εμπειρίες για το πως να οργανώσει τις μάχες του συλλογικά και έκανε τεράστια βήματα στις ιδέες του. Σε όλους τους χώρους, από τα νοσοκομεία, μέχρι τα σχολεία και τις σχολές διαμορφώθηκε μία μαχητική μειοψηφία που πρωτοστάτησε στην οργάνωση και τη συμμετοχή στις αντιπολεμικές διαδηλώσεις, άνοιξε την πολιτική συζήτηση και έμαθε να οργανώνει με αφορμή τον πόλεμο και να ξεσηκώνει την πλειοψηφία στο χώρο της. Αυτό το κομμάτι είναι μία πολύτιμη μαγιά σε κάθε χώρο, για την οργάνωση κάθε επόμενης μάχης ενάντια στην κατοχή του Ιράκ, την λιτότητα και τις απολύσεις.

Και δίπλα του σε αυτά τα βήματα συνάντησε μία αριστερά που υπερασπίζεται την πάλη ενάντια στον πόλεμο και τον καπιταλισμό και οργανώνει τις μικρές και τις μεγάλες μάχες ενάντια στο σύστημα. Ποτέ άλλοτε σε όλη την περίοδο της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ η κρίση του δεν είχε φτάσει τόσο βαθιά και ποτέ άλλοτε η αριστερά του αντικαπιταλισμού και της επανάστασης δεν είχε φτάσει να επηρεάζει σε τέτοιο βαθμό τα μυαλά και τη δράση των απλών ανθρώπων.

Η Θεσσαλονίκη στις 21 Ιούνη το έδειξε αυτό πολύ καθαρά. Μετά από αυτή την κινητοποίηση το κίνημα ξεκινά τον φετινό Σεπτέμβριο με τις καλύτερες προϋποθέσεις. Και αυτό μπορεί να εκφραστεί ακόμα πιο έντονα στην παγκόσμια ημέρα ενάντια στην κατοχή του Ιράκ και της Παλαιστίνης στις 27 Σεπτέμβριο και να διαμορφώσει έτσι ένα κλίμα αυτοπεποίθησης για τις πολιτικές και τις οικονομικές μάχες που υπάρχουν μπροστά μας όλη τη νέα χρονιά.

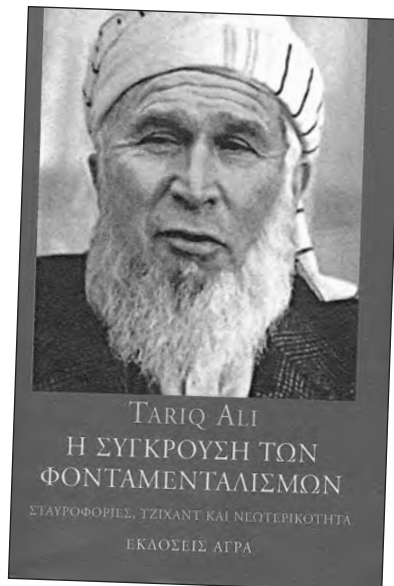
Αντίδοτα στην ισλαμοφοβία

■ «*Η Σύγκρουση των Φονταμενταλισμών*»,
Τάρικ Αλι,
Εκδόσεις ΑΓΡΑ, σελ.
552, τιμή: 26 ευρώ.

■ «*Ριζοσπαστικό Ισλάμ,
Ιμπεριαλισμός
και Αριστερά*»,
Κρις Χάρμαν, Εκδόσεις
Μαρξιστικό
Βιβλιοπωλείο, σελ. 102,
τιμή: 7 ευρώ.

Τα ρεπορτάζ στα ΜΜΕ για την «ισλαμική απειλή» ή τους τρομοκράτες της Αλ-Κάιντα και η γενικότερη κάλυψη των αραβικών χωρών είναι μία μόνο όψη της ισλαμοφοβίας, που συνοδεύει την ιμπεριαλιστική εκστρατεία των ΗΠΑ μετά την 11η Σεπτέμβρη. Το βιβλίο «*Η Σύγκρουση των Φονταμενταλισμών*» είναι η καλύτερη απάντηση σε αυτή την ιδεολογική επίθεση. Και από αυτή την άποψη, δεν είναι τυχαίο ότι συγγραφέας του είναι ο Τάρικ Αλι, ακτιβιστής του αντιπολεμικού κινήματος και στο παρελθόν με το Βιετνάμ, και τώρα με το Ιράκ. Πακιστανικής καταγωγής, ο Αλι ήταν ενεργός στην επαναστατική Αριστερά στην Βρετανία το 1968. Σήμερα, ο Τάρικ Αλι είναι ηγετική φυσιογνωμία του αντιπολεμικού κινήματος στην Βρετανία, ήταν ομιλητής στην πλατφόρμα της πρώτης δημόσιας εκδήλωσης του Stop the War Coalition, της Συμμαχίας που κατάφερε να κινητοποιήσει 2 εκατομμύρια κόσμο στο Λονδίνο ενάντια στον βρώμικο πόλεμο των Μπους και Μπλερ.

Ο Τάρικ Αλι ήθελε αρχικά να γράψει ένα βιβλίο για το Ισλάμ, την πολυσύνθετη ιστορία του, πέρα από τους μύθους που το ταυτίζουν εκ των προτέρων με το δόγμα και την οπισθοδρόμηση. Αλλά τον πρόλαβε η 11η Σεπτέμβρη, κι έτσι μεγάλο τμήμα του βιβλίου του είναι μια πολεμική απέναντι στην εκστρατεία των ΗΠΑ «ενάντια στην τρομοκρατία». Γιατί για

τον Αλι υπάρχει μια βασική θέση: «ο πιο επικίνδυνος φονταμενταλισμός - η μητέρα όλων των φονταμενταλισμών - είναι ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός».

Θα μπορούσαμε να χωρίσουμε το βιβλίο χοντρικά σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος είναι αφιερωμένο στην γέννηση του Ισλάμ μέχρι τη δημιουργία της Σαουδικής Αραβίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την «συνάντησή» με την αποικιοκρατία. Η μουσουλμανική θρησκεία γεννήθηκε στις αρχές του 7ου αιώνα μ.Χ. στις εμπορικές

νομαδικές κοινότητες της Αραβίας. Η γέννησή της είχε να κάνει τόσο με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της εποχής όσο και με το όραμα «για μια συνομοσπονδία φυλών ενωμένων σε κοινούς στόχους και πιστών σε μία πίστη. Το Ισλάμ έγινε το τιμμένο που χρησιμοποίησε ο Μωάμεθ για να ενώσει τις αραβικές φυλές». Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, οι οπαδοί του Μωάμεθ μετρούσαν εντυπωσιακές νίκες. Και δεν ήταν η αγριότητα του στρατού του Προφήτη που έφερε αυτές τις νίκες. «Το 628 μ.Χ. η Περσική και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία βρίσκονταν ήδη σε πόλεμο σχεδόν επί έναν αιώνα: μια τπάνια σύγκρουση που εξασθένησε και τις δυο πλευρές, τις αποξένωσε από τους πληθυσμούς των υπηκόων τους. Αποφασιστικό στοιχείο ήταν η ενεργός συμπάθεια που έδειχνε στους νέους εισβολείς ένα μεγάλο τμήμα του ντόπιου λαού».

«Μέχρι τα τέλη της πρώτης χιλιετίας, ο ισλαμικός κόσμος εκτεινόταν από την κεντρική Ασία ως τις ακτές του Ατλαντικού».

Στα σχολικά εγχειρίδια, οι μάχες που συνδέονται με την υπεράσπιση της Ευρώπης από την «μουσουλμανική επιδρομή», όπως η μάχη του Πουσιέ το 732 μ.Χ. ή αργότερα αυτή για την υπεράσπιση της Βιέννης, είναι λίγο πολύ μάχες του «πολιτισμένου» κόσμου απέναντι σε «βαρβαρικές ορδές». Είναι όμως αυτό σωστό; Ήταν ο κόσμος του Ισλάμ ένας κόσμος καθυστέρησης και βαρβαρότητας; Ο Τάρικ Αλι μας ξεναγεί σε έναν άγνωστο, αλλά πολύ ενδιαφέροντα κόσμο, που αποδεικνύει πως όχι. Στην ακμή του ισλαμικού κόσμου, αναδείχτηκαν τρία μεγάλα κέντρα: η Βαγδάτη, το Κάιρο και η Κόρδοβα, «πόλεις ξακουστές για τις

σχολεύει και τις βιβλιοθήκες τους, τους μουσικούς και τους ποιητές τους, τους γιατρούς και τους αστρονόμους τους, για τους μουλάδες και τους αιρετικούς τους». Η πνευματική ζωή σε αυτές τις πόλεις, οι επιστημονικές και τεχνικές ανακαλύψεις ήταν τέτοιες που δικαίως χαρακτηρίστηκαν ως η γέφυρα από τη σκείψη των αρχαίων Ελλήνων στην Ευρωπαϊκή Αναγέννηση. «Ο δρόμος από την Αρχαία Ελλάδα στην Δυτική Ευρώπη έκανε μια μακριά παράκαμψη μέσα από τον κόσμο του Ισλάμ».

Όσο για τις επιδρομές της «πολιτισμένης» Ευρώπης στον μουσουλμανικό κόσμο, αξίζει να διαβάσει κανείς την περιγραφή της κατάληψης της Ιερουσαλήμ από τους Σταυροφόρους το 1099 μ.Χ.. Η σφαγή του μουσουλμανικού και του εβραϊκού πληθυσμού που πάλεψαν μαζί στην άμυνα της πόλης κράτησε δύο μέρες: ολόκληρος ο εβραϊκός πληθυσμός κήκε ζωντανός μέσα στη Συναγωγή. Η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αρκετούς αιώνες αργότερα θα ξαναέδινε την ευκαιρία στην Δύση να βάλει για τα καλά πόδι στην περιοχή.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου έχει να κάνει με τα αντιιμπεριαλιστικά κινήματα που σάρωσαν τις αραβικές χώρες μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Το σημαντικό εδώ είναι ότι η σύγκρουση εκατομμυρίων ανθρώπων με τον ιμπεριαλισμό δεν έγινε με όχημα τον ισλαμικό φονταμενταλισμό- που ήδη είχε κάνει την εμφάνισή του ως ένα κίνημα κριτικής στην δουλοπρέπεια και τον δυτικισμό των τοπικών ηγεσιών- αλλά με άλλες ιδέες. Κυρίως με τις ιδέες του αραβικού εθνικισμού, αλλά και της Αριστεράς που εκφράστηκε με το χτίσιμο δυνατών ΚΚ. Στην Αίγυπτο, η άνοδος του Νάσερ και των Ελεύθερων Αξιωματικών, που εθνικοποίησαν τη Διώρυγα του Σουέζ το 1956, έδωσε φτερά στις ελπίδες των «από κάτω» για μια καλύτερη ζωή σε σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό. Το ίδιο από το Ιράκ και τη Συρία, μέχρι και το Ιράν, όπου το πιο βάρβαρο και φιλοαμερικανικό καθεστώς του Σάχη ανατράπηκε από την επανάσταση του 1979. Ο Τάρικ Αλι μας δίνει το πανόραμα όλης αυτής της περιόδου και εξηγεί γιατί αυτοί οι αγώνες δεν κατάφεραν τελικά

να κερδίσουν. Αν η μια αιτία ήταν σίγουρα η επέμβαση των ιμπεριαλιστών με κύριο όχημα το Ισραήλ που έπαιξε (και παίζει) τον ρόλο του χωροφύλακα στην περιοχή, η άλλη ήταν ο συμβιβασμός των αραβικών ηγεσιών και τα τραγικά λάθη της σταλινικής Αριστεράς σε αυτές τις χώρες. Ήταν αυτές οι εξελίξεις που έδωσαν τη δυνατότητα στο ριζοσπαστικό ισλάμ να μετατραπεί από ένα ασημαντό ρεύμα σε μεγάλη πολιτική δύναμη. Στα κεφάλαια του βιβλίου για το Πακιστάν, το Αφγανιστάν και το Κασμίρ, ο συγγραφέας αφηγείται την ιστορία της Κεντρικής και Νότιας Ασίας, που ένα

μαντρόσκυλο του ιμπεριαλισμού»: τέταρτος στη σειρά μετά τους Μπλερ, Μπερλουσκόνι και Αθνάρ, φιγουράει ο Σημίτης και οι διευκολύνσεις του. Αλλά το σημαντικότερο είναι πως ο Αλι βλέπει την λύση στο τεράστιο αντιπολεμικό κίνημα που πλημμύρισε τους δρόμους και τις πλατείες όλου του κόσμου στις 15 Φλεβάρη. Ως ακτιβιστής αυτού του κινήματος, έχει άποψη για τη συνέχεια και τα νέα του καθήκοντα: «Τα άμεσα καθήκοντα που αντιμετωπίζει ένα αντιιμπεριαλιστικό κίνημα είναι η υποστήριξη στην ιρακινή αντίσταση στην αγγλοαμερικανική κατοχή και η αντίθεση σε κάθε προσπάθεια και σε κάθε σχέδιο να πάει ο ΟΗΕ στο Ιράκ σαν εκ των υστέρων κάλυμμα της εισβολής». Το αντικαπιταλιστικό κίνημα και οι οργανώσεις του πρέπει να μπουκ στην πρώτη γραμμή αυτής της μάχης: «Το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ έχει, μέχρι τώρα, συγκεντρώσει την προσοχή του στις πολυεθνικές εταιρείες και τους νεοφιλελεύθερους θεσμούς. Αυτοί, όμως, στηρίζονται πάντα στα θεμέλια της αυτοκρατορικής βίας. Το ΠΚΦ πρέπει να αναλάβει αυτή την πρόκληση. Γιατί δεν κάνει μια καμπάνια για να κλείσουν όλες οι αμερικάνικες στρατιωτικές βάσεις και να τερματιστούν οι διευκολύνσεις διεθνώς- δηλαδή στις πάνω από εκατό χώρες όπου τώρα σταθμεύουν αμερικανικά στρατεύματα, αεροπλάνα και πολεμοφόδια;».

Το βιβλίο του Τάρικ Αλι είναι το καλύτερο όπλο ενάντια στα ρατσιστικά στερεότυπα για το Ισλάμ και τη Μέση Ανατολή. Είναι ευτύχημα πως ταυτόχρονα κυκλοφόρησε στα ελληνικά και το βιβλίο του Κρις Χάρμαν «Ριζοσπαστικό Ισλάμ, Ιμπεριαλισμός και Αριστερά» από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία. Ο Χάρμαν ασχολείται πιο συστηματικά με το ποιά πρέπει να είναι η στάση της Αριστεράς απέναντι στα ισλαμιστικά κινήματα και γι' αυτό, είναι απαραίτητο συμπλήρωμα.

Η κυκλοφορία αυτών των νέων βιβλίων είναι σίγουρα άλλο ένα δείγμα για το πόσο έχει προχωρήσει το καινούριο αντιπολεμικό κίνημα.

Θανάσης Καμπαγιάννης

κομμάτι της απέκτησε ξαφνικά παγκόσμιο ενδιαφέρον: η αφγανική τραγωδία με τη σοβιετική εισβολή, η γέννηση των Ταλιμπάν και του φαντάσματος της τρομοκρατίας.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος του βιβλίου, ο Τάρικ Αλι κάνει μια ανοιχτή πολεμική στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό. Ξεκινάει από τον εποικισμό της αμερικάνικης ηπείρου και φτάνει μέχρι την τελευταία πολεμική εκστρατεία κατά του Ιράκ. Επιτίθεται στους διανοούμενους που στήριξαν τον πόλεμο, ειδικά στους «μεταμελημένους αριστερούς», που είναι «το χειρότερο είδος απολογητών της Αμερικάνικης Αυτοκρατορίας». Απαριθμεί έναν προς έναν τους ηγέτες που στήριξαν τον πόλεμο στο Ιράκ, «τα

Μαθήματα τακτικής

«Ο Αριστερισμός παιδική αρρώστεια του κομμουνισμού», Β. Ι. Λένιν, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, σελ. 121, τιμή: 8 ευρώ.

Στο νέο αντιπολεμικό και αντικαπιταλιστικό κίνημα, μέσα στην τόσο πλούσια δράση του την περασμένη χρονιά άνοιξε πλατιά και η συζήτηση για τις ιδέες. Η συμμετοχή των συνδικατών μαζί με τα κινήματα στην αντιπολεμική έκρηξη της 15 Φλεβάρη και μετά, έδωσε αυτό το τεράστιο αποτέλεσμα στην Ελλάδα και σε όλες τις χώρες. Ωστόσο, υπήρξαν απόψεις μέσα στο αντιπολεμικό κίνημα που κατήγγειλαν τη συμμαχία του με τα συνδικάτα θεωρώντας πώς αυτό αποτελεί υποχώρηση στη γραφειοκρατική ηγεσία τους.

Η συζήτηση αυτή δεν είναι καινούρια, παρ' ότι ξανανοίγει με νέα ορμή μέσα στις τάξεις των νέων ακτιβιστών. Στα 1920, ο Λένιν έγραψε τη μπροσούρα «Αριστερισμός η παιδική αρρώστεια του κομμουνισμού», ακριβώς για να απαντήσει στις αντίστοιχες απόψεις της εποχής του.

Το 1920, η επανάσταση στη Ρωσία είχε μόλις αποκρούσει την εισβολή των αντεπαναστατικών στρατών στο εσωτερικό της και λειτουργούσε σαν σημείο αναφοράς για τους επαναστάτες σε όλο τον κόσμο. Τα περισσότερα Κομμουνιστικά Κόμματα όμως, ήταν ακόμα μικρά και άπειρα, ιδιαίτερα σε ζητήματα τακτικής. Κάποια απ' αυτά ξεκινώντας από τη θέση ότι «ο κοινοβουλευτισμός είναι ιστορικά ξεπερασμένος» κατέληγαν να πιστεύουν ότι είναι άχρηστη η συμμετοχή στο κοινοβούλιο, ή ακόμα χειρότερα στα ίδια τα συνδικάτα και καλούσαν στη δημιουργία «καθαρών» εργατικών ενώσεων.

Ο Λένιν υποστηρίζει ότι αυτές οι αντιλήψεις χαρίζουν τις πλατειές μάζες στο ρεφορμισμό. Τονίζει ότι «δεν πρέπει να παίρνουμε το ξεπερασμένο για μας σαν ξεπερασμένο για την τάξη μας, για τις μάζες». Από τη στιγμή που η συντριπτική πλειοψηφία των εργατών συμμετέχει σ' αυτά τα συνδικάτα με τις συγκεκριμένες

ηγεσίες τους η αποχή απ' αυτά σημαίνει ότι εγκαταλείπει τους μη επαναστάτες εργάτες στην αγκαλιά του ρεφορμισμού. Ο Λένιν υποστηρίζει καθαρά «Για να μπορέσεις να βοηθήσεις τις μάζες, πρέπει να βρίσκεσαι υποχρεωτικά εκεί που είναι οι μάζες». Το ίδιο και για το κοινοβούλιο, όσο η μεγάλη πλειοψηφία των εργατών έχει αυταπάτες για το κοινοβούλιο και δεν έχει περάσει με την προοπτική της εργατικής εξουσίας, οι επαναστάτες πρέπει να το χρησιμοποιήσουν και αυτό σαν μέσο πάλης.

Και για να το αποδείξει χρησιμοποιεί όλη την εμπειρία των Μπολσεβίκων μέχρι το 1917. Το Μπολσεβίκικο Κόμμα π.χ. αντιπάλεψε το «κοινοβούλιο» που ήθελε να στήσει ο τσάρος για να αποτρέψει την

επερχόμενη επανάσταση του 1905 και κάλεσε ανοιχτά και πετυχημένα στο μπούκοτάρισμα του. Όταν αυτή η επανάσταση ηττήθηκε, οι Μπολσεβίκοι κάλεσαν για συμμετοχή στις εκλογές το 1907 και το 1908 για να μη χάσουν τους δεσμούς τους με τις μάζες που είχαν απογοητευτεί και είχαν αυταπάτες για τις εκλογές. Ολη η ιστορία των Μπολσεβίκων, σύμφωνα με τον Λένιν, είναι ιστορία τακτικών ελιγμών: με την υπεράσπιση της ανάγκης για υποχρεωτικό συνδιασμό των νόμιμων και των παράνομων μορφών πάλης, αλλά και με τη συμμετοχή στο αντιδραστικό κοινοβούλιο, οι επαναστάτες όχι μόνο δεν έχασαν, αλλά και κέρδισαν. Και για όσους πιστεύουν ότι «αυτή η τακτική είναι περίπλοκη, δεν θα την καταλάβουν οι μάζες, ή θα σκορπίσει τις δυνάμεις των επαναστατών», ο Λένιν

απαντά: «μη φορτώνετε το δογματισμό σας στις μάζες».

Στην εποχή που το αντικαπιταλιστικό κίνημα κλονίζει την εμπιστοσύνη χιλιάδων και εκατομμυρίων εργατών σ' όλο τον κόσμο στα ρεφορμιστικά κόμματα και τις συνδικαλιστικές ηγεσίες, ο «Αριστερισμός» δίνει πολύτιμες απαντήσεις. Αποδεικνύει ότι δεν πρέπει οι επαναστάτες να τραβάνε κάποιο μοναχικό, ιδεολογικά «καθαρό» δρόμο, αλλά να παλεύουν και να ξεκαθαρίζουν ιδεολογικά μαζί με τους εργάτες. Γιατί όπως λέει ο Λένιν, «με μόνη την πρωτοπορία δεν μπορούμε να νικήσουμε». Χρειάζεται η κοινή δράση και η απόκτηση πολιτικής πείρας από τον ίδιο τον κόσμο που παλεύει, έτσι ώστε στην πράξη να διαπιστώνει την υπεροχή των επαναστατών απέναντι στους ρεφορμιστές και στις μάχες του σήμερα, αλλά και στο ζήτημα της προοπτικής: το ξεπέραςμα του καπιταλισμού και των θεσμών του και η αντικατάστασή του από το σοσιαλισμό, την άμεση δημοκρατία των εργατών.

Μπάμπης Κουρουνδής

Βασικές αλήθειες για το Ισραήλ

«Το μοιραίο τρίγωνο», Νόαμ Τσόμσκι, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 718, τιμή: 31,20 ευρώ.

"Μερικές φορές πρέπει να βρεθεί ένα τίτλος για μια ομιλία η οποία έχει προγραμματιστεί πολλά χρόνια μετά την αναγγελία της. Και ανακάλυψα ότι υπάρχει ένας τίτλος άρθρου που ταιριάζει παντού. Η σημερινή κρίση στη Μέση Ανατολή. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει ποια θα είναι η κρίση κατά το χρόνο που θα εκφωνήσει την ομιλία του αλλά είναι σίγουρο ότι αυτό και τότε θα υπάρχει κρίση". Μ' αυτά τα λόγια ξεκινάει την εισαγωγή του βιβλίου του ο Νόαμ Τσόμσκι και η επικαιρότητα για μια ακόμη φορά τον επιβεβαιώνει. Ο Τσόμσκι είναι ο διανοητής που κριτικάρε με συνέπεια τόσο τις στρατιωτικές επεμβάσεις των ΗΠΑ ανα τον κόσμο όσο και τον νεοφιλελευθερισμό, την καταστολή και το

ρατσισμό των αμερικάνικων κυβερνήσεων.

Το "Μοιραίο Τρίγωνο" είναι μια πολεμική ενάντια σε μια σειρά μύθων που επικρατούν στις ΗΠΑ όπως η "ισραηλινή δημοκρατία", η "καλοπροαίρετη κατοχή", η "παλαιστινιακή τρομοκρατία".

Η ειδική σχέση ΗΠΑ-Ισραήλ έχει για τον Τσόμσκι τρία επίπεδα: το διπλωματικό, το υλικό, το ιδεολογικό. Μπλοκάρουν κάθε απόφαση του ΟΗΕ σε βάρος του Ισραήλ. "Από το 1978 μέχρι το 1982 το Ισραήλ λάμβανε το 48% του συνόλου της παγκόσμιας στρατιωτικής βοήθειας των ΗΠΑ και το 35% της οικονομικής" αναφέρει.

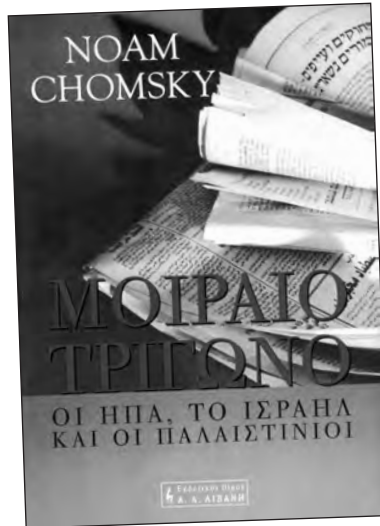
Η βασική αιτία αυτής της πολιτικής δεν είναι όπως πιστεύουν κάποιοι η ύπαρξη του εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ αλλά κυρίως τα στρατηγικά συμφέροντα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στη Μέση Ανατολή. Γι' αυτό οι ΗΠΑ χρειάζονται ένα κράτος-ασακτό που θα προσαπίζεται αυτά τα συμφέροντα απέναντι σε κάθε απειλή.

Το κράτος του Ισραήλ είναι ένα ρατσιστικό κράτος-απαρτχάιντ που κατέχει με τη δύναμη των όπλων τη γη των Παλαιστινίων και αρνείται κάθε δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση. Αυτό αποτελεί για τον Τσόμσκι τη βασική αιτία του γεγονότος ότι "οι δυο πολιτικές παρατάξεις του Ισραήλ, το Εργατικό Κόμμα και το Λικούντ συμφωνούν στην απορριπτική πολιτική (στο ζήτημα των Παλαιστινίων) απλώς διαφέρουν ως προς τον διακανονισμό τον οποία επιθυμούν για τα κατεχόμενα εδάφη". Οι μεν Εργατικοί υποστηρίζουν την γκετοποίηση των Παλαιστινίων το δε Λικούντ την εκδίωξή τους. Ακόμα και πιο "ριζοσπαστικές" οργανώσεις όπως η κίνηση "Ειρήνη Τώρα" μιλάνε πρώτα και κύρια για την αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ από τους Αραβες και βάζουν πάνω απ' όλα την "ασφάλεια" του Ισραήλ. Μιλάνε για "αναγνώριση του δικαιώματος του Παλαιστινιακού λαού στην εθνική του αυτοδιάθεση χωρίς να υποδεικνύεται που θα ασκηθεί αυτό το δικαίωμα και με ποια μορφή".

Ο Τσόμσκι καταγράφει την ιστορία του κράτους του Ισραήλ από την γέννησή του. Χρησιμοποιώντας δηλώσεις Ισραηλινών και Αμερικάνων πολιτικών και στρατιωτικών, επίσημα αρχεία, ανακοινώσεις και δημοσιεύματα στον τύπο, αποκαλύπτει όλα τα ψέματα που

αναπαράγονται σε αυτές τις δυο χώρες.

Ξεκινώντας από την περίοδο πριν το 1948, έτος ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ, επισημαίνει το αυτονόητο. Η χώρα ανήκει στους Παλαιστίνιους, το σ ι ω ν ι σ τ ι κ ό

κίνημα ήρθε από το εξωτερικό για να την αποικίσει. Οσο γι' αυτούς που είχαν την άποψη ότι οι Αραβες "είχαν την ηθική υποχρέωση να θυσιάσουν τη γή τους προκειμένου να αντισταθμίσουν τα εγκλήματα των Ευρωπαίων εναντίον των Εβραίων", απαντά "γιατί η πιο κατάλληλη απάντηση σ' αυτό το ερώτημα να μην είναι η εκδίωξη του πληθυσμού της ίδιας της Βαυαρίας και η μετατροπή της επικράτειάς της σε εβραϊκό κράτος ή, δεδομένων των φαρισαϊκών κηρυγμάτων ηθικής που ακούγονται στις ΗΠΑ, η εφαρμογή των σιωνιστικών σχεδίων στην Μασαχουσέτη ή στην Νέα Υόρκη;" Η ρετσινιά του ρατσιστή-αντισημίτη είναι η συνηθισμένη απάντηση, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, απέναντι σε τέτοιες αναφορές. Πρόκειται για καθαρή συκοφαντία, εμφανής στην περίπτωση του Τσόμσκι: Ο ίδιος είναι εβραϊκής καταγωγής ενώ ο όγκος και η ποιότητα των στοιχείων που παραθέτει, δεν χωράει αμφισβήτηση.

Το βιβλίο δεν καταπιάνεται με τις εξελίξεις στη διάρκεια της δεύτερης Ιντιφάντα. Ομως, στις σελίδες του ο Τσόμσκι καταγράφει τις εμπειρίες του από την επίσκεψή του στα Κατεχόμενα τον Απρίλη του 1988, στο αποκορύφωμα της πρώτης Ιντιφάντα. "Από τους κορυφαίους Παλαιστίνιους ακτιβιστές και τους οργανωτές των λαϊκών επιτροπών

μέχρι τους κατοίκους των χωριών που βρίσκονται υπό στρατιωτικό έλεγχο και τα θύματα της τρομοκρατίας του στρατού και των εποίκων, οι απαντήσεις είναι οι ίδιες: «θα υπομείνουμε, θα υποφέρουμε και θα κερδίσουμε την ανεξαρτησία μας κάνοντας αδύνατη την κυριαρχία των Ισραηλινών». Την ίδια απάντηση δίνουν και οι αγωνιστές της νέας Ιντιφάντα, τώρα.

Η συμβολή του βιβλίου στο ξεκαθάρισμα της φύσης του κράτους του Ισραήλ και της μεγάλης σημασίας που έχει για το κίνημά μας η αλληλεγγύη στον αγώνα των Παλαιστινίων, το κάνει πολύτιμο εργαλείο στα χέρια κάθε ακτιβιστή.

Γιάννης Κούτρας

Οικοδόμοι του συνδικαλισμού

«ΟΙΚΟΔΟΜΟΙ» Ηρωϊκοί αγώνες μιας δεκαετίας 1960-1967, Ηλίας Στάβερης, Εκδόσεις ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ, σελ. 170, τιμή: 13 ευρώ.

Αναμφίβολα πρόκειται για ένα βιβλίο ιδιαίτερα σημαντικό, τόσο για τα ιστορικά στοιχεία που περιέχει και μας δίνουν την πρώτη ύλη για την κατανόηση και εκτίμηση της περιόδου, όσο και για την προέλευσή τους, αφού ο συγγραφέας ήταν ο υπεύθυνος της ΕΔΑ (επι κατοχής ήταν στον εργατικό τομέα της ΕΠΟΝ) για την δουλειά στους οικοδόμους, άρα η γνήσια βιωματική του σχέση με τα γεγονότα είναι ένα ακόμα χρήσιμο στοιχείο.

Στα δύσκολα χρόνια της μετεμφυλιακής τρομοκρατίας, χιλιάδες αριστεροί από την επαρχία συγκεντρώθηκαν στο λεκανοπέδιο της Αττικής για να γλιτώσουν τις διώξεις στον στενό κύκλο του χωριού.

Παράλληλα η άνοδος της οικοδομικής δραστηριότητας γιγάντωσε τον κλάδο των οικοδόμων, τον μόνο κλάδο, που λόγω της σκληρής δουλειάς δεν χρειαζόνταν «χαρτίκοινωνικών φρονημάτων» για να εργασθείς.

Έτσι δημιουργήθηκε ένας κλάδος μαζικός και μάλιστα με ένα δυναμικό, πολιτικά και συνδικαλιστικά

προσανατολισμένο στην αριστερά, που τότε ήταν η ΕΔΑ ο κύριος φορέας της, με το παράνομο τότε ΚΚΕ, να λειτουργεί στο εσωτερικό της.

Συχνά η δυναμική του κλάδου ξεπερνούσε την ΕΔΑ, όπως γράφει ο συγγραφέας, «η γνώμη της ΕΔΑ για το θέμα του εφτάωρου δεν ήταν σύμφωνη, τόσο σε σχέση με τον χρόνο, όσο και με τον τρόπο που οι οικοδόμοι αντιμετώπιζαν το θέμα. Το γεγονός αυτό καθόλου δεν εμπόδιζε τους μπετατζήδες πρώτους και στη συνέχεια όλο τον κλάδο να μπούνε στη μάχη για την κατάκτησή του.»

Κορυφαίες κατακτήσεις έγιναν πραγματικότητα από την απελευθέρωση αυτής της δυναμικής όπως η ένταξη στα βαρέα και ανθυγιεινά, η σύνταξη στα 60, οι άδειες, μα πάνω απ' όλα το εφτάωρο και όπως έλεγαν οι ίδιοι οι οικοδόμοι «Με το εφτάωρο σηκωθήκαμε και σταθήκαμε στα δυο μας πόδια, γίναμε άνθρωποι. Δεν ξαναγυρίζουμε στην κατάσταση του ζώου.»

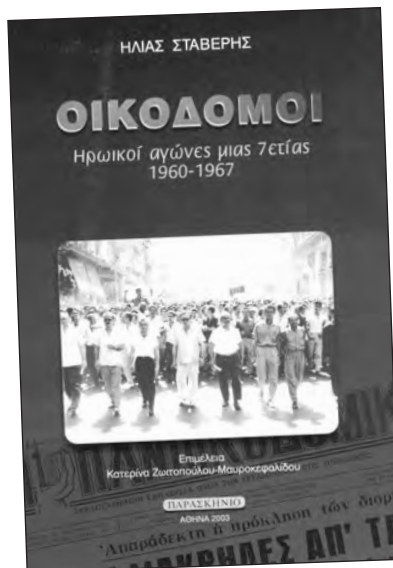
Ιδιαίτερα σημαντικά ήταν και τα ζητήματα της τακτικής σε μια περίοδο που οι ηγεσίες πολλών συνδικαλιστικών οργανώσεων ήταν διορισμένες και ελεγχόμενες από την κυβέρνηση.

Με την γραμμή, ενότητα στη βάση και στη δράση, δημιουργήσαν σωματεία εκεί που δεν υπήρχαν, μπήκαν σε όσα υπήρχαν και δεν λειτουργούσαν και τους έδωσαν ζωή, έκαναν συντονιστικές επιτροπές, παρέκαμψαν ξανά τις αντιρήσεις της ΕΔΑ, απευθύνοντας στα πλαίσια τακτικής πρόσκληση συντονισμού και στους διορισμένους, για να φτάσουν στο να κυριαρχήσουν τελικά στον κλάδο.

Δεν ήταν όμως ένας κλάδος που λειτουργούσε μόνο με στενά «συντεχνιακά» κριτήρια, αλλά αντίθετα σε όλα τα μεγάλα πολιτικά ζητήματα της εποχής είχε το δικό του καθοριστικό παρόν, όπως ήταν το ζήτημα της απελευθέρωσης των πολιτικών κρατουμένων, των εξορίστων, το ζήτημα της ειρήνης, η μεγάλη γενική απεργία των Ιουλιανών το 1965, όπου είναι χαρακτηριστικό ότι ένα από τα κυρίαρχα συνθήματα ήταν «Πρωτοπόροι οικοδόμοι».

Δυστυχώς η αδυναμία της ΕΔΑ να εκτιμήσει τον κίνδυνο πραξικοπήματος που τελικά έγινε στις 21/4/1967, την ίδια ώρα που η ΕΔΑ ετοιμάζονταν για εκλογές

επιχειρηματολογώντας γιατί δεν θα γίνει πραξικόπημα, δεν επέτρεψε την αξιοποίηση αυτού του δυναμικού, που στην ουσία ενστικτωδώς ήδη αντιδρούσε με πιο χαρακτηριστική στιγμή την πολιτική απεργία των οικοδόμων τον Απρίλη του 1967, λίγες μέρες πριν το πραξικόπημα, που χτυπήθηκε άγρια από την αστυνομία.

Χαρακτηριστικό στιγμιότυπο της σύγκυσης της ΕΔΑ που αναφέρεται στο βιβλίο είναι η σύσκεψη συνδικαλιστικών στελεχών που έγινε στο θέατρο «Χατζηχρήστου» όπου ο Μανώλης Γλέζος δήλωνε «Για να αποτρέψουμε τον κίνδυνο της δικτατορίας χρειάζεται να μεγαλύνουν οι πολιτικοί και οι μαζικοί λαϊκοί αγώνες. Δεν ξεχνούμε βέβαια ότι όσο δυναμώνουν οι αγώνες, τόσο ο κίνδυνος της δικτατορίας γίνεται πιο άμεσος!»

Τέλος το βιβλίο αυτό ξεχωρίζει και για την λεπτομερή περιγραφή, διανθισμένη με στοιχεία και φωτογραφίες, όλων των απεργιακών εκδηλώσεων και συγκρούσεων της περιόδου που αναφέρεται. Σίγουρα αξίζει να διαβασθεί.

Νάσος Μπράτσος

Πέρα από τους μύθους της Δύσης

«Τα Βαλκάνια»
Μάρκ Μαζάουερ,
Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 252,
τιμή: 17,65 ευρώ.

Ο Μαρκ Μαζάουερ γνωρίζει πολύ καλά την ιστορία της περιοχής των Βαλκανίων και ειδικότερα την ελληνική. Σε τρία του έργα ασχολείται με την ιστορία της Ελλάδας του Μεσοπολέμου (στο πρόσφατα μεταφρασμένο Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου, που ήταν και η διδακτορική του διατριβή), της Κατοχής (Στην Ελλάδα του Χίτλερ: οι εμπειρίες της Κατοχής, 1941-44) και της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου (στο αμετάφραστο After the War was Over).

Το βιβλίο του Τα Βαλκάνια είναι το πρώτο σε μια σειρά σύντομων ιστορικών δοκιμίων που σκοπεύει να βγάλει ο άγγλος ιστορικός, όπου τα θέματά του προσεγγίζονται συνοπτικά, καθώς ο βασικός στόχος δεν είναι η παράθεση πληθώρας στοιχείων, αλλά η σύγκρουση του συγγραφέα με ιδεολογικά στερεότυπα που επικρατούν στο χώρο της ιστορίας αλλά και της πολιτικής γενικότερα. Έτσι, στα Βαλκάνια ο Μαζάουερ καλύπτει αφενός την ιστορία της περιοχής από την περίοδο της εγκατάστασης των νεότερων πληθυσμών τους μέχρι της μέρες μας και ταυτόχρονα θέτει υπό διαπραγμάτευση μια σειρά από ζητήματα. Εχοντας βαθιά γνώση του πρωτογενούς υλικού και ταυτόχρονα του εξαιρετικού έργου άλλων βαλκανιολόγων -δυστυχώς αμετάφραστον στα ελληνικά στις περισσότερες περιπτώσεις- προχωρά πέρα από την απλή καταγραφή γεγονότων και περνά στην ανάλυσή τους με τελικό στόχο την κατανόηση της σημερινής πραγματικότητας.

Ποια είναι, λοιπόν, τα κυρίαρχα ιδεολογήματα στο δυτικό πολιτικό λόγο για τα Βαλκάνια; Το πιο γνωστό είναι ότι πρόκειται για μια περιοχή που δεν πρόκειται ποτέ να απαλλαγεί από τις συγκρούσεις, αφού η βία αποτελεί ένα εγγενές χαρακτηριστικό των πληθυσμών τους, προερχόμενη από ένα «πανάρχαιο μίσος» ανάμεσα σε φυλές, εθνότητες και θρησκείες. Και για όσους βρίσκουν

μεταφυσικό το σχήμα των «προαιώνιων εκθρών», υπάρχει μια δεύτερη εκδοχή για την οικονομική και πολιτική τους καθυστέρηση. Το ότι τα Βαλκάνια, όντας τμήμα επί αιώνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αποκόπηκαν από την «δημοκρατική εξέλιξη» και τον «εκσυγχρονισμό» της υπόλοιπης Ευρώπης.

Σ' αυτούς και σε πολλούς ακόμα μύθους και στερεότυπα επιτίθεται ο άγγλος ιστορικός. Ξεκινά από το ότι η ιστορία των Βαλκανίων είναι κομμάτι αναπόσπαστο της ιστορίας της Ευρώπης. Κινούμενος συνεχώς ανάμεσα στο τοπικό και στο παγκόσμιο, εντάσσει τη βαλκανική εμπειρία στο παγκόσμιο στερέωμα, καταδεικνύοντας τις ομοιότητες και δίνοντας στις διαφορές το πραγματικό βάρος που τους αναλογεί.

Ξεκαθαρίζει ότι τα Βαλκάνια δεν υπήρχαν από πάντα. Είναι εντελώς πρόσφατες κρατικές οντότητες. Δημιουργήθηκαν με τις επαναστάσεις του 19ου αιώνα και ολοκληρώθηκαν εδαφικά στις αρχές του 20ου αιώνα με τους Βαλκανικούς και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Προηγουμένως η περιοχική αποτελούσε τμήμα της Βυζαντινής και κατόπιν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτή ακριβώς είναι και η αιτία που γεννά όλα αυτά τα ιδεολογήματα για τα Βαλκάνια, λέει ο Μαζάουερ. Οι ανταγωνισμοί των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων αρχικά με την Βυζαντινή και, πολύ περισσότερο στους νεότερους χρόνους, με την Οθωμανική Αυτοκρατορία για τον έλεγχο και την εκμετάλλευση των περιοχών των Βαλκανίων και της Ανατολής. Στην πραγματικότητα, πίσω από τις περιγραφές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως μιας περιοχής με αναχρονιστικές, βάρβαρες πολιτικές και οικονομικές δομές, κρύβονταν τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων.

Ο Μαζάουερ βάζει τα πράγματα στη θέση τους. Επανεξετάζει τους τρόπους λειτουργίας της οθωμανικής διοίκησης, φέρνοντας στο φως τον πραγματικό βαθμό εκμετάλλευσης και ελέγχου - θρησκευτικού, πολιτικού, οικονομικού- των αγροτικών και αστικών πληθυσμών της περιοχής. Αποδεικνύει ότι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αυτός ο βαθμός ήταν συχνά πολύ μικρότερος από ό,τι στα Ευρωπαϊκά κράτη. Ακόμη

περισσότερο, δείχνει ότι οι «εθνικές» ή «θρησκευτικές» συγκρούσεις κυριαρχούν στα Βαλκάνια ακριβώς την περίοδο της μετατροπής τους σε σύγχρονα αστικά κράτη. Η δημιουργία τους περνά μέσα από επαναστάσεις και κατόπιν μέσα από επεκτατικούς πολέμους. Έτσι, όμως, ρωτά ο συγγραφέας, δεν δημιουργήθηκαν και τα ίδια τα σύγχρονα Ευρωπαϊκά κράτη; Η δημιουργία εθνικών κρατών από τα ερείπια αυτοκρατοριών δεν είναι βαλκανική επινόηση. Τα βαλκανικά κράτη ακολούθησαν την «εθνική ολοκλήρωση» που δίδαξε η ίδια η Ευρώπη. Μόνο που στα Βαλκάνια, ακριβώς η ανάμειξη των μεγάλων δυνάμεων ήταν αυτή που οδήγησε σε πολύ μεγαλύτερη αιματοχυσία.

Κι όσο για τη καταπίεση πολλών από τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες που εγκλωβίστηκαν μέσα στα νέα κρατικά σύνορα, ο Μαζάουερ δείχνει γιατί ήταν τώρα πολύ μεγαλύτερη από ό,τι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Γιατί αυτή η κρατική οντότητα που λέγεται καπιταλιστικό κράτος -σε αντίθεση με τις κρατικές μορφές που είχαν οι παλιές αυτοκρατορίες -δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς να ομογενοποιήσει τους πληθυσμούς της. Με άλλα λόγια χωρίς να καταπιέσει τα μειονοτικά δικαιώματα.

Μήπως, όμως, και η προβαλλόμενη «δημοκρατική παράδοση» της Ευρώπης, μας θυμίζει ο Μαζάουερ, δεν είναι ακόμη ένας μύθος; Στην μεγαλύτερη διάρκεια της ιστορίας της η Ευρώπη κυβερνάται από θεοκρατικές μοναρχίες. Αλλά και στον 20ο

αιώνα, οι περίοδοι που κυβερνούν αστικά δημοκρατικά καθεστώτα είναι μειοψηφία. Πότε άλλοτε, εξάλλου, στην παγκόσμια ιστορία η ανθρωπότητα έχει να επιδείξει μεγαλύτερη βαρβαρότητα από το ναζισμό;

Στο βιβλίο ανατρέπονται πολλοί ακόμη μύθοι και δίνονται απαντήσεις σε μια σειρά από ερωτήματα, όχι μόνον για την ιστορία των βαλκανικών κρατών, αλλά και για τη σημερινή τους πραγματικότητα. Όπως για παράδειγμα στο ζήτημα της οικονομικής τους ανάπτυξης. Τα βαλκανικά κράτη, είτε ανήκαν στο ανατολικό μπλοκ είτε στο δυτικό, ειδικά μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, είχαν τεράστιους ρυθμούς ανάπτυξης. Πού οφείλονται, λοιπόν, οι πρόσφατες οικονομικές τους κρίσεις; Ο Μαζάουερ τονίζει ότι δεν οφείλονται σε καμιά «πολιτισμική ιδιαιτερότητα» αλλά στις ίδιες τις παγκόσμιες καπιταλιστικές κρίσεις. Ο ίδιος ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία δεν οφείλεται σε «αρχέγονα μίσση» ανάμεσα σε εθνότητες και θρησκείες, αλλά είναι αποτέλεσμα αυτών των κρίσεων.

Παρόλη, όμως, την κριτική που κάνει ο Μαζάουερ στον τρόπο λειτουργίας των ευρωπαϊκών κρατών, στο βάθος παραμένει «φιλοευρωπαϊστής». Στην πραγματικότητα, δεν μπορεί να δει άλλο μοντέλο λειτουργίας της κοινωνίας πέρα από αυτό του καπιταλισμού. Γι' αυτό και η «λύση» που διαφαίνεται μέσα από τις γραμμές του βιβλίου για την ανάπτυξη των Βαλκανίων είναι το να ακολουθήσουν τα οικονομικά και πολιτικά πρότυπα της Ευρώπης και να δεθούν με αυτήν. Μιας Ευρώπης, βέβαια, όπως αυτός ευελπιστεί ότι μπορεί να γίνει. Μιας Ευρώπης, δηλαδή, απαλλαγμένη από τις πολιτικές και οικονομικές «παρεκτροπές», όπως τις θεωρεί, του φασισμού και του ιμπεριαλισμού, της κατάργησης του κοινωνικού κράτους, της ανεργίας κλπ. Οι πολιτικές απόψεις του Μαζάουερ δίνουν και τον τελικό τόνο στο βιβλίο. Ενώ είναι φανερό σε πολλά σημεία του βιβλίου του πόσο συνυφασμένη με τον καπιταλισμό είναι η βαρβαρότητα, έχει τις αυταπάτες ότι ο τελευταίος μπορεί να ξεπεράσει τις «σκοτεινές» του πλευρές και να λειτουργήσει υπέρ της κοινωνίας. Εστω όμως και με αυτά τα προβλήματα, το βιβλίο δεν χάνει την αξία και τη χρησιμότητά του.

Πανίδου Σταυρούλα